

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

LEDE MARKT (prov. OOST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Tomas BRADT
Redactie: Bart BARTHOLOMIEUX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2021/09

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2017/062	
Datum aanvraag: 08/03/2017	
Naam aanvrager: BRADT Tomas	
Naam site: Lede Markt	
Naam aanvrager metaaldetectie: BRADT Tomas	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2017/062 (2)	

Opdrachtgever:	Viabuild
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Inge Zeebroek (Erfgoedconsulent archeologie, Onroerend Erfgoed))
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	/
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Bureaustudie:	Matthias Galloo
Leidinggevend archeoloog prospectie:	Tomas Bradt
Archeologisch team:	Bart Bot, Matthias Galloo
Plannen:	Tina Bruyninckx, Raf Trommelmans, Tomas Bradt
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	27/03/2017
Einde veldwerk:	05/04/2017
Wetenschappelijke begeleiding:	/
Projectcode:	LEMA17
Provincie:	Oost-Vlaanderen
Gemeente:	Lede
Deelgemeente:	Lede
Plaats:	Lede Markt
Lambertcoördinaten:	X: 184085 , Y:122510 ; X: 184010 , Y: 122560
Kadastrale gegevens:	Lede, Afdeling 1, Sectie F, Percelen Openbaar domein en 830L (partim), 843K
Beheer opgravingsdata:	Gemeente Lede Markt 1 9340 Lede
Beheer vondsten:	Gemeente Lede Markt 1 9340 Lede
Titel:	Archeologische prospectie Lede Markt (prov. Oost-Vlaanderen). Basisrapport
Rapportnummer:	2021/09
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSTAFEL

1. INLEIDING.....	4
2. ONDERZOEKSMETHODE	5
2.1. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
2.2. ONDERZOEKSVRAGEN	6
3. RESULTATEN.....	7
3.1. WP1	7
3.2. WP2	18
3.3. WP3	26
4. ANTWOORDEN OP ONDERZOEKSVRAGEN	37
5. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	44
6. SYNTHESE.....	46
7. LITERATUUR	47
8. BIJLAGEN.....	48

1. INLEIDING

Van 27 maart tot en met 5 april 2017 voerde een team van Monument Vandekerckhove nv een archeologische prospectie uit op de Markt van Lede (provincie Oost-Vlaanderen), rond de Sint-Martinuskerk. Opdrachtgever voor het onderzoek was de firma Viabuild die door de gemeente Lede aangesteld was voor de heraanleg van de Markt en omgeving.

De Markt en de aanpalende straten te Lede zullen heraangelegd worden. Hierbij wordt een nieuwe riolering aangelegd en nieuwe bomen aangeplant. Nieuwe parkeer-gelegenheid en bestrating worden eveneens voorzien.

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden worden gezocht om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden gedaan voor vervolgonderzoek. De evaluatie bevat twee onderdelen: eerst werd er een bureaustudie uitgevoerd (zie bijlage). Uit de daaruit volgende bevindingen diende een proefputtenonderzoek uitgevoerd te worden om de invloed van de werken op het archeologisch erfgoed beter te kunnen inschatten.

Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch vooronderzoek voorgesteld. Daarin wordt de werkwijze en strategie toegelicht. Vervolgens wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor verder onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage is de bureaustudie opgenomen. Bij het rapport hoort een USB-kaart met daarop een overzichtsplan en de digitale versie van deze tekst en de bijlagen. De verschillende inventarislijsten en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcheo.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Langs deze weg wordt dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Viabuild, Inge Zeebroek (erfgoedconsulent archeologie, Onroerend Erfgoed) en André de Grauwe (voorzitter van de lokale heemkundige kring 'Heemschut').

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. Werkwijze en strategie

Van 27 maart tot 5 april 2017 vond een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem plaats op de markt van Lede. Via een voorafgaande bureaustudie (zie bijlage 5) werden drie locaties rond de kerk uitgekozen waar proefputten dienden gegraven te worden (zie figuur 1).

Figuur 1: Overzichtplan met de locaties van de drie proefputten.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een 3 ton rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werd in elke sleuf minstens één wandprofiel schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden

gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. De proefputten werden ingemeten via een GPS toestel. Daarmee werden de sporen digitaal ingemeten, werd het terrein gegeorefereerd, de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW) bepaald.

2.2.Onderzoeksvragen

De voornaamste bedoeling was om uit te zoeken tot waar het oude kerkhof rond de kerk zich oorspronkelijk bevond. Op 18de eeuwse kaarten is een kerkhofmuur te zien. Op 19de eeuwse kaarten is te zien dat het kerkhof ten zuiden van de kerk een uitbreiding voorbij de oorspronkelijke kerkhofmuur zou hebben gehad. Op welke diepte bevindt het kerkhof zich? Wat is de bewaringstoestand van de skeletten? Wat is hun datering? Hoeveel begravingsniveaus zijn er?

Daarnaast was het ook zaak om te onderzoeken of er, naast het kerkhof, nog andere archeologische sporen aan het licht zouden komen. Te Lede werden namelijk in het verleden al redelijk wat sporen uit de romeinse en de vroegmiddeleeuwse periode gevonden.

Tot slot was het ook belangrijk om de diepte van het eerste archeologische niveau en de moederbodem in elke werkput te bepalen. Dit om in te kunnen schatten welke impact de toekomstige werken op de Markt zullen hebben op het archeologische erfgoed.

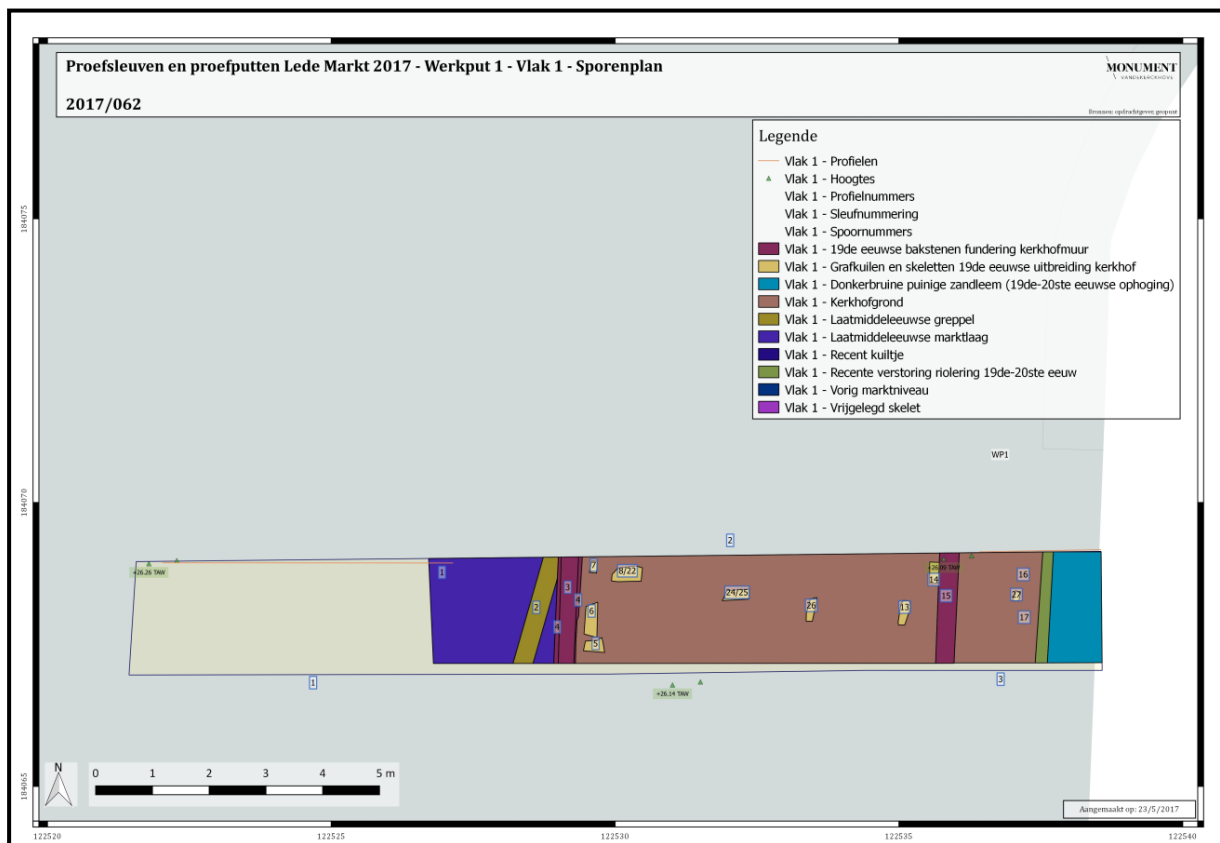
In dit rapport worden de resultaten in elke werkput besproken. Op basis van deze resultaten werd, in het licht van de geplande werken, een advies voor een vervolgonderzoek voorgelegd.

3. RESULTATEN

3.1. WP1

3.1.1. Vraagstelling

Deze werkput (zie figuur 2) werd ten westen van de kerk gegraven, dichtbij de ingang van de kerk. De voornaamste onderzoeksvragen waren of er in deze zone rond de kerk begraven werd, vanaf welke diepte de begravingen intact waren, wat hun datering is en hoe ver naar het westen toe het kerkhof doorliep. Bijkomend zou geprobeerd worden om te achterhalen hoeveel begravingsniveaus konden herkend worden, hoe diep de moederbodem zat, of er nog andere archeologische sporen zijn en welke hun datering is.

Figuur 2: Sporenplan van WP1.

3.1.2. Stratigrafie

In de eerste proefsleuf werden drie verschillende profielen aangelegd waarbij zicht verkregen werd op de stratigrafie in die zones. Hoewel ze heel dicht bij elkaar liggen, vertelt elk profiel een ander verhaal.

Het profiel in het oosten van WP1 (P.3) geeft een beeld van de verschillende begravingenniveaus direct ten westen van de kerk. De moederbodem werd bereikt op -1,40m onder het huidige kasseiniveau van de markt (zie figuur 3). Daarboven werden minstens vier, mogelijk vijf begravingenniveaus herkend. De eerste intacte begravingen kwamen vanaf 70cm diepte aan het licht.

Figuur 3: Zicht op de lokale verdieping tot op de moederbodem. Tussen -70cm en 1,40cm werden 4 à 5 begravingenniveaus herkend.

Onderaan het noordprofiel, in het midden van WP1 (P.2), werd op een diepte van 1,10m gestoten op een bank van Ledesteen (zie figuur 4). Vanaf 70cm diepte werden in deze zone twee begravingenniveaus herkend.

Figuur 4: Na het verwijderen van de beenderen van het intacte volwassen skelet werd verder verdiept tot dat op een Lediaanse zandsteenbank gestoten werd.

Profiel 1 (zie figuur 5) bevindt zich buiten het kerkhof. Op ongeveer 1,30m diepte kwam de zeer zuivere zandige moederbodem aan het licht. Onder de kasseien van de huidige markt bevindt zich een bleek recente ophogingspakket van 30cm dikte. Daaronder gaat het om een vrij homogeen bruin zandleempakket dat op basis van enkele aardewerkscherven gedateerd kan worden in de late middeleeuwen. Onder deze laag bevond zich een heterogene roestbruine zandige laag met redelijk wat Lediaanse steenbrokken erin. Vermoedelijk gaat het om resten van de ontginning van het lokale steen en zand.

Figuur 5: Zicht op het profiel in het westelijke einde van WP1 met onder de recente marktlagen een bruin vrij homogeen laatmiddeleeuws pakket. Daaronder een roestbruine, ietwat verrommelde laag, die mogelijk wijst op de restanten van zand- en natuursteen ontginning.

3.1.3. Twee kerkhofmuren

Er werden in WP1 twee afbakeningen van het voormalige kerkhof gevonden. Het betreffen twee noord-zuid gerichte muren. De bakstenen van de muur (S15) het dichtst tegen de kerk hadden een afmeting van 22,5x10,5x5,5cm. Er waren nog vier baksteenlagen boven de brokkelige fundering bewaard gebleven (zie figuur 6).

De bakstenen van de andere muur hadden een afmeting van 23,5x11x5cm. Er was nog slechts één laag bewaard gebleven. Aan de oostelijke zijde ervan viel mogelijk nog een oud kasseiniveau van de markt te herkennen (zie figuur 7).

Beide kerkhofmuren kunnen op basis van hun opbouw en baksteenformaat niet ouder dan de 17de-18de eeuw gedateerd worden. Mogelijk gaat het zelfs om herbruikmateriaal en is een datering in de 18de-19de eeuw eerder aangewezen.

Figuur 6: Zicht op het oostelijke deel van WP1, met de voormalige kerkhofmuur en ten oosten ervan (de kant naar de kerk toe) een intact babyskeletje.

Figuur 7: Zicht op de tweede kerkhofomheining met ten westen een houtskool- en verbrande leemrijke greppel. Deze geeft de grens van het kerkhof weer: ten oosten ervan zitten nog begravingen, ten westen enkel grondsporen.

3.1.4. Menselijke begravingen

In het oosten van WP1 werd op een diepte van -70cm onder het huidige marktniveau gestoten op de restanten van het voormalige kerkhof. In het eerste niveau kwamen vooral losse beenderen, waaronder heel wat schedels, aan het licht. Bij het verder manueel verdiepen kwamen wel intacte begravingen aan het licht (zie figuren 8 en 9). Een baby- en een kinderskelet werden vrij gelegd om de bewaringstoestand ervan te kunnen inschatten. Deze was matig tot goed.

Om in te schatten hoeveel begravingsniveaus er zich in deze zone bevinden, werd lokaal verdiept tot op de moederbodem (zie figuur 3). Daaruit kon opgemaakt worden dat er in die zone minstens 4 tot 5 begravingsniveaus zijn.

Figuur 8: Detail van het intacte babyskeletje; hoofd in het westen, voeten in het oosten.

Figuur 9: Kinderskeletje in het uiterste oosten van WP1. Ter hoogte van het linkerbovenbeen is het verstoord. Op de voorgrond een recente leiding.

Ten westen van de meest oostelijke kerkhofmuur werden op -70cm opnieuw enkele intacte babyskeletten gevonden en ook heel wat losse schedels. Bij het lokaal verder verdiepen kwam het intacte onderste deel van een volwassen skelet aan het licht (zie figuur 10). 10cm onder dit skelet werd gestoten op een natuurlijke zandsteenbank, de lokale Lediaanse steen (zie figuur 4).

Figuur 10: De intacte onderbenen met grafkistaflijning van een volwassen skelet omgeven door enkele losse schedels.

3.1.5. Andere sporen

Ten westen van de tweede kerkhofafbakening werd op slechts 50cm diepte op een mogelijk restant van een oud – laatmiddeleeuws – marktniveau gestoten. Daarin was een langwerpige verkleuring te zien waarin zich heel wat verbrande leem en houtskool bevond. (zie figuur 11). Het aardewerk uit dit spoor was uitsluitend grijs en kan zo minstens gedateerd worden in de late middeleeuwen. Ook na het couperen van dit spoor bleef de interpretatie ervan onduidelijk.

Om zicht te krijgen op de diepte van de moederbodem werd op het einde van WP1 verder verdiept (zie figuur 5). Daarop kwam een wat rommelig roestbruin kei- en kalkrijk pakket aan het licht, net boven de zuivere zandige tertiaire moederbodem. Het lijkt erop dat er mogelijk op deze plaats al een soort van zandontginning gebeurd was. Materiaal werd er echter niet in niet aangetroffen, maar aangezien de bruinigrijze oorspronkelijke laatmiddeleeuwse marktlaag deze laag afdekte, kan deze ontginningsfase nog ouder gedateerd worden.

Figuur 11: Coupe op het – ondiepe – houtskoolrijke 'greppeltje' dat doorheen een 40 tot 50cm dikke laatmiddeleeuwse laag werd gegraven.

3.1.6. Een uitzonderlijke metaal(detectie)vondst

Tot slot werd via metaaldetectie van de uitgegraven grond naast de sleuf een zeldzame middeleeuwse schijffibula (mantelspeld) gevonden (zie figuur 12). Deze werden gebruikt om kleding toe te spelden ter hoogte van de schouder, maar dienden ook als sieraad. Dit exemplaar is met rode emaille (glaspasta) ingelegd. Ruwweg vallen dergelijke zogenaamde Karolingische/Ottoonse fibulae te dateren tussen 750 en 1250 n.C. Gezien de zeldzaamheid van deze vondst komt deze zeker in aanmerking voor conservatie. Ook een mijtje uit de 14de eeuw werd via metaaldetectie in de dump van WP1 gevonden.

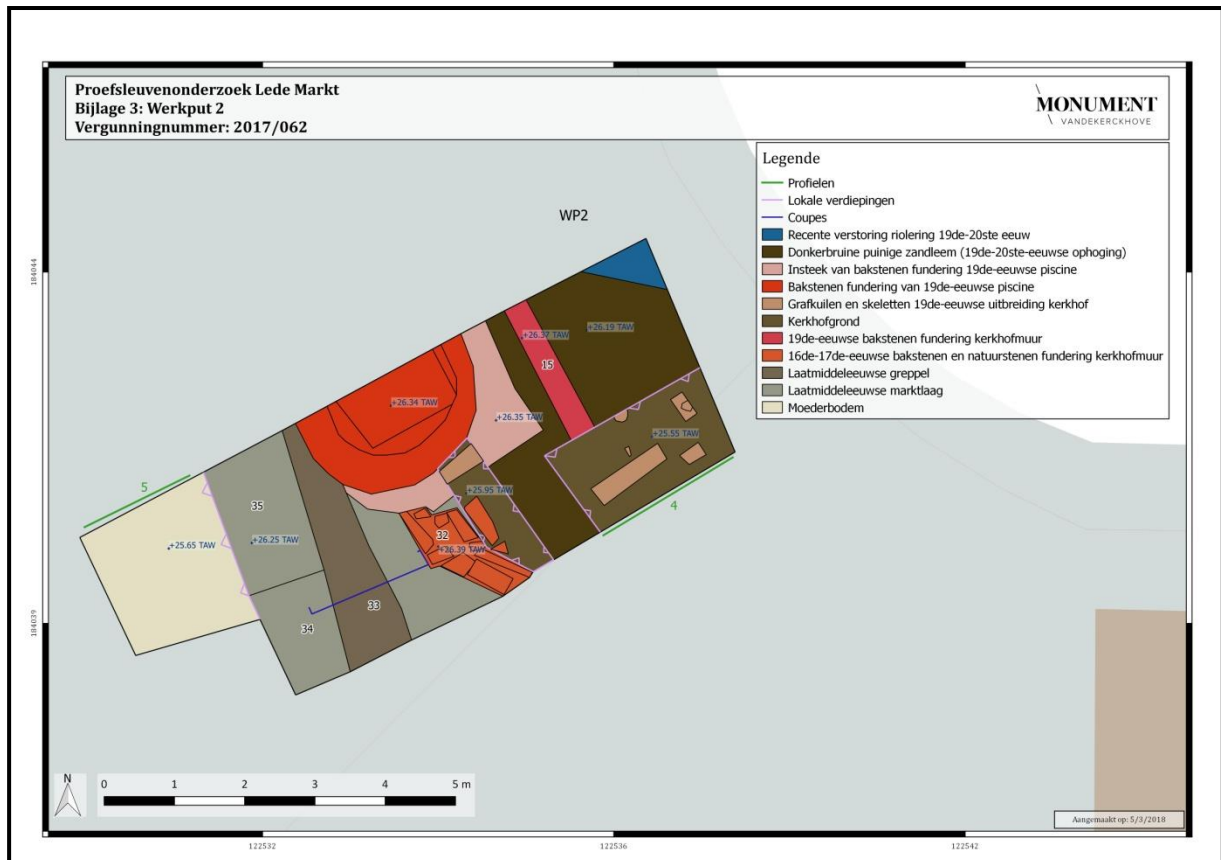
Figuur 12 : Unieke middeleeuwse schijffibula (mantelspeld).

3.2. WP2

3.2.1. Werkwijze en vraagstelling

Deze werkput (zie figuur 13) werd gegraven ten zuidwesten van de kerk. In de uiterste noordoosthoek werd gestoten op een afvoerleiding. Daarop werd de sleuf verbreed naar het zuiden toe.

De voornaamste onderzoeksvraag voor deze locatie was ook hier of de rijkwijdte en de diepte van het oorspronkelijke kerkhof kon achterhaald worden. Daarnaast was het uiteraard ook nog uitkijken naar eventuele andere archeologische sporen, hun aard, datering en diepte.

Figuur 13: Grondplan van WP2 met daarop alle sporen.

3.2.2. Stratigrafie

Ook in deze sleuf vertelde de stratigrafie twee verschillende verhalen: dat van binnen het kerkhof en dat van erbuiten.

3.2.2.1. Binnen het kerkhof

In het uiterste zuidoosten van de proefput kon een zicht verkregen worden op de diepte van de eerste intacte skeletten van het kerkhof. Pas op een diepte van -1m werd in deze zone gestoten op intacte skeletten (zie figuur 14). Daarboven werd redelijk wat los menselijk bot gevonden. Aangezien deze diepte volstaat om geen impact te hebben door de komende werken, werd in deze zone niet meer dieper gegraven.

Figuur 14: Zicht op verschillende intacte door elkaar begraven skeletten met bijhorende grafkistaflijnningen.

3.2.2.2. Buiten het kerkhof

In het westelijke einde van WP2 werd ook een zicht verkregen worden op de originele stratigrafie en de diepte van de moederbodem (zie figuur 15). Daarop is te zien dat op slechts 50cm onder het huidige parkingniveau er zich opnieuw een bruinigrijze middeleeuwse laag bevindt. Daaronder valt, net boven de lichtgele zandige moederbodem, nog een sterk gebioturbeerde roestbruine laag te herkennen,

Figuur 15: Zicht op de originele stratigrafie in het uiterste westen van WP2. Daarop zijn onder de recente ophogingspakketten van de huidige markt, op een diepte van -50cm nog twee oudere intacte - middeleeuwse - lagen te zien.

3.2.3. Twee kerkhof muren

Net als in WP1 werd in het oosten van WP2 op een bakstenen fundering van een kerkhofafbakening gestoten. Ook hier lijkt de datering ervan eerder te passen in de 18de-19de eeuw.

Ten westen ervan werd op een grote ronde bakstenen structuur gestoten. Deze was slechts drie baksteenlagen dik (zie figuren 16 en 17). Na het aanleveren door enkele geïnteresseerde bewoners van Lede van foto's van rond 1900 moest geconcludeerd worden dat het gaat om de fundering van een ronde piscine die toen op die plaats op de markt stond.

Om zicht te krijgen op de omvang van de ronde fundering van de piscine, en ook om een plaats te vinden waar zicht gekregen kon worden op de moederbodem, werd de sleuf naar het zuiden toe verder verbreed. Daarop werd echter op een volgende muurstructuur gestoten. Bij nader inzien ging het om een heel mooi afgewerkte muur die opgebouwd was uit een combinatie van mooi recht gekapte natuursteenblokken en bakstenen (zie figuren 16, 17 en 18). Gezien de afgeronde hoekpartij in natuursteen kan het mogelijk gaan om een toegang in de 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur.

Onder de verstoring van de 20ste-eeuwse piscine werd op -70cm diepte ook nog een kistaflijning van een begraafing herkend (zie figuur 17).

Figuur 16: Overzicht op WP2 vanuit het zuidwesten met zicht op de laatmiddeleeuwse greppel net voor de ronde bakstenen structuur (20ste-eeuwse piscine) en de muur van de mogelijke oorspronkelijke kerkhoftoegang uit de 16de-17de eeuw.

Figuur 17: Zicht op de verdieping langs de oostkant van een vermoedelijke toegang tot het 16de-17de-eeuwse kerkhof. Merk de grafkistaflijning op net voor de slechts 3 rijen dikke (recente) ronde bakstenen structuur.

Figuur 18: Detail op de overgang van de rijen bakstenen en de recht gekapte (Lediaanse) natuurstenen van de kerkhofmuur uit de 16de – 17de eeuw.

3.2.4. Andere sporen

Ten zuidwesten van deze muurstructuren werd in WP2 een vrij vage bruine noord-zuid georiënteerde greppel herkend (zie figuren 16 en 19). Deze tekende zich af ten opzichte van een grijsbruine laag waarin opnieuw laatmiddeleeuws aardewerk in werd gevonden.

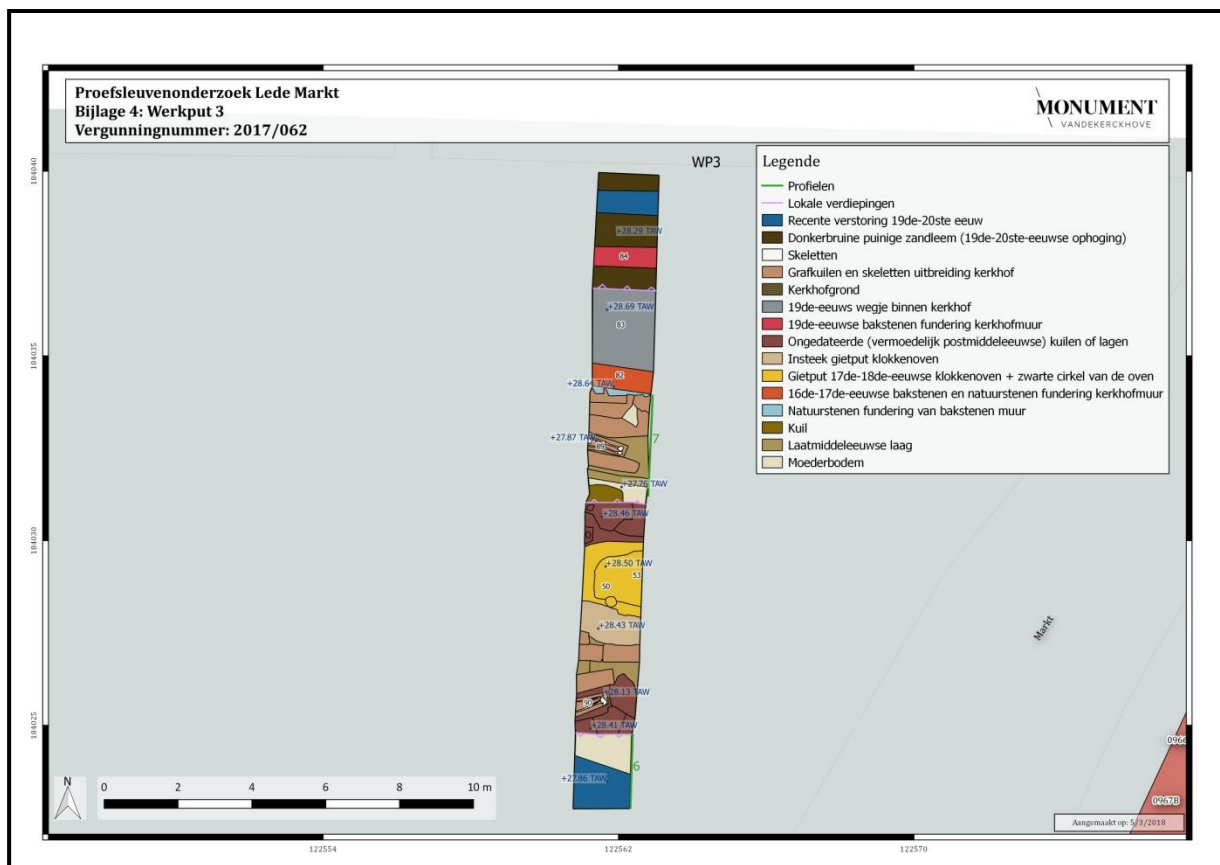

Figuur 19: Coupe op de vermoedelijk laatmiddeleeuwse noordzuid georiënteerde greppel.

3.3. WP3

3.3.1. Vraagstelling

Via WP3 (zie figuur 20) was het vooral zaak om na te gaan of er – zoals te zien is op de 19de-eeuwse kaarten (zie bureaustudie in bijlage) – een uitbreiding geweest is van het kerkhof naar het zuiden toe. Daarnaast was het uiteraard ook weer uitkijken naar mogelijke andere sporen. Het achterhalen van de diepte van de skeletten en van eventuele mogelijke andere sporen was van belang om de impact van de toekomstige werken erop in te kunnen schatten. Naast de heraanleg van de markt (-50 à 60cm) zou in deze zone ook een diepe riolering (-2,5m) gestoken worden.

Figuur 20: Overzichtsplan van WP3 met alle sporen,

3.3.2. Stratigrafie

Direct ten zuiden van de 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur kon verdiept worden tot -1,2m diepte alvorens er aflijningen van grafkuilen tevoorschijn kwamen. Centraal in het oostprofiel (profiel 7) kwam een opvallende laag van verbrande leem tevoorschijn (zie figuur 21). Aangezien er aan de rand ook fel blauwgroen brons te zien was, gaat het wellicht om een restant van een klokkenoven (zie verder). In het uiterste zuiden van dit profiel is, op 1,2m diepte onder het huidige marktniveau, een stukje moederbodem te zien.

Figuur 21: Oostprofiel net ten zuiden van de vermoedelijke 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur. Grafkuilen tekenden zich pas af op 1,20m diepte. Een restant van een klokkenoven is te zien halverwege het profiel.

3.3.3. Kerkhofmuren

In het uiterste noorden van WP3 werd opnieuw een recente aflijning van een vermoedelijke onderliggende leiding herkend. Een meter verder kon een restant herkend worden van het vrij recente (kerkhof)muurtje dat ook in WP1 en WP2 gevonden werd (zie figuur 22). Vervolgens werd gestoten op een verharding van baksteenpuin. Mogelijk gaat het om een restant van een oud marktniveau of een 2m breed paadje nog net binnen het kerkhof. In deze verharding werd via metaaldetectie een munt uit 1833 gevonden. Net ten zuiden van deze verharding werd opnieuw de massieve 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur gevonden. Deze had een gelijkaardige opbouw als deze in WP2 en had opvallend veel grote herbruikte Lediaanse natuursteenbrokken in de fundering.

Figuur 22: Overzicht vanuit het noorden op WP3 met oa. zicht op de verharding van baksteenbrokken.

3.3.4. Menselijke begravingen

Om zeker te zijn dat er zich ook ten zuiden van de 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur menselijke begravingen bevinden, werd op twee plaatsen binnen een vermoedelijke grafkuil verdiept. Bijkomend werd zo ook de bewaringstoestand van de skeletten getoetst. Zo kwamen de onderbenen van een intact volwassen skelet tevoorschijn (zie figuur 23), het bewijs dat er op een gegeven moment ook ten zuiden van de massieve kerkhofmuur begraven is geweest.

Figuur 23 : Na het verdiepen in één van de vermoedelijke grafkuilen kwamen de onderbenen van een goed bewaard intact skelet tevoorschijn.

Ook in één van de vele grafkuilen (zie figuur 24), die in het zuiden van WP3 al op -55cm diepte herkend werden, werd verdiept tot op het bot. Opnieuw kwamen de onderbenen van een goed bewaard skelet tevoorschijn (zie figuur 25). Er is dus geen twijfel meer mogelijk dat er ook verder naar het zuiden toe intensief begraven is geworden.

Figuur 24 : Zicht op vlak 1 in het zuiden van WP3 waarin heel wat rechthoekige grafkuilaflijningen te zien zijn.

Figuur 25 : De goed bewaarde intacte onderbenen van een skelet in het zuiden van WP3.

3.3.5. Een 17de-18de eeuwse klokkenoven

Ongeveer centraal in WP3 viel, op een diepte van slechts -40cm, een zone met heel wat verbrande leem en houtskool op (zie figuur 26). De hypothese van een klokkenoven werd direct geopperd, zeker door de scherpe rechte lijn aan de zijanten. Er werd geleidelijk aan verdiept (zie figuren 27 en 28) tot wanneer plots de mooi bewaarde basis van de klokkenoven tevoorschijn kwam, perfect cirkelvormig (zie figuur 29).

Voor het maken van kerkklokken werden in de post-middeleeuwen soms diepe gietputten met rechte wanden gegraven. In historische bronnen is er sprake van het gieten van klokken nabij de kerk op het einde van de 17de én op het einde van de 18de eeuw. Het weinige aardewerk dat in en rond deze oven gevonden werd lijkt eerder te dateren in de 18de eeuw.

Figuur 26 : Zicht op de opvallende zone met heel wat verbrande leem en houtskool in vlak 1.

Figuur 27 : Na een eerste verdieping kwam nog niet meteen een vorm in de vermoedelijke klokkenoven tevoorschijn.

Figuur 28 : Bij een volgende manuele verdieping nog steeds geen duidelijke vorm..

Figuur 29 : Op een diepte van uiteindelijk 75cm onder het huidige marktniveau kwam de basis van de klokkenoven mooi tevoorschijn. Het gaat om de zwart verbrande leemafdruk waarop het hete brons van de klok rustte. Centraal bevond zich een hollere ruimte waar oorspronkelijk een stookkanaal in uitkwam.

4. Antwoorden op onderzoeksvragen

Het voornaamste doel van de proefputten was om te achterhalen wat de bodemopbouw van het terrein is en welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Hieronder wordt op de onderzoeksvragen, die in de bureaustudie aangebracht werden, een antwoord gegeven,

- *Zijn er sporen van het vroegere kerkhof bewaard? In welke mate werd het kerkhof geruimd? Bevinden zich er verschillende begravingsniveaus? Welke in inschatting kan er gemaakt worden van de ouderdom van de waargenomen begravingen?*

Er zijn sporen van het kerkhof en zijn uitbreiding gevonden. Duidelijke tekenen van een vroegere ruiming werden niet opgemerkt. Binnen het oudste kerkhof werden 4 à 5 begravingsniveaus herkend. In de uitbreiding 1 tot 2 niveaus. De datering van de skeletten in het eerste en tweede niveau gaat voorlopig niet verder terug dan de 17de - 19de eeuw.

- *Kan er een inschatting gemaakt worden van het aantal geschatte individuen bij de geplande verstoring?*

Indien de leidingen binnen de oorspronkelijke kerkhofzone niet dieper gaan dan de voorziene -60cm dan zullen er wellicht geen intacte begravingen worden geraakt. Worden er toch diepere leidingen binnen het kerkhof aangelegd dan moet er tussen de -70cm en de -1,4m rekening gehouden worden met de aanwezigheid van 4 tot 5 begravingsniveaus.

Er wordt voorgesteld om de uitgravingen rondom de kerk archeologisch op te volgen opdat toch geen intacte skeletten die hoger kunnen liggen (en/of eventuele muurstructuren) zouden worden weggegraven zonder archeologische registratie.

In de zone ten zuiden van de kerk dient er op de locaties waar de toekomstige 2,5m diepe rioleringen zullen worden gegraven, toch rekening gehouden te worden met het aantreffen van enkele tientallen skeletten (40-tal).

- *Zijn er sporen van de voorganger van de huidige kerk bewaard? Zoja, de welke? Kunnen er bouwfasen worden onderscheiden? En hoe kunnen deze fasen gedateerd worden?*

Er werden geen sporen van een voorganger van de huidige kerk gevonden.

- *Kan er een inschatting gemaakt worden van de omvang van het voormalige kerkhof?*

De grens van zowel het kerkhof direct rond de kerk, als van de verdere uitbreiding ervan naar het zuiden toe, kon voor het overgrote deel duidelijk bepaald worden. In WP1 is er sprake van een kerkhof met 4 tot 5 begravingsniveaus en een uitbreiding naar het westen toe van 1 tot 2 begravingsniveaus.

In de sleuf ten zuidwesten van de kerk (WP2) kwamen intacte skeletten van het kerkhof pas op -1m aan het licht. De 16de-17de-eeuwse mooi opgebouwde kerkhofmuur geeft de uiterste grens van het kerkhof weer, aangezien er voorbij deze muur geen begravingen meer werden waargenomen.

In WP3 werd diezelfde 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur gevonden, maar werden ten zuiden ervan toch nog verschillende goed bewaarde begravingen gevonden. Aangezien er een vermoedelijk 18de-eeuwse gietput van een klokkenoven doorheen deze uitbreiding van het kerkhof werd gegraven, kunnen de begravingen daar al zeker ouder dan de 18de eeuw gedateerd worden.

- *Wat is de begravingsdensiteit? Hoeveel geschatte aantal individuen zijn er begraven per vierkante meter?*

In de oudste kerkhofzone het dichtst tegen de huidige kerk: Gemiddeld 1 skelet per m². In WP1 werden binnen de oudste kerkhofzone in het eerste vlak 2 skeletten vrij gelegd. Na het verdiepen konden 4 à 5 begravingsniveaus herkend worden, hetgeen op 4 à 5 individuen per m² komt.

In de zone van de uitbreiding van het kerkhof werden in WP1 mogelijk 9 begravingen (wel hoofdzakelijk begravingen van juvenielen) in een eerste vlak herkend. In deze zone waren wel slechts 2 begravingsniveaus terug gevonden. Dit komt op een totaal van 18 individuen op een oppervlakte van circa 12m², wat op 1,5 individu per m² komt.

- *Wat is de bewaringstoestand van de skeletten en de aanverwante sporen?*

De bewaringstoestand van de skeletten is matig tot goed.

- *Wat is het geslacht, de leeftijd, de lichaamslengte? Kunnen er uitspraken gedaan worden over de gezondheid van de verschillende individuen?*

In WP1 ten westen van de kerk werden vooral kinder-en babyskeletjes gevonden. Het overgrote deel van de skeletten in het eerste vlak betroffen juvenielen. In een tweede

vlak werd wel een skelet van een volwassen persoon gevonden en vrijgelegd. De skeletten in WP2 en WP3 betroffen volwassenen.

- *Betreft het primaire of secundaire begravingen en waaruit valt dit af te leiden?*

In een eerste vlak werden heel wat losse schedels gevonden; deze begravingen zaten niet meer in anatomisch verband. Iets dieper kwamen wel intacte begravingen tevoorschijn. Vanaf een diepte van -70 à -80cm gaat het binnen het kerkhof uitsluitend om primaire begravingen

- *Betreft het begravingen in volle grond, kisten, bekiste grafkuil, grafkelders, ...?*

Rond vrijwel alle graven werden kistnagels gevonden. Het gaat dus om kistbegravingen.

- *Zijn er elementen die kunnen wijzen op een begrafenisritueel (bijgiften, positie van het lichaam en ledematen, balseming,...) en zo ja, welke informatie valt hieruit af te leiden?*

Er werden geen specifieke elementen gevonden die wijzen op een speciaal begrafenisritueel. Het gaat wellicht uitsluitend om 'gewone' christelijke kistbegravingen met het hoofd in het westen en de voeten in het oosten.

- *Zijn er aanwijzingen voor een begraving met kledij of in een lijkwade?*

Bij één begraving werden restanten van een ketting of paternoster gevonden.

- *Kan er sprake zijn van een spatiale organisatie? Werden vrouwen anders behandeld dan mannen, volwassenen anders dan kinderen?*

Het is duidelijk dat de zone ter hoogte van WP1 in de jongste periode vooral voorzien was voor baby/kinderbegravingen.

- *Kunnen er paleopathologieën en traumata (waaronder sporen van geweld) waargenomen worden?*
- *Welke post-depositionele processen kunnen waargenomen worden?*

Kan pas beantwoord worden na het fysisch antropologisch onderzoek van de skeletten. De skeletten van het vooronderzoek zullen meegenomen bij het vervolgonderzoek.

- *Zijn er sporen bewaard die niet gerelateerd zijn een kerk of kerkhof? Zo ja, hoe kunnen deze geïnterpreteerd worden? Worden ze bedreigd door de geplande werken?*

Buiten het kerkhof en de kerkhofmuren werden nog andere sporen aangetroffen. In WP1 en WP2 gaat het telkens om een greppel die in de late middeleeuwen gedateerd kan worden.

In WP3 werden in de zone van de uitbreiding van het kerkhof de restanten van minstens twee klokkenovens teruggevonden die vermoedelijk in de 18de eeuw gedateerd kunnen worden.

- *Is er een “zwarte laag” aanwezig op de Markt?*

In WP1 en WP2 werd een bruinigrijze laatmiddeleeuwse laag gevonden die mogelijk kan gezien worden als de middeleeuwse ‘marktlag’.

- *Kunnen er sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?*
 - *Zijn er sporen van bewoning of gebruik van het projectgebied uit de Romeinse periode?*

Nee.

- *Zijn er sporen van bewoning of gebruik van het projectgebied uit de vroeg middeleeuwse periode?*

Via metaaldetectie werd een fibula (mantelspeld) gevonden met een zwart kruis op een rode emaille achtergrond. Het betreft een zeldzaam exemplaar dat gedateerd kan worden tussen 750 en 1250 n.C., met een hoogtepunt tussen de 8ste en de 10de eeuw.

- *Is er colluvium aanwezig?*

Er werden geen colluviumpakketten waargenomen.

- *Zijn er antropogene ophogingslagen aanwezig?*

De mogelijke middeleeuwse ‘marktlag’ en de recente nivelleringslaag voor de huidige parking.

- *Zullen de geplande werken een impact hebben op het aangetroffen archeologisch erfgoed?*

Ja, ongetwijfeld. Een vervolgonderzoek is aangewezen. Aangezien de verstoringsdiepte voor heraanleg van de Markt -51cm bedraagt en het eerste archeologische niveau zich buiten het kerkhof op gemiddeld op -50cm bevindt, is een vervolgonderzoek in de zones buiten het kerkhof absoluut aangewezen. Een vlakdekkend onderzoek tot op -71cm is nodig, anders dreigen de archeologische sporen voorgoed en zonder registratie onherroepelijk verloren te gaan. Op de locaties waar de toekomstige 2,5m diepe rioleringen zullen worden aangelegd is een archeologisch vervolgonderzoek nodig tot op het onderste archeologische niveau. De breedte van deze diepere ingrepen bedraagt 2 tot 3m.

- *Welke maatregelen kunnen genomen worden om deze impact te vermijden of te milderen?*

De locaties van de diepere riolering van -2,5m worden best buiten de afbakening van het kerkhof aangelegd. Indien dit niet kan, moet die zone integraal tot op moederbodem vooraf opgegraven worden.

De rioleringswerken binnen het kerkhof worden best beperkt tot een verstoring van -60cm. Daardoor zullen er vermoedelijk geen intacte skeletten geraakt worden. Om ervoor te zorgen dat er toch geen hoger gelegen skeletten en eventuele muurstructuren verloren zouden gaan wordt in de zones waar geen vlakdekkend vervolgonderzoek wordt voorzien een archeologische begeleiding voorzien.

Voor de heraanleg van de markt blijft de verstoringsdiepte van -51cm behouden. Aangezien het eerste archeologische niveau (met middeleeuwse sporen) zich gemiddeld op -50cm bevindt is de zone buiten het kerkhof bedreigd. Er dient rekening gehouden te worden met een buffer van minstens 20 tot 30cm om de onderliggende archeologische sporen te beschermen. Een vlakdekkend archeologisch onderzoek tot op minstens -71cm is dus noodzakelijk om te voorkomen dat het archeologische erfgoed definitief vernietigd zou worden.

Binnen het oude kerkhof bevinden de intacte skeletten zich pas op een diepte van -70 à -80cm. De leidingen die daar aangelegd zullen worden gaan echter niet dieper dan -60cm waardoor in deze zone van het kerkhof geen vlakdekkend vervolgonderzoek dient te gebeuren. Een buffer van -10cm is wellicht voldoende aangezien het hier gaat om rioleringswerken en er dus geen zware machines rechtstreeks over het onderste niveau zullen rijden die de onderliggende skeletten zouden kunnen verstoren. Aangezien er weinig marge is en er eventueel ook binnen de verstoringsdiepte muurstructuren aan het licht kunnen komen, is een archeologische werfbegeleiding wel aangewezen.

- *Indien behoud in situ technisch of planmatig niet haalbaar is, hoe kan een vervolgonderzoek ingeschat worden qua oppervlakte, tijdsbesteding en personeelsbezetting? Zijn er specifieke aandachtspunten?*

Gezien de verstoringsdiepte van -51cm voor de heraanleg van de Markt behouden blijft, wordt een vervolgonderzoek van circa 1200m² voorzien, waarbij tot op een diepte van minstens -71cm moet worden opgegraven. Aangezien op deze diepte de moederbodem op sommige plaatsen reeds bereikt zal zijn, gaat het vrijwel om een vlakdekkend onderzoek met minstens 1 niveau, maar toch rekening houdend met een mogelijk tweede niveau voor mogelijke sporen ouder dan de late middeleeuwen.

In de zone ten zuiden van de kerk moet rekening gehouden worden met een uitbreiding van het kerkhof waarvan de begravingen minstens ouder zijn dan de 18de eeuw. In het vooronderzoek werden de grafkuilen reeds zichtbaar op -55cm diepte, maar de skeletten bevinden zich dieper en worden mogelijk niet geraakt binnen een verstoringsdiepte van -71cm. Enkel in de zone waar een diepe riolering (-2,5m) geplaatst zal worden, zullen de hierin aangetroffen skeletten volledig opgegraven moeten worden. Verwacht wordt dat dit er toch enkele tientallen (ca. 40) kunnen zijn.

In WP3, ten zuiden van de kerk, twee restanten van vermoedelijk 18de-eeuwse klokkenovens gevonden. De kuilen die hiervoor gegraven werden, kwamen reeds op 50cm diepte aan het licht. De klokkenovens zelfs kwamen wel pas aan het licht tussen de 70 en de 80cm. Er zal tijdens het vervolgonderzoek zelf afgewogen te worden of deze, gezien de voorziene op te graven diepte van -71cm, toch volledig opgegraven dienen te worden of dat deze in situ bewaard kunnen blijven. Indien er klokkenovens binnen de locaties van de diepere rioleringen aangetroffen worden, dan dienen deze wel volledig onderzocht te worden.

Voor het volledige vlakdekkende onderzoek van de zone van de markt buiten het kerkhof wordt een termijn van 4 tot maximum 6 weken voorzien met een personeelsbezetting van gemiddeld vier archeologen.

Voor de archeologische begeleiding van de zone direct rond de kerk en de straat ten oosten van de kerk wordt 1 archeoloog en een assistent-archeoloog op afroep voorzien. De archeoloog kan dan, wanneer er bijkomende interessante zaken gevonden worden die bedreigd worden, de werken even stilleggen om de vondsten zo snel mogelijk te vrij te leggen, te registreren en uit te halen.

- *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welk type staalnames zijn hiervoor noodzakelijke en in welke hoeveelheid?*

Het is aangewezen om tijdens het vervolgonderzoek specifieke aandacht te hebben voor de mogelijke middeleeuwse marktlaag. In welke periode heeft deze zich gevormd? Hoe is deze laag tot stand gekomen? Welke menselijke activiteiten kunnen in deze laag herkend worden?

Door middel van een micromorfologisch onderzoek en via enkele C-14 dateringen kan hierover uitsluitsel bekomen worden. De nodige staalname dient hiervoor tijdens het veldwerk te gebeuren. Vermoedelijk gaat het om een geleidelijke eeuwenlange ophoging als gevolg van het gebruik als open marktplein. Uit een micromorfologisch onderzoek kan achterhaald worden welke activiteiten er zoal door de eeuwen heen op het marktplein van Lede plaatsgegrepen hebben.

Daarnaast moet, in overleg met de fysisch antropologe, het kennispotentieel van de skeletten ingeschat worden. Indien de moeite waard dient daar rekening gehouden te worden met de nodige extra natuurwetenschappelijke onderzoeken (bv. C-14 met isotopenanalyse). Naast het basis fysisch antropologisch onderzoek dienen ook daar de nodige budgetten voor uitgetrokken worden.

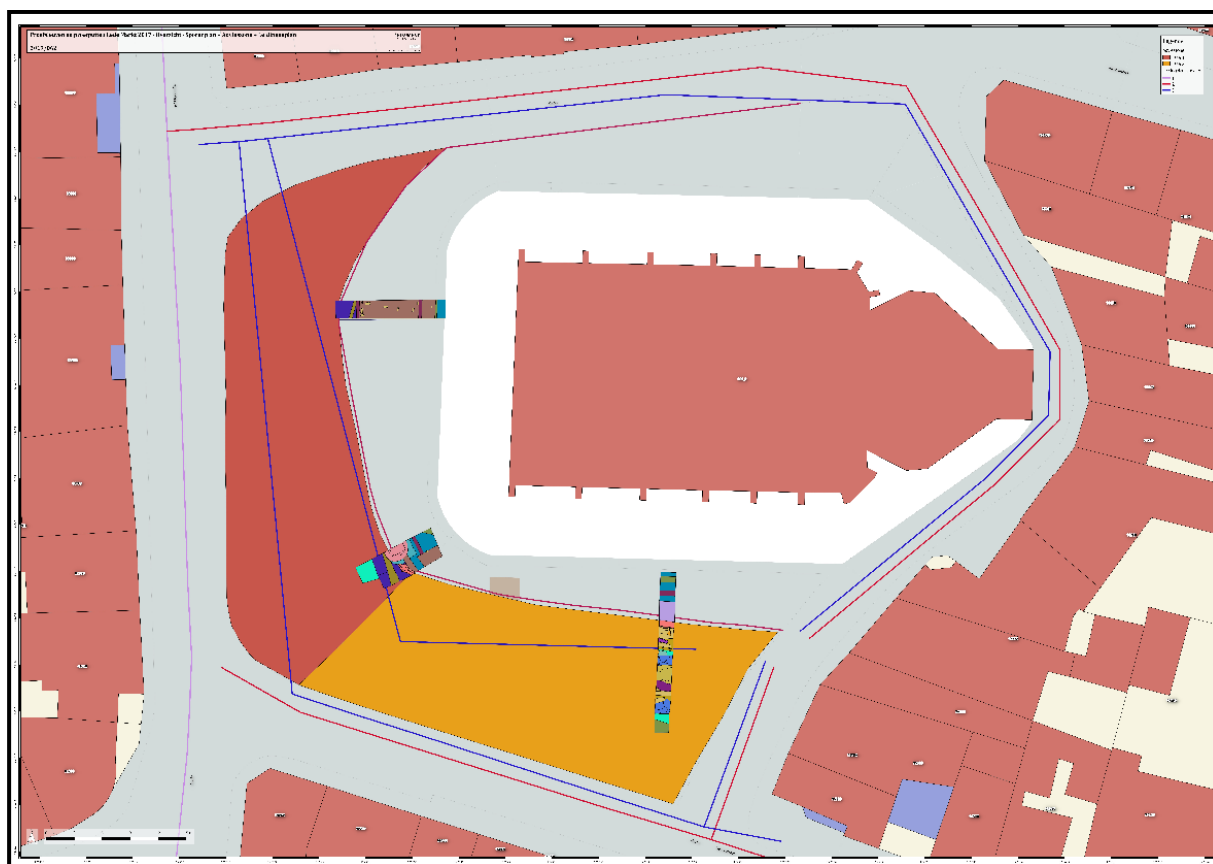
5. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Er wordt een vlakdekkend vervolgonderzoek in twee zones voorgesteld: een zone buiten het kerkhof ten westen van de kerk en een zone ten zuiden van de kerk buiten de 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur (zie figuur 30).

Ten westen zal er wellicht tot op de moederbodem gegraven worden terwijl het onderzoek ten zuiden zich kan beperken tot het onderzoek van het eerste vlak. Enkel in de zone waar een 2,5m diepte riolering zal worden aangelegd zal alles tot op de moederbodem onderzocht moeten worden. Daar moet rekening gehouden worden met enkele tientallen skeletten (ca. 40) die minstens ouder zijn dan de 18de eeuw. Om praktische redenen (verder doorlopend gebruik van de markt als parking en rekening houdend met de tweejaarlijkse kermis) kan het onderzoek in twee fases gebeuren. Een eerste fase ten westen van de kerk (2 à 3 weken) en een tweede fase ten zuiden van de kerk (2 à 3 weken).

De archeologische begeleidingen van de beperkte afgraving rondom de kerk (-51cm) en van de rioleringswerken in de straat direct ten oosten van de kerk hangen af van de timing en voortgang van de werken in die zones.

Belangrijk hierbij is dat er een goede communicatie is tussen aannemer en archeoloog omtrent de voortgang van de werken. Op die manier kan deze er tijdig voor zorgen dat hij of een andere archeoloog bij de werfbegeleiding aanwezig kan zijn.

Figuur 30: Beide advieszones (donkerrood en geel) voor een archeologisch vlakdekkend vervolgonderzoek. De rioleringswerken ten oosten van de kerk en de beperkte graafwerken in de zone direct rond de kerk dienen archeologisch begeleid te worden.

6. SYNTHESE

Het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem rond de kerk van Lede had als doel de impact van de toekomstige heraanleg van de markt op het archeologisch bodemarchief in te schatten. Daarvoor werden op strategisch gekozen locaties, op basis van de bevindingen uit voorafgaande uitgebreide bureaustudie, drie proefputten gegraven.

Uit het proefputtenonderzoek is gebleken dat het archeologisch erfgoed in twee zones direct bedreigd wordt.

Ten westen van de kerk bevindt het kerkhof zich diep genoeg. In die zone volstaat een archeologische werfbegeleiding. Ten westen van het kerkhof, echter, werden reeds binnen de toekomstige verstoringsdiepte van -51cm, interessante laatmiddeleeuwse sporen aangetroffen. Deze kunnen heel wat kennis over het verleden en de evolutie van de markt van Lede opleveren. Een vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkend onderzoek is in deze zone dan ook aangewezen.

Het verhaal in de zone ten zuiden van de kerk is iets anders. Daar werden ook buiten de 16de-17de-eeuwse kerkhofmuur nog goed bewaarde skeletten gevonden. De grafkuilen van deze begravingen kwamen reeds op een diepte van -60 à -70cm aan het licht, samen met de resten van twee vermoedelijke 18de-eeuwse klokkenovens. Ook hier wordt een vlakdekkend vervolgonderzoek voorgesteld. Dit kan, gezien de beperkte verstoringsdiepte voor de heraanleg van de markt, in deze zone wel beperkt worden tot het eerste archeologische niveau. Ten zuiden van de kerk zal er echter ook een nieuwe riolering van 2,5m diep aangelegd worden die dwars door de uitbreiding van het kerkhof naar het zuiden toe zal lopen. Deze zone dient dan ook vooraf integraal tot op het moederbodemniveau opgegraven te worden. Daarbij moet rekening gehouden worden met het aantreffen van een veertigtal skeletten in twee à drie begravingsniveaus. De begravingen aangetroffen in het eerste vlak ten zuiden van de kerk dateren minstens uit de 18de eeuw.

Zowel voor de afgraving tot -51cm voor de heraanleg van de markt, als voor de rioleringswerken in de straat direct ten oosten van de kerk, wordt een archeologische werfbegeleiding voorgesteld. De voornaamste doelen hierbij zijn om mogelijke hoger gelegen begravingen en eventuele muurstructuren te vrijwaren van de ongedocumenteerde vernietiging. Daarbij dient zeker ook aandacht geschonken worden aan de lokalisatie van de verschillende kerkhofmuren.

7. LITERATUUR

- GALLOO M, BARTHOLOMIEUX B, 2017, Bureaustudie Lede Markt, Verslag van Resultaten, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

8. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Situeringsplan
- Bijlage 2: Werkput 1
- Bijlage 3: Werkput 2
- Bijlage 4: Werkput 3
- Bijlage 5: Bureaustudie (enkel digitaal bijgevoegd op USB)

De database met alle foto's en inventarissen is te raadplegen via:
<http://www.monarcheo.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via
info@monument.be.

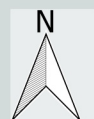
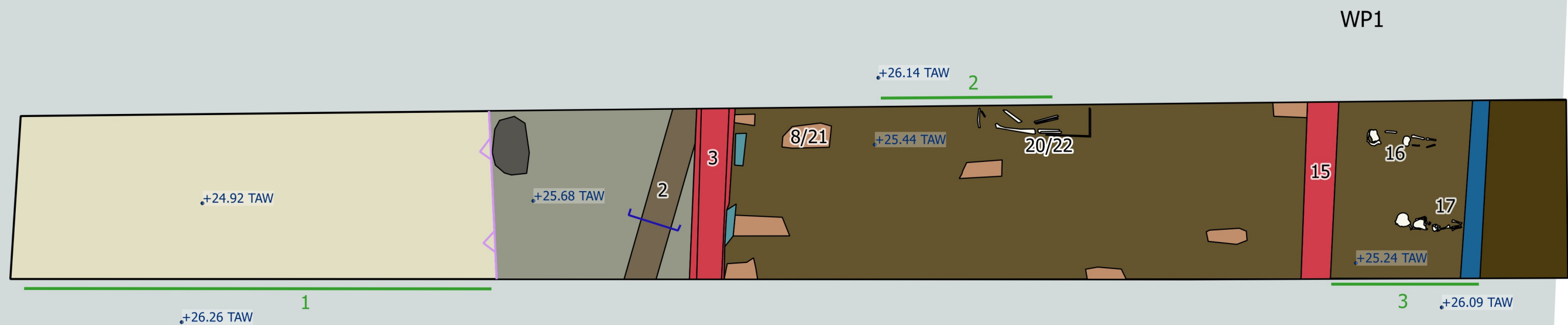
[illegible][illegible][illegible][illegible]

Proefsleuvenonderzoek Lede Markt
Bijlage 2: Werkput 1
Vergunningnummer: 2017/062

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Legende

- Profielen
- Lokale verdiepingen
- Coupes
- Recente versterking riolering 19de-20ste eeuw
- Donkerbruine puinige zandleem (19de-20ste-eeuwse ophoging)
- Recent kuiltje
- Vorig marktniveau
- Kerkhofgrond
- Skeletten (20/22 = vlak 2)
- Kistrand
- Kindergraven uitbreiding kerkhof
- 19de-eeuwse bakstenen fundering kerkhofmuur
- Laatmiddeleeuwse marktlaag
- Moederbodem

0	1	2	3	4	5 m
---	---	---	---	---	-----

Aangemaakt op: 8/3/2018

122522

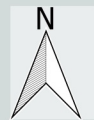
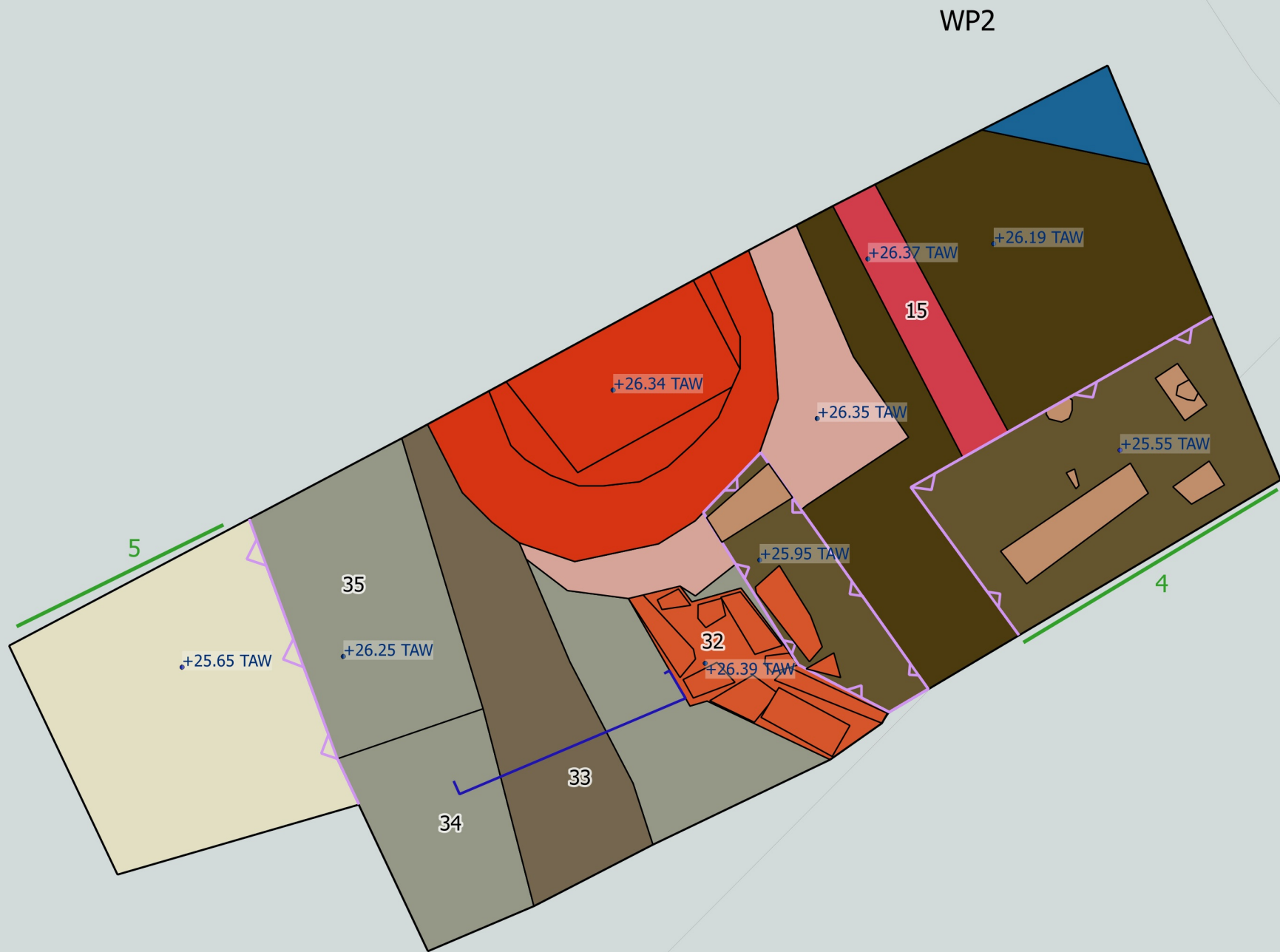
122528

122532

122538

Legende

- Profielen
- Lokale verdiepingen
- Coupes
- Recente verstoring riolering 19de-20ste eeuw
- Donkerbruine puinige zandleem (19de-20ste-eeuwse ophoging)
- Insteek van bakstenen fundering 19de-eeuwse piscine
- Bakstenen fundering van 19de-eeuwse piscine
- Grafkuilen en skeletten 19de-eeuwse uitbreiding kerkhof
- Kerkhofgrond
- 19de-eeuwse bakstenen fundering kerkhofmuur
- 16de-17de-eeuwse bakstenen en natuurstenen fundering kerkhofmuur
- Laatmiddeleeuwse greppel
- Laatmiddeleeuwse marktlaag
- Moederbodem

184040

184035

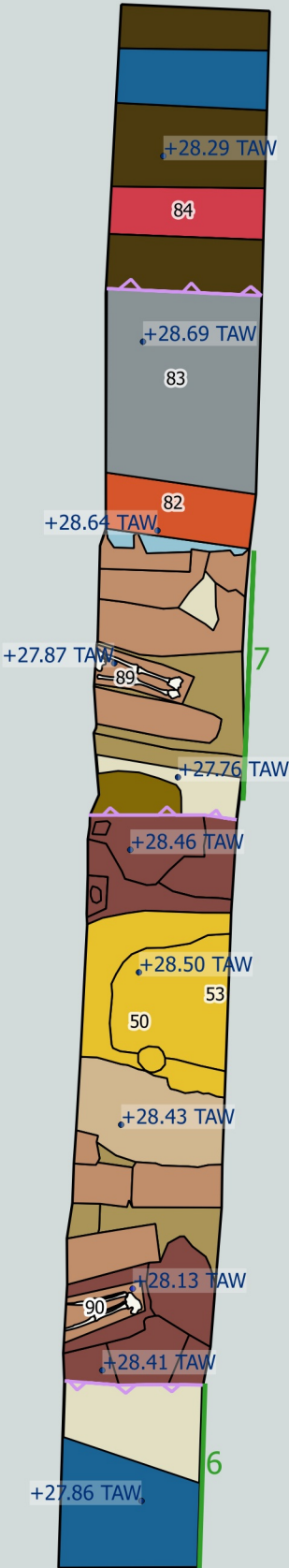
184030

184025

WP3

Legende

- Profielen
- Lokale verdiepingen
- Recente versterking 19de-20ste eeuw
- Donkerbruine puinige zandleem (19de-20ste-eeuwse ophoging)
- Skeletten
- Grafkuilen en skeletten uitbreiding kerkhof
- Kerkhofgrond
- 19de-eeuws wegje binnen kerkhof
- 19de-eeuwse bakstenen fundering kerkhofmuur
- Ongedateerde (vermoedelijk postmiddeleeuwse) kuilen of lagen
- Insteek gietput klokkenoven
- Gietput 17de-18de-eeuwse klokkenoven + zwarte cirkel van de oven
- 16de-17de-eeuwse bakstenen en natuurstenen fundering kerkhofmuur
- Natuurstenen fundering van bakstenen muur
- Kuil
- Laatmiddeleeuwse laag
- Moederbodem

0 2 4 6 8 10 m

Markt

0966

0967B

Aangemaakt op: 5/3/2018

122554

122562

122570

BIJLAGE 5

BUREAUSTUDIE
LEDE MARKT
(prov. OOST-VLAANDEREN)

Auteurs: Bart BARTHOLOMIEUX, Matthias GALLOO

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Projectcode: A3364

Project:	A3364
Naam erkende archeoloog:	Bart Bartholomieux
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2016/00127
Locatiegegevens:	Lede Markt, Kerkevijverstraat, Administratief centrum, Kasteeldreef, en Pastorijsstraat (zie plan in bijlage 2 en 3)
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	X: 122502.45, Y: 184001.92 X: 122694.85, Y: 184239.40
Kadastergegevens:	Lede, Afdeling 1, Sectie F, 1041, 843k, partim 830l, tracé van de Markt, het Administratief Centrum, partim Kerkevijverstraat, partim Kasteeldreef, partim Pastorijsstraat (zie plan in bijlage 3)
Topografische kaart:	zie plan in bijlage 1 en 2
Alle betrokken actoren:	Bart Bartholomieux (erkend archeoloog), Ludo Clauwaert (contactpersonen initiatiefnemer), Matthias Galloo (erkend archeoloog)
Betrokken personen buiten het project:	SOLVA
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

0. INHOUDSTAFEL

0. INHOUDSTAFEL	3
1. BESCHRIJVEND GEDEELTE	5
1.1. GEPLANDE WERKEN	5
1.2. WERKWIJZE EN STRATEGIE	9
1.2.1. Motivering onderzoeksstrategie	9
1.2.2. Organisatie van het vooronderzoek	9
1.2.3. Gebruikt materiaal	10
1.2.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek	10
1.2.5. Inbreng specialisten	10
1.2.6. Algemene wetenschappelijke advisering	10
2. ASSESSMENTRAPPORT	11
2.1. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.1.1. Topografische situering	11
2.1.2. Landschappelijke situering	13
2.1.3. Geologische situering	16
2.1.4. Bodemkundige situering	18
2.2. HISTORISCHE BESCHRIJVING	21
2.2.1 Historische beschrijving Lede	21
2.2.1.1 Paleo-, Meso- en Neolithicum	21
2.2.1.2 Protohistorie	21
2.2.1.3 Romeinse periode	22
2.2.1.4 De Middeleeuwen	26
2.2.2 Historische beschrijving projectgebied	36
2.2.2.1. De Sint-Martinuskerk	45
2.3. SYNTHESE	48
2.3.1. Verwachtingspatroon	48
2.3.2 Inplanting Proefputten	49
3. SAMENVATTING	53
4. BIBLIOGRAFIE	55
4.1. LITERATUUR	55
4.2. INTERNETBRONNEN	57
5. BIJLAGEN	59

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Geplande werken

Het gebied dat zal ontwikkeld worden is ca. 1.5ha groot. De Markt en de belendende straten te Lede zullen heraangelegd worden. Hierbij wordt nieuwe riolering aangelegd en nieuwe bomen aangeplant. Nieuwe parkeergelegenheid en bestrating worden eveneens voorzien.

De geplande riolering zal zorgen voor een verstoring tot 2.5m onder het maaiveld en dit over een oppervlak van 6 329,4m². De riolering zal worden aangelegd onder de Markt, een deel van de Nieuwstraat, het administratief centrum, de Kerkevijverstraat, een deel van de Kasteeldreef en een deel van de Pastorijstraat (zie figuur 1 en bijlage 4a). De leidingen onder de Kasteeldreef, De Pastorijstraat en de Nieuwstraat volgen het tracé van de weg. De leidingen onder het Administratief Centrum en de Kerkevijverstraat lopen ook gedeeltelijk onder de nieuw aan te leggen parking. De leidingen onder de markt lopen onder het grootste deel van het plein en langs de muren van de Sint-Martinuskerk. Onder de tracés van de meeste wegen loopt op heden al een riolering. De nieuwe riolering zal echter meestal niet op het tracé van deze oude riolering worden aangelegd (zie figuur 3 en bijlage 4c).

Figuur 1: Geplande rioleringswerken, bijlage 4a (bron: aangeleverd door de initiatiefnemer).

De heraanleg van de straten zorgt voor een maximale bodemverstoring van 40 – 50 cm onder het maaiveld en dit over een oppervlakte van 15 380m² (zie figuur 2 en bijlage 4b). De geplande heraanleg van de markt zal gebeuren door een afgraving tot 51 cm onder het maaiveld (zie figuur 4 en 6 en bijlage 4d en 4f). Hierna worden door middel van een onderfundering van 20cm, daarop een laag van 25cm schraal beton, bedekt door 4cm zandcement en 2cm mortel die wordt bedekt door platen van grijs graniet de werken vervolledigd. De heraanleg van de Nieuwstraat zal een gelijkaardige uitgraving tot gevolg hebben, die echter enkele centimeter dieper gaat, tot 57cm onder het maaiveld. De heraanleg van de Kasteeldreef, de Kerkevijverstraat en het Administratief centrum zal een eveneens een gelijkaardige uitgraving tot gevolg hebben (zie figuur 5 en bijlage 4e). Hier zal tot 55cm onder het maaiveld worden verdiept, om daarna de het wegprofiel opnieuw op te bouwen met 20cm onderfundering, 25cm schraal beton, een legbed van porfier en gestaalstraalde betonstraatstenen op het wegdek en soms een granietsteen op het voetpad.

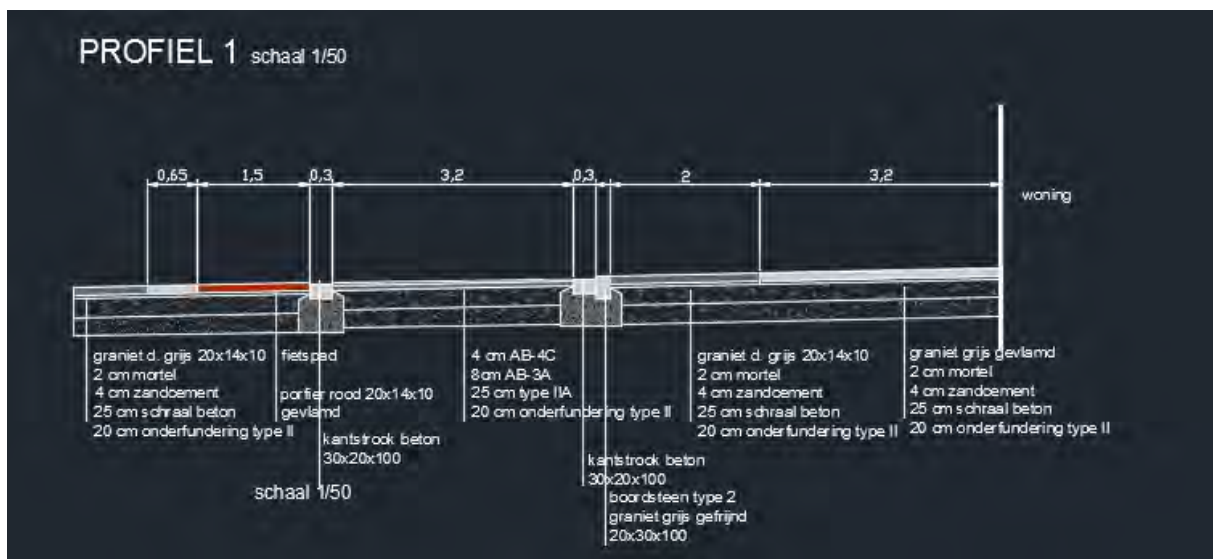
Ten noorden van de kerk zullen vier fonteineilandjes worden aangelegd. Het is niet duidelijk wat de impactdiepte van deze structuren zal zijn (zie figuur 2 en bijlage 4b).

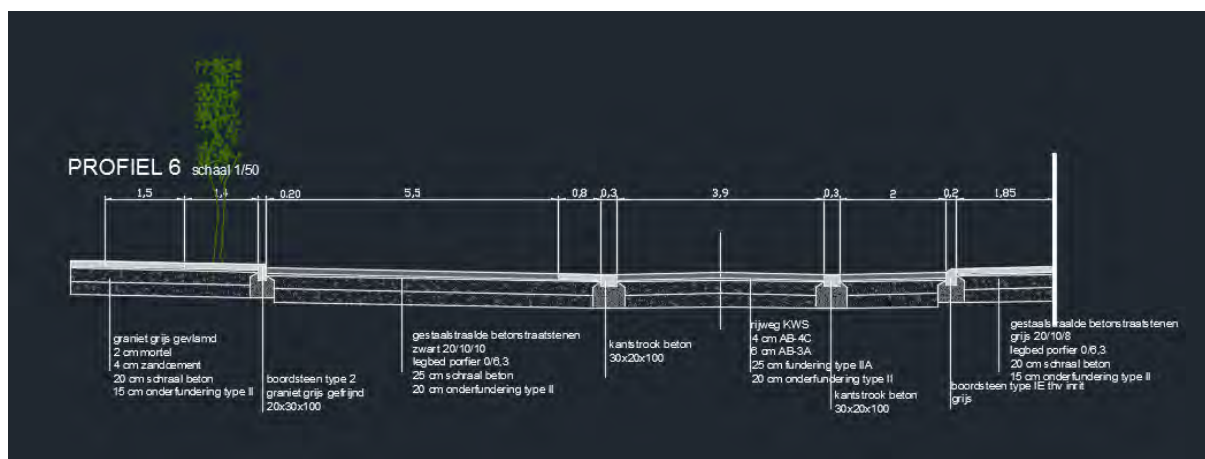
Figuur 2: Geplande vernieuwing bestrating, bijlage 4b (bron: aangeleverd door de initiatiefnemer).

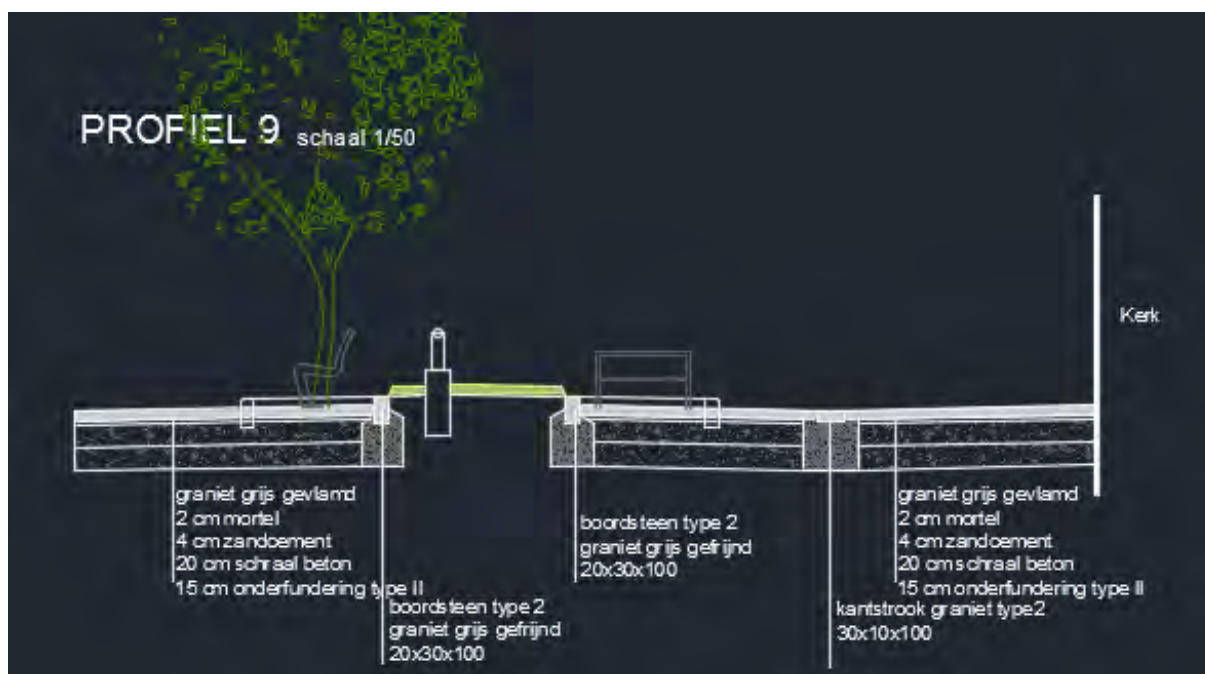
Figuur 3: Bestaande situatie, bijlage 4c (bron: aangeleverd door de initiatiefnemer).

Figuur 4: Profiel Markt, bijlage 4d (bron: aangeleverd door de initiatiefnemer).

Figuur 5: Profiel Kerkevijverstraat, bijlage 4e (bron: aangeleverd door de initiatiefnemer).

Figuur 6: Profiel langs Sint-Martinuskerk, bijlage 4f (bron: aangeleverd door de initiatiefnemer).

1.2. Werkwijze en strategie

1.2.1. *Motivering onderzoeksstrategie*

In deze bureaustudie wordt getracht een zo duidelijk mogelijk beeld te vormen van de huidige archeologische, historische en landschappelijke kennis van het projectgebied en de omgeving. Dit wordt vervolgens getoetst aan de geplande verstoring van de bodem. Het doel hiervan is te kunnen bepalen waarde geplande proefputten dienen geplaatst te worden. Om een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvragen werden verschillende bronnen geraadpleegd.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en de gemeente Lede in het algemeen werd de online databank van de CAI (Centraal Archeologische Inventaris) geraadpleegd.¹ Ook werd bijkomende informatie ingewonnen bij SOLVA (de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst waarbij Lede aangesloten is). Als aanvulling hierop werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Langs deze weg werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren 70 van de 20ste eeuw. Op alle kaarten en luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zo tot een duidelijk beeld te komen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

1.2.2. *Organisatie van het vooronderzoek*

De eerste stap van het bureauonderzoek bestond er uit zoveel mogelijk relevante informatie te verzamelen betreffende het plangebied (zie vorig hoofdstuk). Daarna werd

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

getracht deze informatie op overzichtelijke wijze weer te geven door middel van kaarten die als bijlage bij dit rapport gevoegd worden. Vervolgens werd de vergaarde informatie in een tekst gegoten en kon werd bepaald wat de uitgelezen plaatsen waren voor de aanleg van de proefputten.

1.2.3. Gebruikt materiaal

Alle nodige informatie werd geraadpleegd via het internet of werd digitaal aangeleverd door de initiatiefnemer. De kaarten die toegevoegd zijn als bijlage werden vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

1.2.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek

Niet van toepassing.

1.2.5. Inbreng specialisten

Niet van toepassing.

Indien wel van toepassing: functie én omschrijving van de inbreng van de specialist toevoegen.

1.2.6. Algemene wetenschappelijke advisering

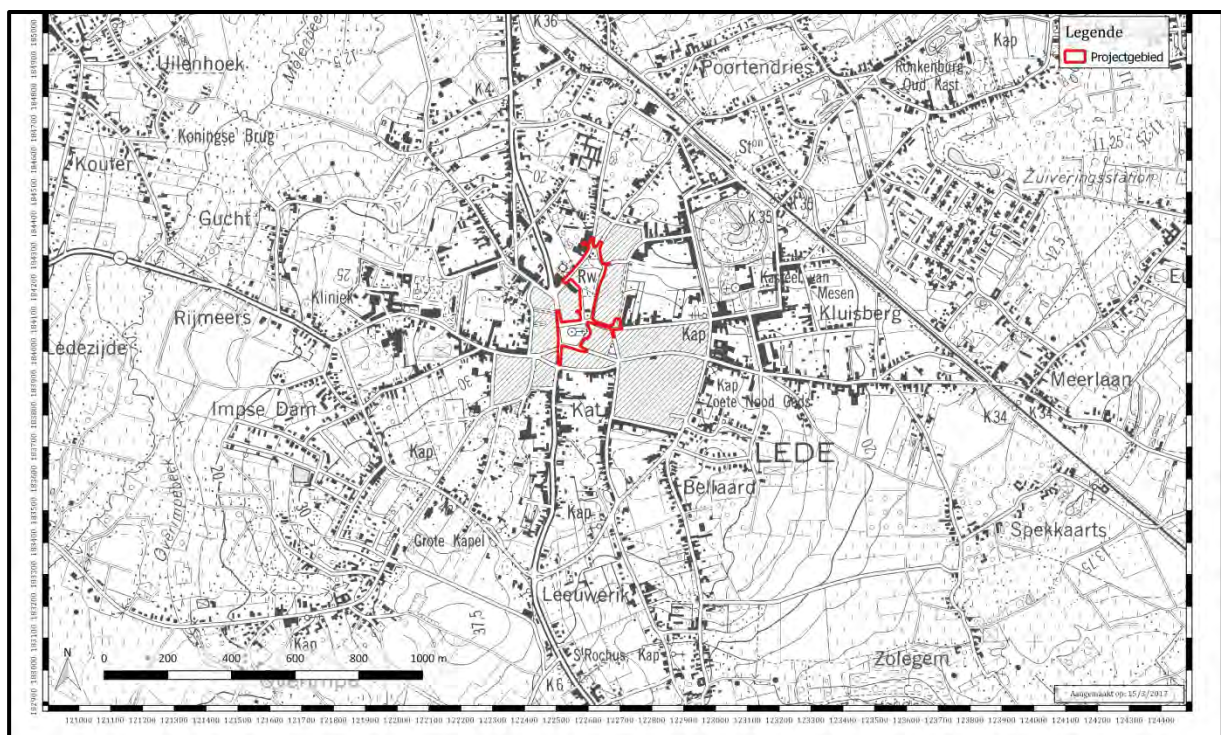
Aangezien informatie over recent archeologisch onderzoek nog niet terug te vinden is op de Centraal Archeologische Inventaris werd hiervoor beroep gedaan op de regiokennis van SOLVA.

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. Landschappelijke ligging

2.1.1. Topografische situering^{6,7}

Lede is centraal gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen en maakt deel uit van het arrondissement Aalst. De gemeente situeert zich tussen de steden Gent (in het noordwesten), Dendermonde (in het noordoosten) en Aalst (in het zuiden), en is een fusie van de gemeenten Lede, Impe, Oordegem, Smetlede en Wanzele⁸. In het noorden grenst Lede aan de gemeenten Wetteren en Wichelen en de stad Dendermonde, in het oosten aan de stad Aalst, en in het zuiden aan de gemeenten Erpe-Mere en Sint-Lievens-Houtem.

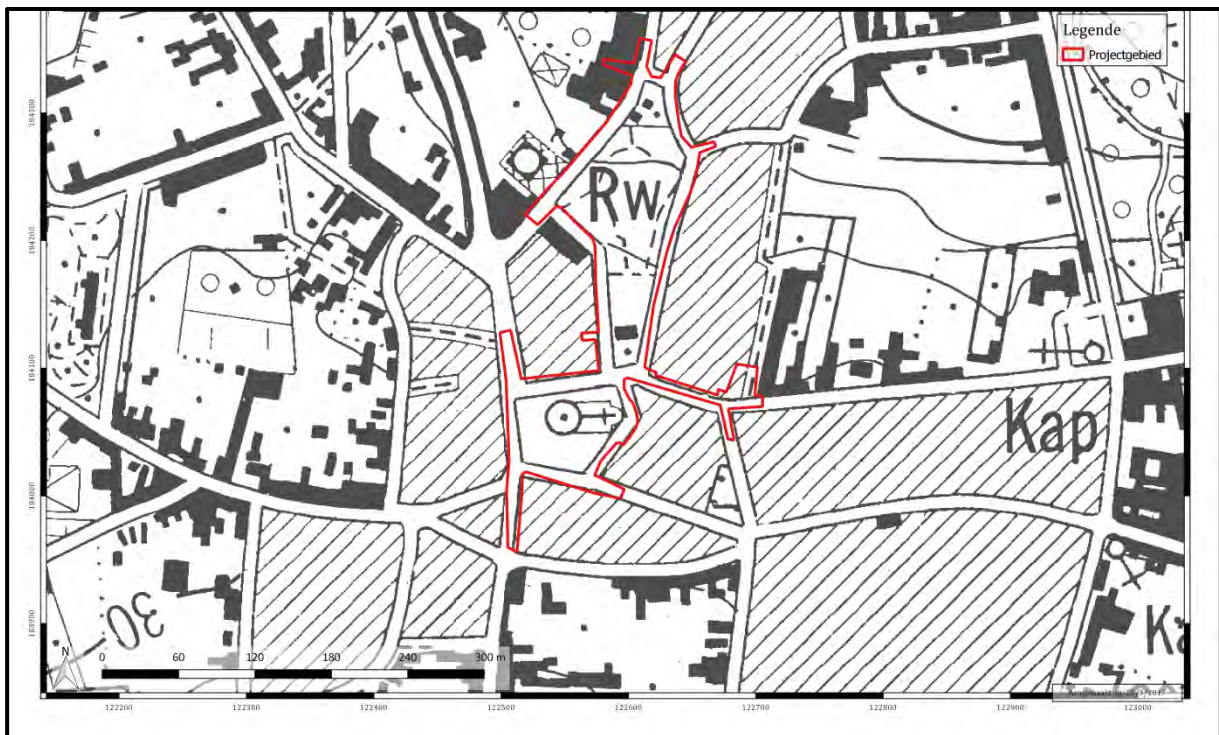
Figuur 7: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, bijlage 1 (bron: www.geopunt.be).

⁶ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>.

⁷ <http://www.geopunt.be/>.

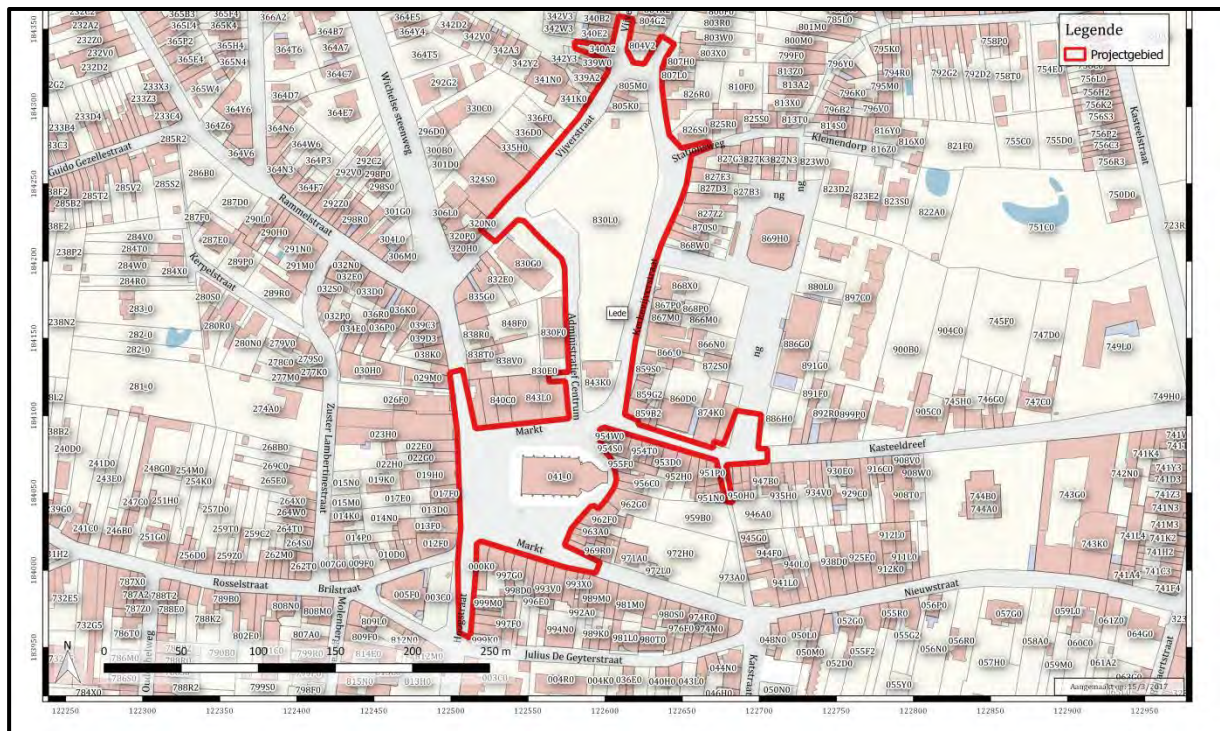
⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: Lede:

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120153>: laatst geconsulteerd op 17/03/2017.

Figuur 8: Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, bijlage 2 (Bron: www.geopunt.be).

Het plangebied situeert zich in het centrum van de dorpskom van Lede (zie figuur 7 en 8 en bijlage 1 en 2). Het projectgebied omvat de Markt, een deel van de Nieuwstraat, het volledige tracé van het Administratief Centrum, een groot deel van het tracé van de Kerkevijverstraat, het tracé van de Kasteeldreef tussen de markt en de Pastorijstraat en een deeltje van de Pastorijstraat. Daarnaast beslaat het ook de percelen die kadastraal terug te vinden zijn onder afdeling 1, sectie F, percelen 1041, 843k, een deel van 830l (zie figuur 9 en bijlage 3).

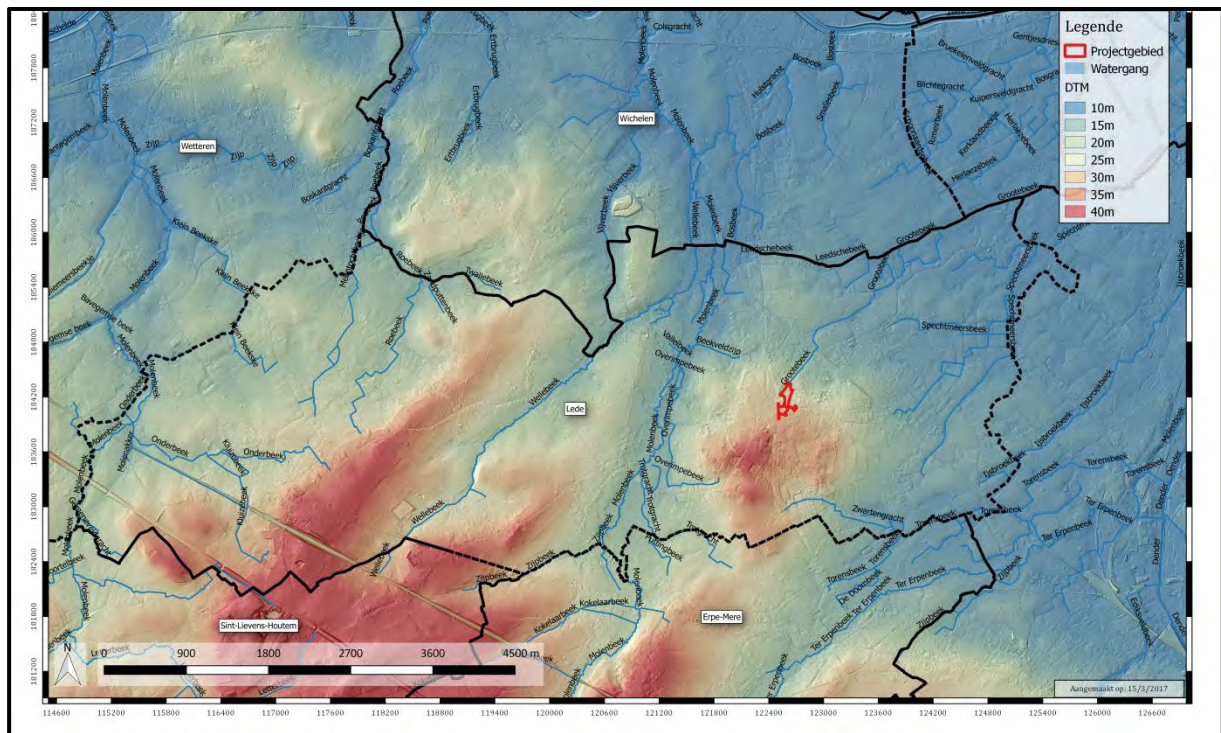

Figuur 9: Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied, bijlage 3 (bron: www.geopunt.be).

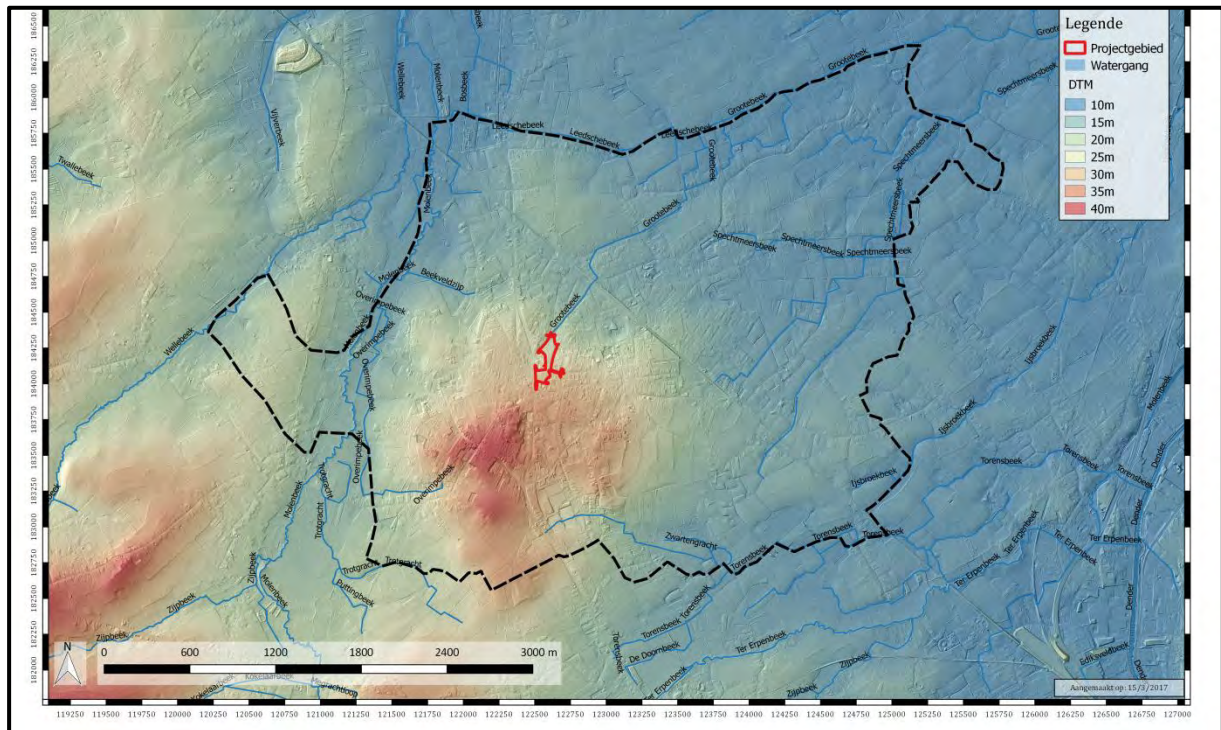
2.1.2. Landschappelijke situering⁹

Lede behoort tot zandlemig Vlaanderen. De gemeente heeft een heuvelachtig reliëf, met hoogtes die schommelen tussen +47,15mTaw en +11m TAW (zie figuur 10 en 11 en bijlage 5 en 5b). Van zuid naar noord is er een algemeen dalend verloop. Het landschap wordt gedomineerd door twee heuvelruggen die zich in het westen van de gemeente op de grondgebieden van de deelgemeenten Oordegem, Smetlede en Impe bevinden. Dit zijn de hoogste punten binnen de gemeente. De dorpskom van het dorp Lede bevindt zich op de noordelijke flanken van een derde heuvel. Deze verheft zich tot een hoogte van +40m TAW (zie figuur 10 en bijlage 5). Tussen de heuvelruggen van Impe en de andere deelgemeenten stroomt de Molenbeek richting de Zeeschelde in het noorden.

⁹ <http://www.geopunt.be/>.

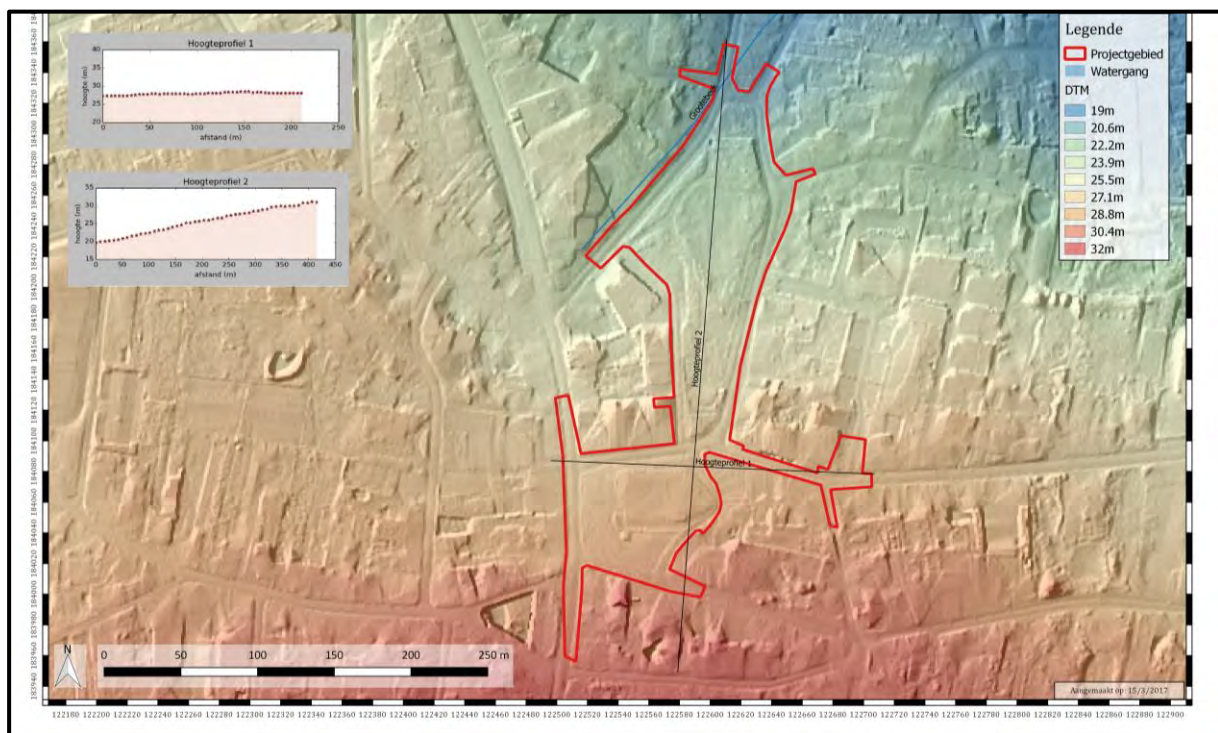
Figuur 10: Uitsnede uit het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied, bijlage 5 (bron: www.geopunt.be).

Figuur 11: Uitsnede uit het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied en de deelgemeente Lede, bijlage 5b (bron: www.geopunt.be).

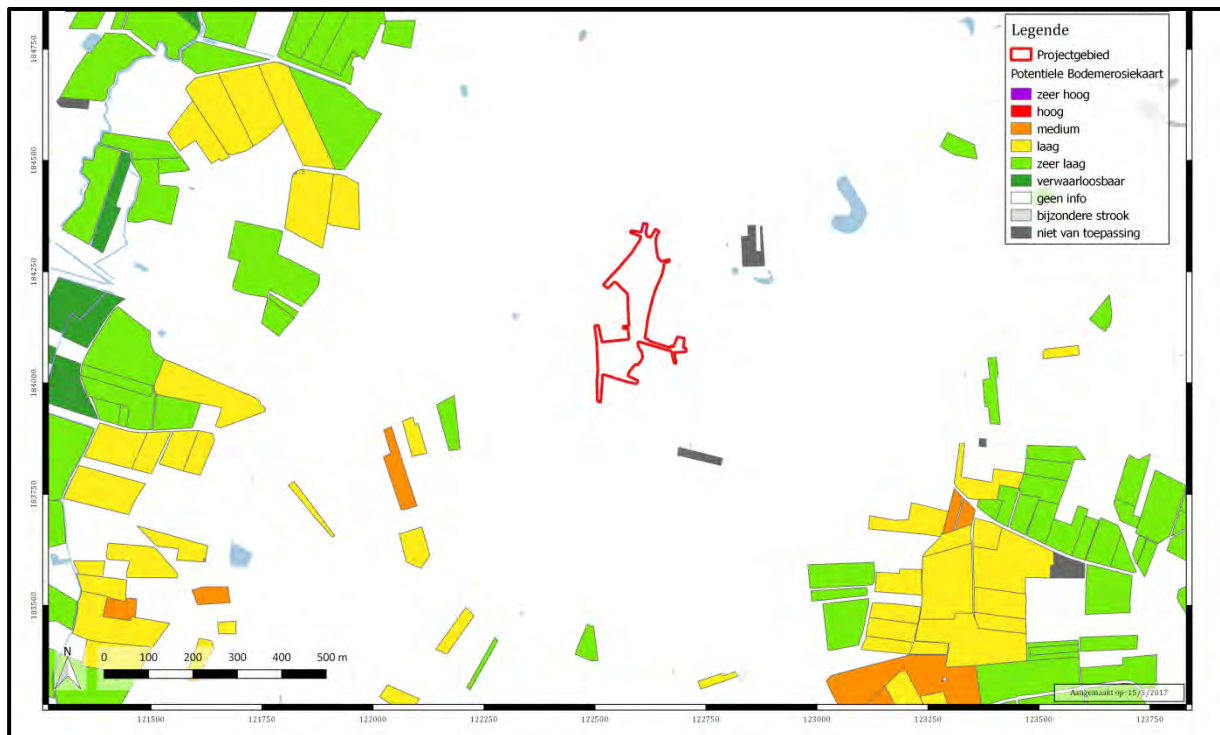
Het projectgebied ligt op de noordelijke flank van een naamloze heuvel in het centrum van de gemeente Lede (zie figuur 12 en bijlage 6). De Grootebeek kent zijn bron 25m ten westen van de noordelijke grens van het projectgebied. De molenbeek, die de gemeente domineert, ligt een kleine anderhalve kilometer naar het westen. Het projectgebied helt af in noordoostelijke richting (zie figuur 12 en bijlage 6).¹⁰ Het hoogste punt bevindt zich ter hoogte van de overgang tussen de Markt en de Nieuwstraat. Daar bedraagt de hoogte +30m TAW. Het projectgebied daalt geleidelijk aan naar het noorden toe en volgt de natuurlijke helling van de heuvel om haar laagste punten te bereiken op het einde van het Administratief Centrum en midden in de Kerkevijverstraat op +23.1m TAW. Op de markt zelf schommelt de hoogte tussen de +27 en +29m TAW.

De bodemerosiekaart uit 2016 geeft aan dat er geen informatie voorhanden is over de potentiële bodemerosie op de site (zie figuur 13 en bijlage 7). Deze kaart houdt onder meer rekening met het bodemtype, de hellingslengte en de hellingsgraad.

Figuur 12: Detailopname uit het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied en de twee hoogteprofielen, bijlage 6 (bron: www.geopunt.be/).

¹⁰ <http://www.geopunt.be/>

Figuur 13: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 7 (bron: www.geopunt.be).

2.1.3. Geologische situering¹¹

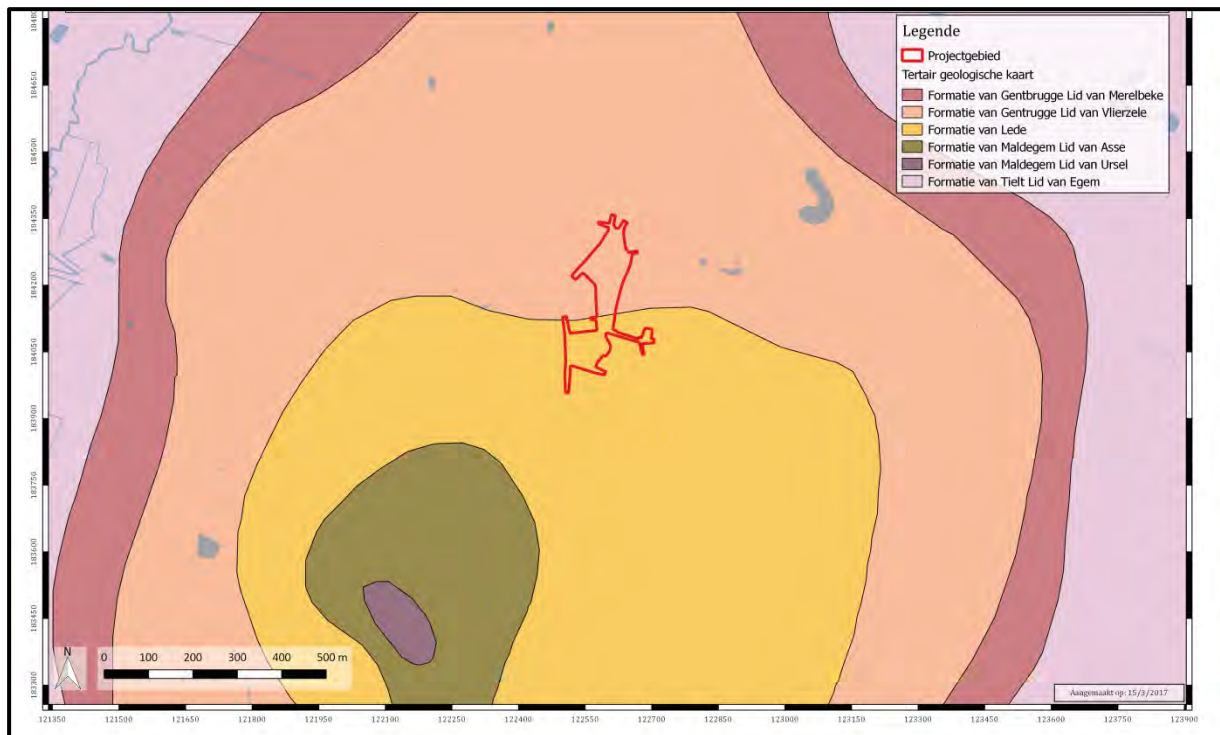
De tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit twee soorten afzettingen (zie figuur 14 en bijlage 8). De zuidelijke afzetting, waarop de Markt en het grootste deel van het projectgebied is gelegen, bestaat uit de formatie van Lede. Deze formatie staat op zichzelf en is geen deel van een groter lid. Ze bestaat uit lichtgrijs, fijn, fossiel- en kalkhoudend zand. Deze afzettingen kunnen soms kalksteenbanken bevatten en glauconiethoudend zijn.

De noordelijke afzetting (zie figuur 14 en bijlage 8), waarop het noordelijk deel van het Administratief Centrum en de Kerkevijverstraat is gelegen, bestaat uit de Formatie van Gentbrugge, die een deel vormt van het Lid van Vlierzele. Deze formatie bestaat uit groen tot grijsgroen, glauconiethoudend, glimmerhoudend, fijn zand, dat soms kleihoudend kan zijn. Plaatselijk komen in deze formatie dunne zandsteenbankjes voor. Het Lid van Vlierzele bestaat uit grijsgroen en glauconiethoudend fijn zand, met kleilenzen met bovenaan humeuze tussenlagen en plaatselijk dunne zandsteenbankjes,

¹¹ <http://www.geopunt.be/>.

naar onder toe overgaand in homogeen kleilig zeer fijn zand¹². Het werd afgezet onder mariene omstandigheden in het Onder- Paniseliaan. De dikte van deze formatie bedraagt maximaal 30m.

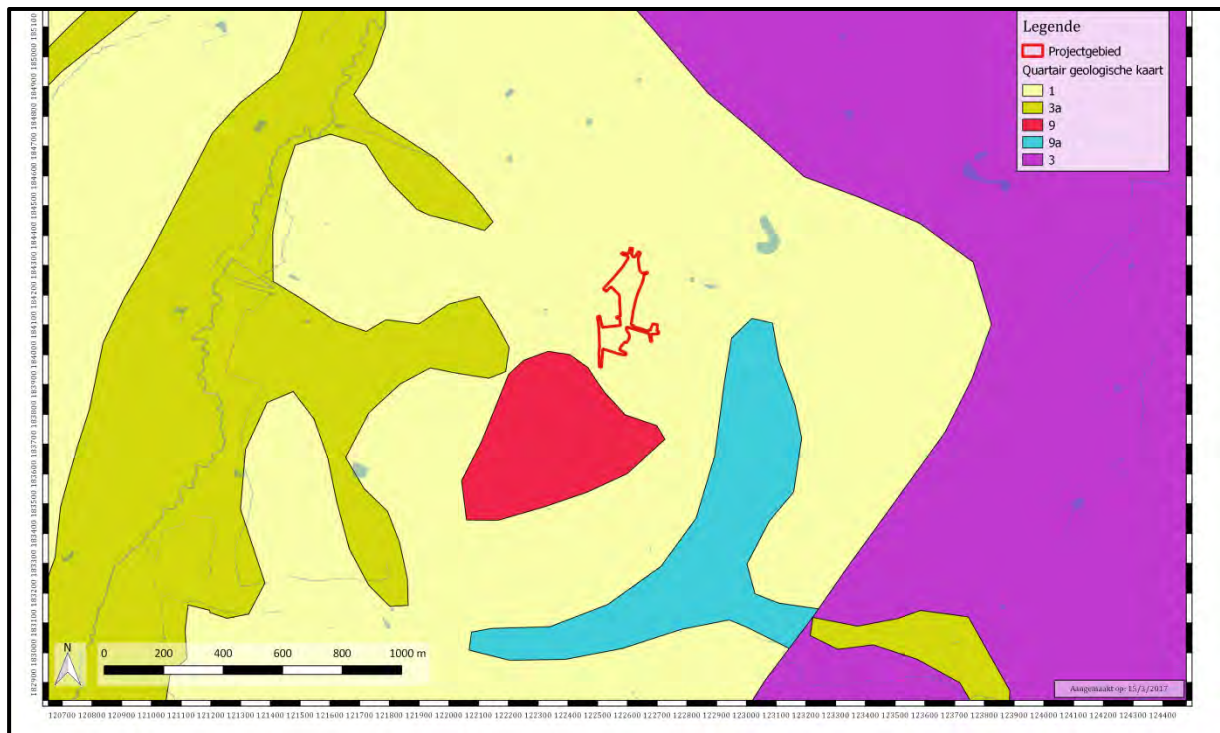
De Quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen) (code ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (code HQ) (zie figuur 15 en bijlage 9).¹³

Figuur 14: Uitsnede uit de Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 8 (bron: www.geopunt.be/).

¹² Dejonghe e.a., Grondwater in Vlaanderen: Het centraal Vlaams Systeem.

¹³ <http://www.geopunt.be/>

Figuur 15: Uitsnede uit de Quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 9 (bron: www.geopunt.be).

2.1.4. Bodemkundige situering¹⁴

Het gehele plangebied staat op de bodemkaart gekarteerd als Bebouwde Bodem (OB, zie figuur 16 en bijlage 10).¹⁵ Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd. De bodems in de bebouwde zone kunnen daar een voorbeeld van zijn. Het is echter mogelijk dat de oorspronkelijke bodemopbouw wel bewaard bleef, maar dat deze wegens verharding van het terrein niet kon gekarteerd worden. De aanwezige bodemopbouw is in dit geval gelijkaardig aan die van de omliggende gronden waarvan kartering wel kon gebeuren. Deze omliggende gronden zijn voornamelijk te verdelen in twee types: droge zandleembodems van het type Lba en vochtige zandleembodems van het type Ldc.

Lba-bodems zijn droge, niet gleyige zandleembodems. Deze ontwikkelen een textuur b horizont, hoewel deze niet altijd duidelijk zichtbaar is. De ploeglaag is ongeveer 25 cm dik is, donkerbruin matig humeus en rust op een zwak humeuze, bruinachtige

¹⁴ <http://www.geopunt.be/>.

¹⁵ <http://www.geopunt.be/>

overgangshorizont, 30 tot 40 cm dik, hieronder komt een meer kleiige textuur B horizont voor. De ondergrond is soms gestratificeerd met afwisselend lemige en zandige laagjes. Normaal is de aan klei uitgeloopte horizont meer dan 40 cm dik. Roestverschijnselen liggen dieper dan 120 cm. De waterhuishouding is gunstig. De Lba gronden zijn geschikt voor veeleisende akkerbouw

Ldc-bodems zijn matig natte, matig gleyige zandleemgronden met een donker grijsbruine bouwvoor. Onder de ploeglaag komt een bleekbruin uitgeloopte horizont voor die aan de contactzone met de textuur B zwakke roestverschijnselen vertoont. Deze textuur B-horizont is verbrokkeld, sterk gevlekt en door oxydo-reductieverschijnselen met bruinrode en grijze vlekken doorweven. Soms wordt het materiaal zwaarder of zandiger in de diepte. Heel dikwijls komt op wisselende diepte het Tertiair substraat voor. Boven het klei- of klei-zandsubstraat komt veelal een roestige band voor ten gevolge van het stagnerend water. Roestverschijnselen beginnen globaal in het bovenste deel van de textuur B. Deze bodems zijn te nat in de winter, blijven lang fris in de lente en zijn algemeen goed vochthoudend in de zomer. Rationeel gebruik als akkerland vereist drainering. Het zijn goede akkerlandgronden, mits drainering geschikt voor alle teelten.

Bij archeologische werfcontroles en vooronderzoeken werd in het verleden al aangetoond dat er zich een soms een ophogingslaag bevindt onder het maaiveld in de dorpskom van Lede.

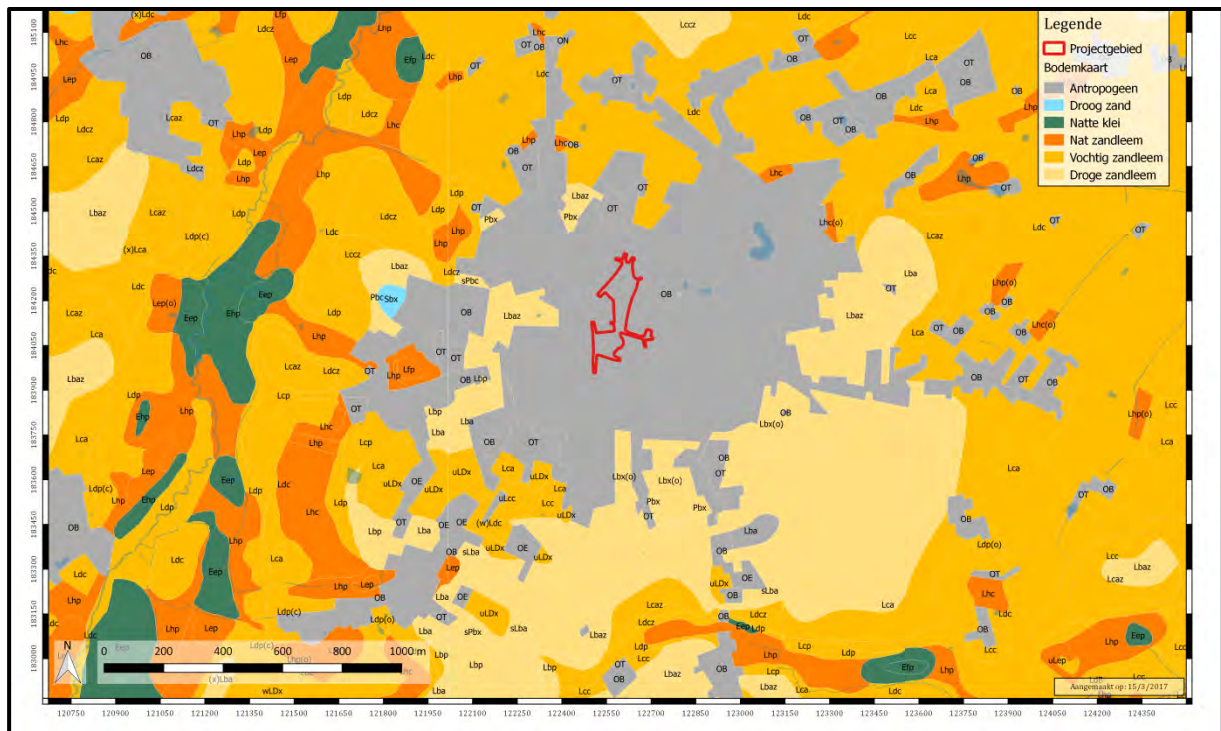
In 1993 werd bij een werfcontrole bij de bouw van het politiegebouw, een kleine honderd meter ten noorden van de markt, langs het Administratief Centrum middeleeuws materiaal aangetroffen in een ophogingslaag die tot ca. 2m onder het straatniveau ging¹⁶.

Bij een proefsleuvenonderzoek in 2009 in de Vijverstraat werden in functie van de evaluatie van het terrein door SOLVA vijf proefputten aangelegd¹⁷. Uit dit onderzoek bleek dat het terrein in het verleden met 80 tot 120 cm puin was opgehoogd. Daaronder bevindt zich een laag van 30cm die kan beschouwd worden als een oude ploeglaag. Daaronder situeert zich de moederbodem. Deze ophoging was volgens SOLVA van zeer recente oorsprong¹⁸

¹⁶ De Swaef en Van Langenhoven, Lede ondersteboven, een kijk op het verleden.

¹⁷ De Maeyer en Cherreté, Lede Vijverstraat archeologisch vooronderzoek.

¹⁸ Persoonlijke communicatie SOLVA.

Figuur 16: Uitsnede uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 10 (bron: www.geopunt.be).

2.2. Historische beschrijving^{19,20}

2.2.1 Historische beschrijving Lede

Uit alle perioden werden in Lede bewoningsporen aangetroffen. Het grondgebied van dit dorp kende waarschijnlijk vanaf de Romeinse periode tot op heden een permanente bewoning in de vorm van een grote agglomeratie of handelscentrum.

2.2.1.1 Paleo-, Meso- en Neolithicum²¹

Op het grondgebied van de deelgemeente Lede werden op vijf plaatsen vondsten van stenen werktuigen gemaakt (zie figuur 18 en bijlage 18). Te Lede Gucht (**CAI ID 32294**) werden bij een ongedateerde veldprospectie enkele boortjes, messen, krabbers en een amulet in silex aangetroffen, naast talrijke stukken gepolijste bijlen. Er werden eveneens voorwerpen, in ijzer, slijpstenen, parels in gebakken aarde gevonden. Een datering voor deze vondsten werd niet gegeven, maar ze lijken ouder dan de Romeinse periode. In de omgeving van de bosstraat (**CAI ID 32295**)²² zouden er diverse prehistorische voorwerpen in steen, onder meer bijlen in silex, zijn aangetroffen. Op de Molenbrugstraat I (**CAI ID 158425**) werden messen, schrabbers en andere artefacten geborgen. Op de Overimpse Kouter (**CAI ID 32291**) en de Keiberg (**CAI ID 32293**) werd eveneens lithisch materiaal aangetroffen. Een beschrijving en datering van deze vondsten ontbreekt echter op de CAI.

2.2.1.2 Protohistorie²³

Sporen van protohistorische bewoning te Lede zijn schaars (zie figuur 18 en bijlage 18). Ze beperken zich tot bewoningsporen op de Kleine Kouterrede, twee waterputten en enkele kuilen of paalsporen, die zich allen ten oosten van het projectgebied bevinden.

De eerste waterput werd tussen 1984 en 1986 door Walter de Swaef aangetroffen bij een archeologisch onderzoek op het Leedshouwken (**CAI ID 31145**)^{24,25}. Daar werd een

²⁰ De Brouwer, Geschiedenis van Lede.

²¹ CAI Databank | Onroerend Erfgoed.

²² De Swaef en Van Langenhoven, "Lede ondersteboven, een kijk op het verleden".

²³ CAI Databank | Onroerend Erfgoed.

²⁴ De Swaef en Van Langenhoven, "Lede ondersteboven, een kijk op het verleden".

²⁵ De Swaef en Bourgeois, Un habitat du La Tène à Lede (Aalst, Flandre orientale).

cirkelvormige, vlechtwerken waterput aangetroffen, die op basis van het aardewerk een datering in de late ijzertijd meekreeg, ca. 450 v. Chr. De tweede waterput werd aangetroffen bij het archeologische onderzoek dat door SOLVA werd uitgevoerd op het Domein Mesen tussen 2009 en 2010 **(CAI ID 150325)**²⁶. Deze kreeg een vroege ijzertijd datering mee. Op deze site werden eveneens enkele kuilen uit de ijzertijd waargenomen, die zich soms clusterende voordeden.

in 2012 door All-Archeo bvba bij een vooronderzoek protohistorische sporen aangetroffen op de site van de Kleine Kouterrede **(CAI ID 163419)**. Bij het vervolgonderzoek, uitgevoerd door SOLVA kwamen in het noordwesten van de geplande verkaveling verscheidene bewoningssporen uit de metaaltijden (2000 – 57 v. Chr.) aan het licht²⁷. Ze omvat twee gebouwen, verscheidene kleine opslaggebouwen en meerdere kuilen. Dergelijke gebouwen waren opgetrokken in hout en blijven herkenbaar in de bodem in de vorm van verkleuringen waar de houten constructiepalen stonden. Aan de hand van het vondstmateriaal, waaronder kwalitatief en veelal versierde aardewerk, is het mogelijk een aantal kuilen nauwkeuriger te dateren in de ijzertijd (750 – 57 v. Chr.).

Daarnaast wordt er op de CAI melding gemaakt van een toevallig gevonden bronzen hielbijl **(CAI ID 157051)**. Deze kreeg een bronstijd datering mee, maar een wanneer en waar deze gevonden werd, wordt niet vermeld.

2.2.1.3 Romeinse periode²⁸

Tijdens de Romeinse periode bevond er zich op het grondgebied van het dorp Lede waarschijnlijk een Romeinse nederzetting. Daarnaast werd een deel van het landbouwareaal mogelijk ontgonnen door middel van een villa-economie.

De aanwijzingen voor het bestaan van een Romeinse nederzetting zijn grotendeels afkomstig van een archeologisch onderzoek dat werd uitgevoerd in 2009 **(CAI ID 150325)**²⁹. Hierbij werd op het Domein Mesen(zie figuur 18 en bijlage 18), ten oosten van het projectgebied, een vlakdekkend archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hierbij werden zowel sporen van bewoning uit de Romeinse periode als resten van een inheems-Romeins grafveld bloot gelegd. Een deel van deze sporen bevonden zich onder

²⁶ Clement en Cherreté, Lede Domein Mesen Archeologisch onderzoek.

²⁷ LEDE - KLEINE KOUTERREDE (ONDERZOEK): http://www.solva.be/projecten/detail_nl.phtml?pid=184: laatst geraadpleegd op 20/03/2017.

²⁸ CAI Databank | Onroerend Erfgoed.

²⁹ Clement en Cherreté, "Lede Domein Mesen Archeologisch onderzoek".

een afspoelingspakket of colluvium, waardoor er voor de onderliggende sporen een terminus ante quem bepaald werd. Deze zouden steeds ouder zijn dan de late 2de eeuw tot 3de eeuw n. Chr zijn.

De nederzettingssporen bestonden uit clusters van paalkuilen en greppelsystemen, waarvan een groot deel zich onder het colluvium bevonden. Één van de plattegronden werd gedetermineerd als een Alphen-Ekeren, te dateren in de 1ste eeuw n. Chr. De greppelsystemen werden geïnterpreteerd als mogelijk restanten van een weg of perceleringsgrenzen.

Het grafveldje, eveneens aangetroffen op deze site, bestond uit twaalf crematiegraven. Op basis van de aardewerkvondsten en de ¹⁴C-dateringen werden ze in de 1ste eeuw tot het begin van de 2de eeuw n. Chr. geplaatst. Op dit grafveld bevond zich ook een greppelsysteem, dat een datering meekreeg tussen 50 cal BC en 80 Cal AD en hiermee gelijktijdig met het grafveld in gebruik was. De dense postmiddeleeuwse occupatie van het terrein heeft er waarschijnlijk voor gezorgd dat een deel van de graven verdwenen zijn. Aanwijzingen van andere graven uit de Romeinse periode werden aangetroffen op het Merovingische grafveld van Meerveld/Oude Hel (**CAI ID 32288**). Voor meer informatie over dit grafveld, zie punt 2.2.1.4.

Verder naar het oosten werd in 2012 door All-Archeo bvba bij een vooronderzoek Romeinse sporen aangetroffen op de site van de Kleine Kouterrede (**CAI ID 163419**)³⁰ (zie figuur 18 en bijlage 18). Hierbij werden de resten van zeven brandrestengraven uit de midden-Romeinse periode aangetroffen. In 2013 werd dit vervolgonderzoek uitgevoerd door SOLVA³¹. In het noordwesten van de geplande verkaveling kwamen verscheidene begravingen uit de Romeinse periode (57 v. Chr. – 400 n. Chr.) aan het licht. In totaal zijn achttien crematiegraven herkend, wat erop duidt dat deze terreinen als begraafplaats zijn aangewend. In de meeste graven is aardewerk aangetroffen, veelal sterk verbrand.

In de 19de eeuw werd door Schayes een opgraving uitgevoerd op de Bellaert (**CAI ID 32285**)^{32,33,34}, ten zuidoosten van het projectgebied. Hierbij werd steenbouw

³⁰ Reyns, Dierckx, en Cleda, Archeologisch vooronderzoek Lede - Kleine Kouterrede.

³¹ LEDE - KLEINE KOUTERREDE (ONDERZOEK): http://www.solva.be/projecten/detail_nl.phtml?pid=184: laatst geraadpleegd op 20/03/2017.

³² De Swaef en Van Langenhoven, Lede ondersteboven, een kijk op het verleden.

³³ De Maeyer, De overblijfselen der Romeinse villa's in België.

³⁴ De Potter en Broeckaert, Geschiedenis der Gemeente Lede.

aangetroffen uit de Romeinse periode, die een Romeinse villa kan geweest zijn (zie figuur 18 en bijlage 18). Er is echter zeer weinig concrete informatie over de opbouw van de site of het verloop van het onderzoek. Er zou aardewerk, maalstenen en munten gevonden zijn, die op heden niet meer bewaard zijn. De munt zou een denarius van Vittelius zijn geweest, uit 69 n. Chr.³⁵. Ook zouden er meerdere vlakgraven uit de Romeinse periode aangetroffen zijn **(CAI ID 32297)**^{36, 37}.

In 1992 vond Bart van Langenhoven in de nabijheid van deze plaats, tijdens opvolging van funderingswerken aan de Ommeganglaan **(CAI ID 158044)**³⁸ (zie figuur 18 en bijlage 18), Romeins aardewerk. Het betrof terra sigillata en grijs aardewerk, met een datering tussen 50 en 250 n. Chr.

Op het grondgebied van Lede werden er verder nog enkele toevalsvondsten uit de Romeinse periode gemaakt. Romeinse dakpannen en een bronzen vaas zouden op een 300 m van het Merovingisch grafveld van Meerveld/Oude Hel door een boer zijn aangetroffen geweest^{39,40}.

Door Jean Moen zou er in 1895 tijdens de bouw van het stadhuis van Lede Romeins aardewerk aangetroffen zijn. Deze mogelijkheid tot aanwezigheid van Romeinse sporen werd in 1993 gecontroleerd bij de bouw van het huidige politiegebouw, een kleine 100 meter ten noorden van stadhuis⁴¹. Deze leverde echter geen Romeins, maar wel laat middeleeuws materiaal op, in een ophoginglaag van twee meter onder het straatniveau. De opvallendste toevalsvondst is het Bronzen Marsbeeldje dat ergens aan het begin van de 20ste eeuw werd aangetroffen in de buurt van de houten molen langs de Molenbrugstaat **(CAI ID 158425)**⁴² (zie figuur 17).

De voorhanden zijnde informatie geeft aan dat er zich tijdens de Romeinse periode waarschijnlijk een nederzetting bevond ten westen en zuidwesten van het Domein Mese op de hoger gelegen delen van de heuvel van Lede. Dit stuk van het voormalige kasteeldomein werd in het begin van de 20ste eeuw verkaveld. De vondsten in de dorpskern geven aan dat de nederzetting zich ook tot daar kon uitgestrekt hebben.

³⁵ De Swaef en Van Langenhoven, Lede ondersteboven, een kijk op het verleden.

³⁶ Moens, Promenade archéologique d' Alost à Wanzele.

³⁷ Van der Gucht, Het Merovingisch grafveld van Lede.

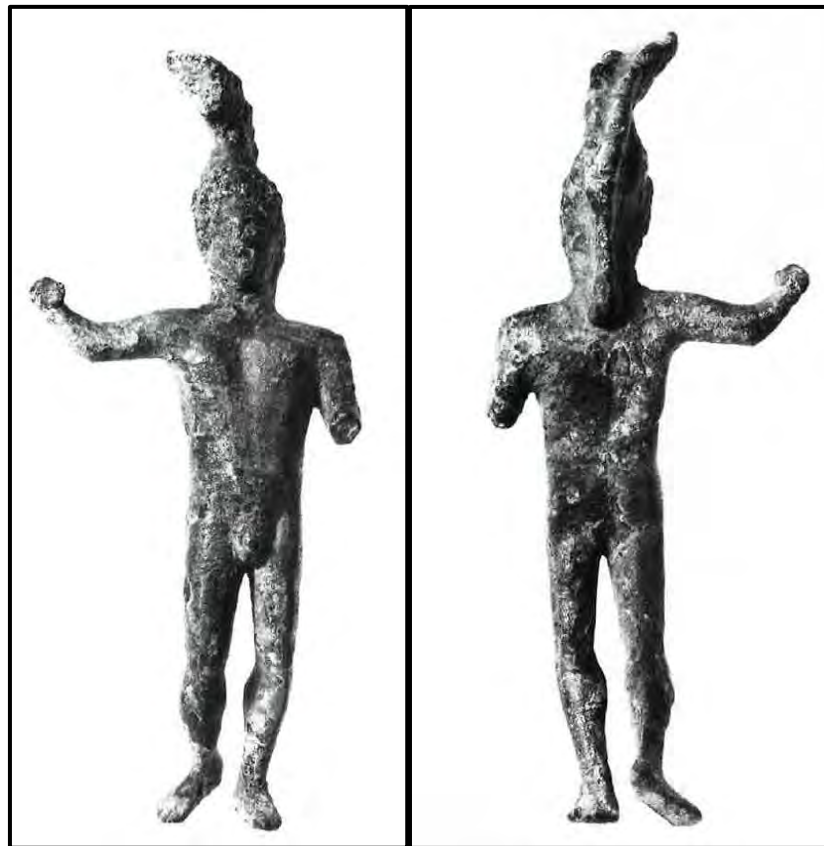
³⁸ De Swaef en Van Langenhoven, Lede ondersteboven, een kijk op het verleden.

³⁹ De Potter en Broeckaert, Geschiedenis der Gemeente Lede.

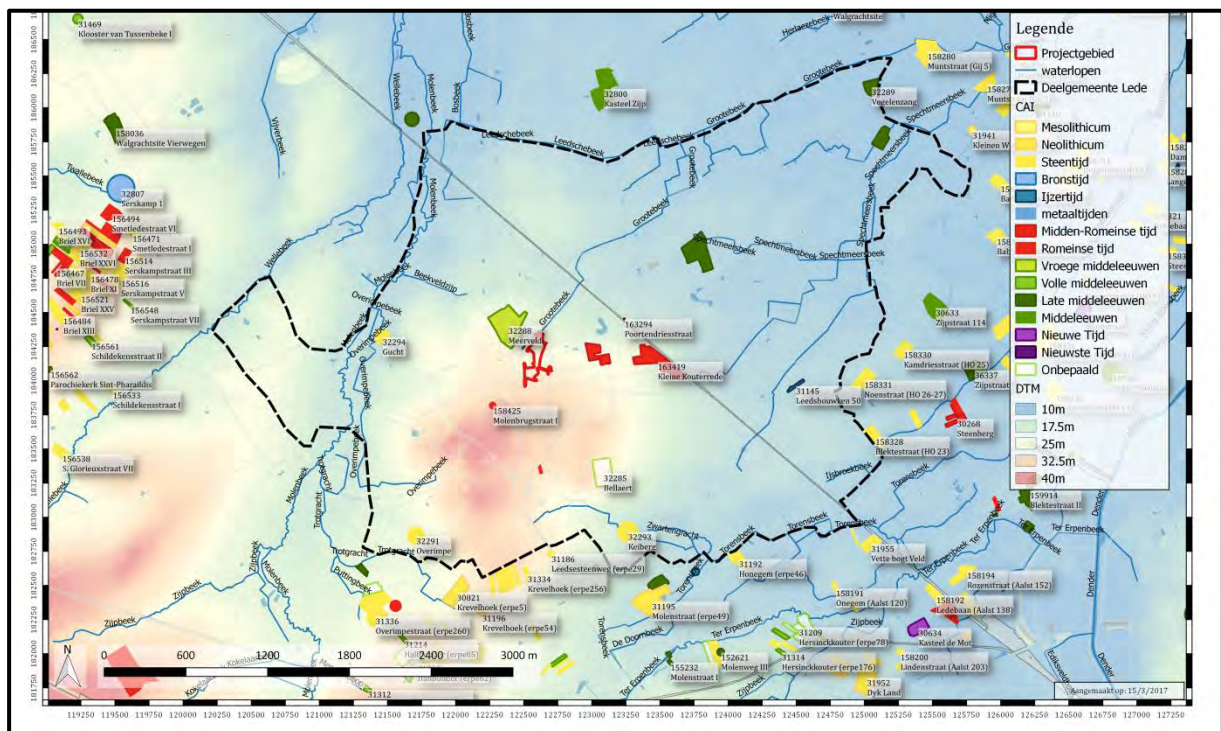
⁴⁰ De Brouwer, Geschiedenis van Lede.

⁴¹ De Swaef en Van Langenhoven, Lede ondersteboven, een kijk op het verleden.

⁴² Faider-Feytmans, Les bronzes romains de Belgique.

Figuur 17: Voor- en achterzicht van bronzen Marsbeeldje dat gevonden werd te Lede (bron: Faider-Feytmans G. 1979, Les bronzes romains de Belgique, II, Planche 7 & 8).

Figuur 18: Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) met aanduiding van het projectgebied op het GRB en het DTM, bijlage (bron: www.geopunt.be en Centrale archeologisch inventaris).

2.2.1.4 De Middeleeuwen⁴³

In de vroege middeleeuwen was er op het grondgebied van het dorp Lede waarschijnlijk een uitgebreide Merovingische bewoning aanwezig. De enige duidelijke aanwijzing hiervoor is het in de 19de eeuw opgegraven grafveld (zie figuur 18 en bijlage 18). Gedurende de middeleeuwen verandert het landschap van Lede ingrijpend, met een toenemende ontbossing, landbouwexploitatie en het aanleggen van steengroeves. Het gebied wordt gechristianiseerd, wat resulteert in de bouw van een de Sint-Martinuskerk, waarschijnlijk vanaf de Karolingische periode. In deze periode wordt ook het kasteel van Mesen gebouwd⁴⁴.

Merovingische aanwezigheid

Tijdens de vroege middeleeuwen bevond er zich op het grondgebied van het dorp Lede een Merovingische nederzetting. Hoewel deze waarschijnlijk het niveau van een afzonderlijk erf overschreed, is het volstrekt onduidelijk hoe groot deze was. De aanwijzingen voor de bewoning in deze periode zijn zowel afkomstig uit archeologische opgravingen als uit topografische benamingen.

Het meest tastbare bewijs van de Merovingische aanwezigheid is het grafveld van Meerveld/Oude Hel (**CAI ID 32288**)^{45, 46} dat tijdens de aanleg van de Wichelse Steenweg in 1846 werd aangetroffen (zie figuur 18 en bijlage 18). Het grafveld dateerde uit de 6de en 7de eeuw en werd zeer selectief opgegraven, met de nadruk op het recupereren van “waardevolle” vondsten. Dit was ten dele te wijten aan het subsidiesysteem van de staat, die meer vondsten beloonde met meer subsidies. De aangetroffen artefacten werden door Schayes gepubliceerd, maar over de opbouw van de site zelf werd niets gecommuniceerd. Ze bevatte waarschijnlijk meer dan 100 graven, die een uitgebreid grafmobiel bevatte, dat ging van aardewerk over glazen vaatwerk tot fibulae, munten en wapens.

Dankzij de licentiaatsverhandeling van Katrien van der Gucht kon een hypothetische reconstructie van het grafveld gemaakt worden. Hierdoor werd het hierboven vernoemde aantal graven bekomen en de afbakening van het grafveld⁴⁷. Het groot aantal

⁴³ CAI Databank | Onroerend Erfgoed.

⁴⁴ Domein Koninklijk Gesticht Van Mesen:

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/9096>: laatst geraadpleegd op 20/03/2017

⁴⁵ Van der Gucht, De Merovingische periode in Oost-Vlaanderen.

⁴⁶ Van der Gucht, Het Merovingisch grafveld van Lede.”

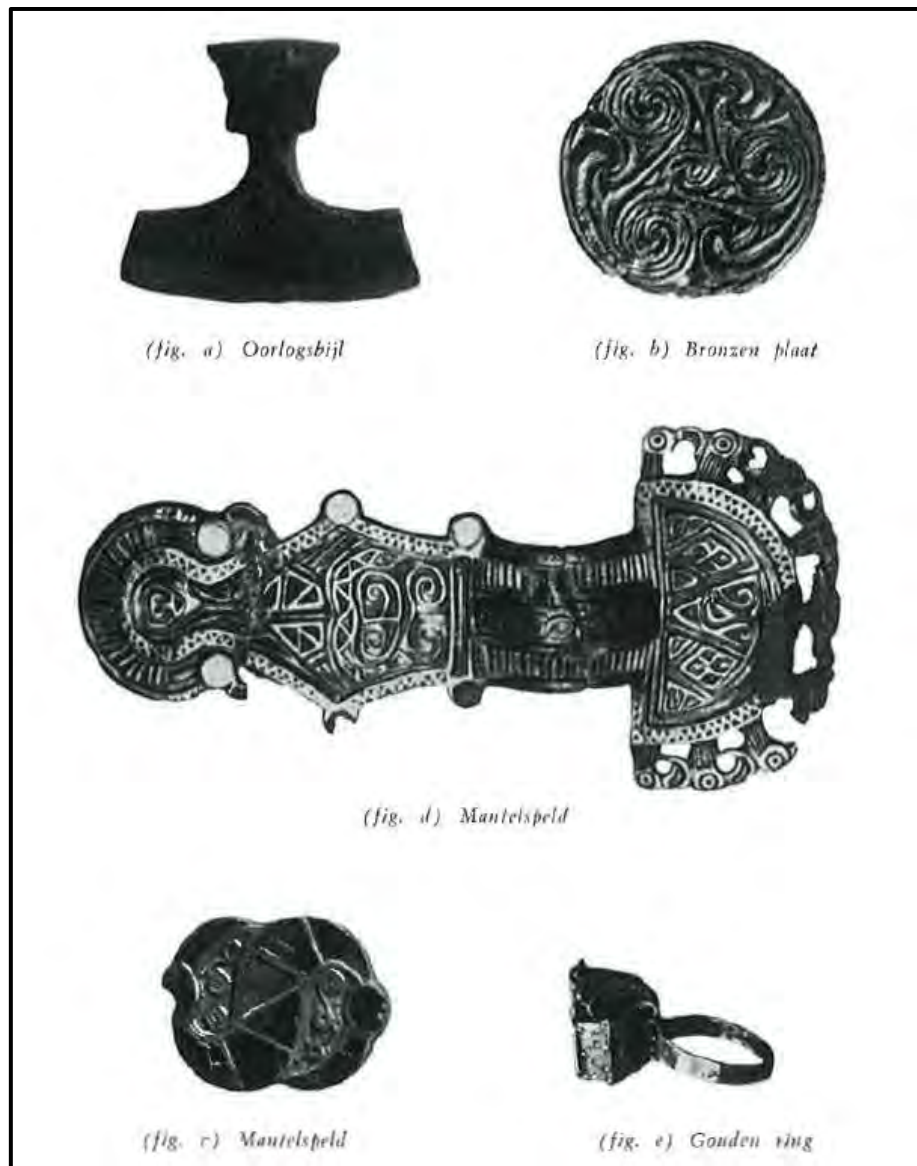
⁴⁷ Ibid.

wapens is opvallend. Waarschijnlijk werd het grafveld op of rond een ouder Romeins grafveld aangelegd, aangezien naast het dominante Merovingische materiaal, er ook enkele Romeinse vondsten werden gerecupereerd. Er wordt aangenomen dat deze afkomstig zijn uit Romeinse brandrestengraven.

Een deel van deze vondsten bevindt zich in het Koninklijke Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel⁴⁸. Hieronder bevinden zich achttien volledige urnen, glazen scherven, met ciseleerwerk versierde bronzen platen, zwaarden, ijzeren spiezen, een umbo van een schild en nog vele andere metalen vondsten (zie figuur 19)⁴⁹.

⁴⁸ De Swaef en Van Langenhoven, Lede ondersteboven, een kijk op het verleden.

⁴⁹ De Brouwer, "Geschiedenis van Lede".

Figuur 19: Te Lede Meerveld/Oude Hel aangetroffen Merovingische grafgiftten (bron: De Brouwer J. 1983, *Geschiedenis van Lede*)

Een onderzoek uit 2009 in de Vijverstraat te Lede (dat niet vermeld staat op de CAI, maar wel wordt aangeduid als Zone Geen Archeologie) iets ten zuidoosten van het voor het Merovingische grafveld afgebakende perceel, leverde geen archeologische sporen op. Dit is volgens de auteurs echter geen reden voor de afwezigheid van archeologische sporen. Een vervolgonderzoek op dit terrein werd echter niet geadviseerd, omdat de moederbodem er zich dieper bevond (1.3m onder het maaiveld) dan de geplande

fundering van de nieuwbouw⁵⁰. De Brouwer geeft een gelijkaardige diepte van het archeologisch niveau van het grafveld mee, namelijk 1.1m⁵¹.

Naast het Merovingische grafveld, verraden een drietal *hem*-toponiemen de Merovingische aanwezigheid op het grondgebied van het dorp. Deze zijn *hof te Merem*, *Nederem* en *hof te Solegem*⁵²(zie figuur 20).

Merem is gelegen in het grensgebied Lede-Hofstade, nabij de Dorent-beek. De naam zou “woonplaats of hoeve nabij een moeras” kunnen betekenen⁵³. Ne(de)rem, waarvan de oudst bewaarde vorm Nederhem/Nederem dateert uit 1295 en betekent “laaggelegen heem”. Deze plaats is gelegen in de nabijheid van de Kleine Kouter⁵⁴. Solegem, tenslotte, is gelegen in de nabijheid van de Grote Kouter. De oudste vorm van deze naam is Soleghem en dateert uit 1384. Deze bevat de persoonsnaam Sola,, waardoor het toponiem waarschijnlijk betrekking heeft op de “woonst van de familie Sola”. Dit *hem*-toponiem zou de oudste zijn van de drie en teruggaan tot de vroegmiddeleeuwse volkverhuizingen en de Frankische verovering van deze gebieden⁵⁵. Alle drie deze toponiemen bevinden zich in het zuidoosten van het grondgebied van Lede en in de nabijheid van de Kleine en Grote Kouter. Volgens De Brouwer werden deze kouters door de Merovingers gebruikt, maar bestonden ze al eerder.

⁵⁰ De Maeyer en Cherreté, “Lede Vijverstraat archeologisch vooronderzoek”.

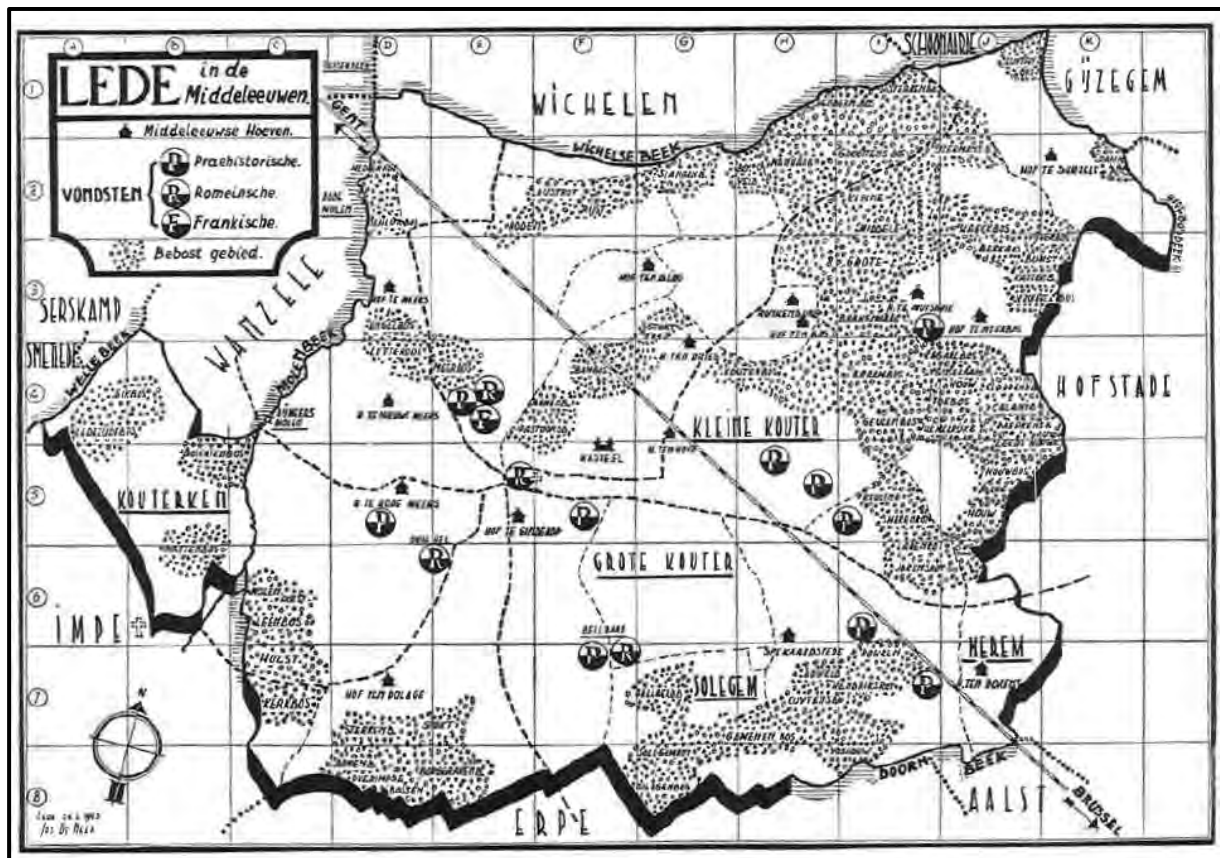
⁵¹ De Brouwer, “Geschiedenis van Lede”.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

Figuur 20; Locatie Kouters en topografische benamingen met -hem (bron: De Brouwer J. 1983, *Geschiedenis van Lede*).

De aanwezigheid van het grote grafveld heeft bij sommige auteurs tot de aanname geleid dat Lede geen agrarische agglomeratie of domein goed was, maar eerder een gewichtige nederzetting of een strategisch handelscentrum tijdens de Merovingische periode. Een handelscentrum dat een welstellende toestand had met een betrekkelijke bevolkingsdichtheid⁵⁶. Archeologische bewijzen om deze veronderstelling hard te maken zijn momenteel niet voorhanden.

Karolingische parochie⁵⁷

Onder de Karolingers behoorde het grondgebied Lede tot de *Pagus Bracbatensis* of Brabantgouw. De parochiekerk van Lede kent vanwege zijn titularis waarschijnlijk zijn oorsprong in deze periode.

Sint-Martinus is de titularis van de kerk van Lede, en deze behoort tot de eerste groep kerkpatronen. Het is niet duidelijk of de kerk van oorsprong een dorpskerk dan wel een

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

domeinherenkerk was. In het voordeel van een vrije of dorpskerk pleit de ligging, namelijk langs de oude verkeerswegen. Daarnaast was zowel het kasteel van de familie de Bette (Markiezenkasteel) als dit van de familie de Smet (Ronkenburg) op een betrekkelijke afstand van de kerk gebouwd, wat niet de gewoonte was voor een domeinherenkerk. De kerk wordt voor het eerst vernoemd in een oorkonde van de Sint-Baafsabdij, opgesteld tussen 1019 en 1030. Hierin wordt duidelijk dat de kerk voor het jaar 1000 bezit was van de Sint-Baafsabdij te Gent. Het grondgebied van Lede met kerk en inkomsten werd daarna door Renier, graaf van Henegouwen, aan de abdij onttroefd.

De oorspronkelijke tiendenomschrijving was drieledig, wat eveneens pleit voor een Karolingische oorsprong van de parochie. Zowel de parochietitel als de tiendeschrijving pleit voor de hoge ouderdom van de parochie.

Volle tot Late middeleeuwen: ontstaan huidige Lede

De eerste vermelding van het huidige dorp Lede gebeurde in 1019 onder de naam "Letha". De naam zou afkomstig zijn van het Germaanse *Hlitha*, wat helling of heuvelhelling zou betekenen. Dit is in overeenstemming met de topografische ligging van Lede⁵⁸. Een andere verklaring is dat de naam verwijst naar een waterloop of een weg, zoals ook voorkomt in de naam Hooglede of Lendeledede⁵⁹.

Vanaf het jaar 1000 behoorde het dorp tot de Mark Ename, dat in 1033 door de graaf van Vlaanderen, Boudewijn IV, werd veroverd en ingelijfd als een gedeelte van het graafschap Vlaanderen. Één van de onderverdelingen van dit graafschap was het land van Aalst, waartoe Lede behoorde. Het dorp bestond uit drie heerlijkheden. Daarnaast behoorde het ook tot de 21 dorpen die rechtstreeks onder het gezag stonden van de graaf van Vlaanderen. Deze werden " 's Graven propre dorpen" genoemd.

Binnen het grondgebied van het dorp bestonden er verschillende heerlijkheden en lenen. Er was de heerlijkheid Lede met leenhof, eigendom van de familie van Lede (12de tot 15de eeuw) en de familie Bette (16de tot 18de eeuw). Deze heerlijkheid werd in 1607 tot baronie verheven en in 1633 tot markizaat. Naast deze heerlijkheid waren er ook de heerlijkheden Rokenburg en Merem, waarbij Merem sinds de 11de eeuw in de handen van de abdij van Vorst was. Deze werden in 1795, tijdens de Franse overheersing, afgeschaft.

Deze lenen waren afhankelijk van het leenhof van Lede, het grafelijk leenhof ten Steen te Aalst, het leenhof te Oordegem, te Erpe, te Mere of te Okegem. De heerlijkheid Lede

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ De Potter en Broeckaert, Geschiedenis der Gemeente Lede.

werd voor twee derde in leen gehouden van het grafelijk leenhof ten Steen te Aalst en voor één derde van het leenhof te Oordegem.

Tot het einde van de 16de eeuw bezat de bezitter het recht een *meier met zeven schepenen* te benoemen. Deze hadden toezicht in het dorp van Lede over de straten, watteringen,(kouter)afsluitingen, waarbij ze mochten boetes uitspreken. Van de heerlijkheid van Lede hingen verschillende achterlenen af, in leen gehouden van de heer van deze heerlijkheid, tegen vast bepaalde voorwaarden, namelijk de betaling bij leenverhef van 10 ponden parisis. Het aantal lenen bedroeg in 1473 dertien, in 1556 negentien en ten slotte tweeëntwintig, waarvan een paar gelegen buiten het grondgebied van Lede.

De vroegst gekende heer van Lede is *Jan van Lede* “ridder, heer van Lede” die in 1231 aan de abdij van Baudelo de tienden schonk op goederen die zij te Lede in leen hielden van Gilbertus van Zottegem⁶⁰. Vanaf deze periode tot het tweede kwart van de 15de eeuw bleef de heerlijkheid in het bezit van een lange lijst heren van Lede. Op het einde van de 15de eeuw kwam het in bezit van Jan van den Driessche en werd Gwijde Schoutheete als heer van Lede aangesteld.

In 1542 kocht Jan de Grutere de heerlijkheid en werd vier jaar later door Karel V tot “heer in Lede” benoemd. Door het huwelijk van zijn dochter Isabella met Jaak Beths, kwam de heerlijkheid bij zijn overlijden in het bezit van de familie Bette, een belangrijke adellijke Gentse familie. In tegenstelling tot hun voorgangers werden ze niet heren *in*, maar heren *van* Lede genoemd. In de periode van het eigenaarschap van de Bette-familie is de heerlijkheid Lede in 1607 tot baronie verheven, om niet veel later, in 1633, door de Koning van Spanje tot markizaat te worden gepromoveerd.

Het verblijf van deze familie stond gekend als het kasteel van Mesen. De zoon van Jaak Beths, Jan Bette, liet tijdens het einde van de 16de eeuw het door de Gentse Geuzen vernielde kasteel herbouwen. Het bouwwerk dateerde oorspronkelijk uit de 14de eeuw. Daarnaast liet hij ook in 1615 de Grote Kapel, ook wel Bettekapel geheten, langs de Ommegangweg oprichten.

Na het overlijden van de laatste Bette, in 1792, kwam de heerlijkheid van Lede in het bezit van een verre erfgenaam van de stam de Grutere, namelijk Jean-Charles, baron van Joigny-Pamele. Deze bleef heer van Lede, tot bij de afschaffing door de Franse Republiek op het einde van de 18de eeuw.

⁶⁰ De Brouwer, Geschiedenis van Lede.

Lede behoorde tot de 21 dorpen die rechtstreeks onder het gezag stonden van de graaf van Vlaanderen. Deze werden “ ’s Graven propre dorpen” genoemd⁶¹. De graaf bezat hierdoor bijzondere rechten in deze dorpen, zoals het recht van kateil, waarbij na een overlijden de heer het beste stuk uit de persoonlijke bezittingen van de overledene kon kiezen. Om deze reden gingen moeders vaak in andere dorpen bevallen, omdat deze rechten dan geen betrekking hadden op hun nakomelingen.

Gedurende een groot deel van de Middeleeuwen was Lede een overwegend bebost gebied, dat langzaam aan, zowel in de Karolingische periode als in de volle tot late middeleeuwen werd ontbost⁶². Talloze plaatnamen herinneren aan dit rooien, zoals Achterste Rooien, Borremansrot en Destelrot. Het gros van dit rooien gebeurde in de twaalfde en dertiende eeuw, hoewel het dorp in de 16de eeuw toch nog heel wat bossen bezat: tot 217 ha of ongeveer één vijfde van het oppervlak van de gemeente. Ter vergelijking, in 1959 was dit nog maar 0.86%. Tussen de 15de en 16de eeuw werden tal van hoeven opgericht. Sommige hadden mogelijk nog een vroegere oorsprong. Tot het einde van de 19de eeuw vormen landbouwers de meerderheid van de bevolking.

Het dorp ontleende van de 15de tot 18de eeuw grote bekendheid aan de ontginning van Leedse steen. Deze werd ontgonnen door ambachten die eigen waren aan het dorp, namelijk de steentrekkers, -houwers en -handelaars⁶³. Het is vanaf de 15de eeuw dat er bewijzen zijn – in de vorm van kerkrekeningen – dat de groeven geput werden. De witte kalksteen die werd aangetroffen bij de Romeinse villa en Provinciaal-Romeinse tempel te Hofstade heeft echter dezelfde eigenschappen als de hardsteen van Lede⁶⁴. Het ontginnen van deze groeven kan dus een hogere ouderdom hebben. Er werden twee types ontgonnen: de “Balegemse zandsteen” en de “witte Vlaamse arduin”. Deze groeven waren gelokaliseerd te Overimpe, in de nabijheid van de Grote Kapel; nabij de windmolen en het kerkhof; op de Grote Kouter en in de Wan. De mogelijkheid bestaat dat er zich nog op andere plaatsen groeven bevonden, de hier voor genoemde zijn de enige die in historische bronnen worden vermeld.

Op basis van kwotelijsten, opgemaakt ten gevolge van de beden van 1394 en 1396 kan er voor de 14de eeuw een bevolkingsaantal van 700 personen worden berekend⁶⁵. Een eerste echte volkstelling bleef echter uit tot 1685.

Op het Domein Mesen werd in 2009 een archeologisch onderzoek uitgevoerd door SOLA **(CAI ID 150325)**⁶⁶(zie figuur 18 en bijlage 18). Hierbij werden kuilen, greppels,

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

waterputten en mogelijk een wegtracé aangetroffen die een datering in de volle en late middeleeuwen hebben. Bewoningsporen bleven echter afwezig. Of de aangetroffen sporen in verband te brengen zijn met het onmiddellijk aanwezige kasteel is niet aan te tonen, maar gezien hun aard is er een vermoeden dat het om een activiteitenzone gaat.

Op de Kleine Kouterrede (**CAI ID 163419**)⁶⁷ werden door All-Archeo bvba in 2012 laatmiddeleeuwse sporen in de vorm van paalsporen, kuilen en greppels aangetroffen, die waarschijnlijk aansluiten op de laatmiddeleeuwse bewoningsporen die werden aangetroffen op het Domein Mesen (zie figuur 18 en bijlage 18). Bij het vervolgonderzoek⁶⁸, uitgevoerd door SOLVA kwam er in het zuidoosten van het projectgebied een landelijke nederzetting uit de volle en late middeleeuwen (900 -1400 n. Chr.) aan het licht. Restanten van minstens vier gebouwen, vier waterputten, één waterkuil, twee poelen, een uitgebreid greppel- en grachtsysteem en talrijke kuilen en paalsporen overkoepelen vijf eeuwen. Naar alle waarschijnlijkheid zijn deze sporen de voorlopers van een nabijgelegen hoeve in steenbouw. Het is gedurende de middeleeuwse periode dat de bewoning op deze locatie de krijtlijnen uitzet voor de indeling van het landschap, tot op heden weerspiegeld in de perceelindeling.

Andere gekende middeleeuwse sites te Lede zijn het Kasteel Ronkenburg (**CAI ID 158038**)⁶⁹. Dit omwalde kasteel met bijhorend neerhof was voorzien van een omgrachting (zie figuur 18 en bijlage 18). De oudst gekende leenhouder dateert uit 1365, maar mogelijk kent de lokale heerlijkheid zijn oorsprong reeds in de volle middeleeuwen. Daarnaast bevinden er zich nog twee laat middeleeuwse sites met walgracht: Sosselhof (CAI ID 32290) en Vogelenzang (CAI ID 32289). Beide bevinden zich in het noordoosten van de gemeente.

Op de CAI wordt ook een toevalsvondst van een muntschat vermeld. Het gaat hier om 67 sterling munten van Hendrik III (**CAI ID 157573**)⁷⁰. Er wordt niet nader bepaald waar en wanneer deze munten werden gevonden. Daarnaast wordt ook aangegeven dat het hier mogelijk om eigentijdse vervalsingen gaat.

⁶⁶ Clement en Cherreté, Lede Domein Mesen Archeologisch onderzoek.

⁶⁷ Reyns, Dierckx, en Cleda, Archeologisch vooronderzoek Lede - Kleine Kouterrede.

⁶⁸ LEDE - KLEINE KOUTERREDE (ONDERZOEK): http://www.solvabe.be/projecten/detail_nl.phtml?pid=184: laatst geraadpleegd op 20/03/2017.

⁶⁹ CAI Databank | Onroerend Erfgoed.

⁷⁰ Haeck, Middeleeuwse muntschatten gevonden in België (750-1433).

2.2.1.5 De Vroeg Moderne periode: godsdienstoorlogen, Patriottenbeweging en de Franse Republiek

De meest in het oog springende gebeurtenis is de vernieling van de Sint-Martinuskerk en het kasteel van Mesen tijdens de Godsdienstoorlogen. Heel wat inwoners van Lede name ook deel aan de Patriottenbeweging aan het eind van de 17de eeuw⁷¹.

Godsdienstoorlogen

Op 8 mei 1581 werd de kerk afgebrand en tot 150 mensen vermoord door Gentse soldeniers die verbitterd waren dat het Rooms-Katholicisme openbaar te Lede werd uitgeoefend. Daarnaast werden 800 boeren opgesloten, hun huizen afgebrand en hun bezittingen geroofd. Ook het kasteel werd door de Gentse Geuzen in puin gelegd. De godsdienstoorlogen betekenden voor het dorp een zware beproeving, die door de pest ten top werd gedreven. Het kasteel werd tot twee maal heropgebouwd, eenmaal op het einde van de 16de eeuw en eenmaal in 1749. In 2015 werd een deel van dit kasteel gesloopt⁷².

Franse Republiek

Ten tijde van de Eerste Franse Republiek werd de Sint-Martinuskerk gesloten en omgevormd tot een gevangenis. In 1800 werd de kerk opnieuw in gebruik genomen als gebedshuis.

Bevolkingsomvang

Voor Lede bleven tellingen van de bevolking bewaard uit 1685, 1693, 1791 en twee uit 1796. De telling van 1685 gaf aan dat het dorp 1 369 inwoners telde, die uit 1693 gaf 1 570 inwoners aan, die uit 1791 gaf 3 500 aan (hoewel dit getal kan zijn aangedikt door het vooruitzicht van graanleveringen voor het leger) en die nauwkeurigste telling uit 1796 gaf 3 024 inwoners aan. Na 1795 wint de uitwijnking uit Lede het over het algemeen op de inwijking, zodat het aantal inwoners maar traag groeit. In 1960 heeft Lede een bevolking van net geen tienduizend personen.

Het Domein Mesen

Deze eerste bouw van het kasteel van Mesen was, zoals hierboven vermeld, niet het markizaatsgebouw zoals we het nu kennen⁷³(zie figuur 18 en bijlage 18). Volgens A. De Grauwe dateert het huidige kasteelgebouw uit 1749 en werd het door Emmanuel Bette

⁷¹ De Potter en Broeckaert, Geschiedenis der Gemeente Lede.

⁷² <http://www.hln.be/regio/nieuws-uit-lede/sloop-kasteel-van-mesen-gaat-van-start-a2285865/>: laatst geraadpleegd op 17/03/2015.

⁷³ De Grauwe, Als de muren konden spreken.

in zijn geheel heropgericht. Het is ontworpen door de beroemde Florentijnse architect Giovanni Niccolo Servandoni. Dit ontwerp bleef tot op heden grotendeels onaangeroerd.

Bij het archeologisch onderzoek uit 2009 op het Domein Mesen **(CAI ID 150325)**⁷⁴ werden verschillende kelders en funderingen die behoren tot de bijgebouwen van het voormalige markizaat blootgelegd. Het betreft 2 L-vormige gebouwen aan weerszijden van de oprijlaan, zoals is weergegeven op de kaart van Ferraris (1771-1777). In een latere fase evolueren beide gebouwen naar een T-vormige plattegrond.

*2.2.2 Historische beschrijving projectgebied*⁷⁵

Over het onderzoeksgebied zelf is, ondanks de centrale ligging in het dorp, op historisch vlak weinig geweten. Lede wordt op verschillende historische kaarten afgebeeld. De vroegste kaart waaruit relevante informatie kan worden gehaald is de kaart Van Sanderus (1641; zie figuur 21). Daarop is het projectgebied in de achtergrond te zien. De de Sint-Martinuskerk is zichtbaar, net als de omheinende kerkmuur. De kerk lijkt nog niet te beschikken over de huidige zijbeuken en de bebouwing rond het marktplein lijkt nog eerder beperkt. Een kaart uit 1673 toont een groter aantal huizen, die zich vooral ten zuiden en westen van de markt en kerk bevinden (zie figuur 22). De kerkmuur lijkt zich op deze kaart ver naar het zuiden uit te breiden, richting de nieuwstraat.

Op de kaarten uit de 18de eeuw lijkt de bebouwing opnieuw te zijn toegenomen. Op de kaart uit 1762 is de kerk te zien, met kerkmuur en bebouwing rond het plein en in de richting van de Nieuwstraat, maar ook ten oosten en noorden van de kerk sluit de bebouwing zich volledig. De percelen die van het centrum weg liggen zijn echter steeds onbebouwd (zie figuur 23). De kerkmuur lijkt zich op deze kaart opnieuw ver naar het zuiden uit te strekken, in de richting van de Nieuwstraat. Op de kaart van Ferraris (1771 – 1778, zie figuur 24 en bijlage 11) lijkt de bebouwing opnieuw wat uitgebreider, vooral naar het noordwesten, langs de Wichelse Steenweg, en het noordoosten, langs de Kasteeldreef, toe. De kerkmuur lijkt zich op deze kaart niet zo ver zuidelijk uit te strekken als op de oudere kaarten. Dit is de eerste kaart waar het noordelijk deel van het projectgebied ook enigszins zichtbaar is. Dit is grotendeels onbebouwd, maar wordt wel doorsneden door een weg die van de kerk naar de kerkvijvers leidt. Daarnaast bestaat het geheel grotendeels uit akkers.

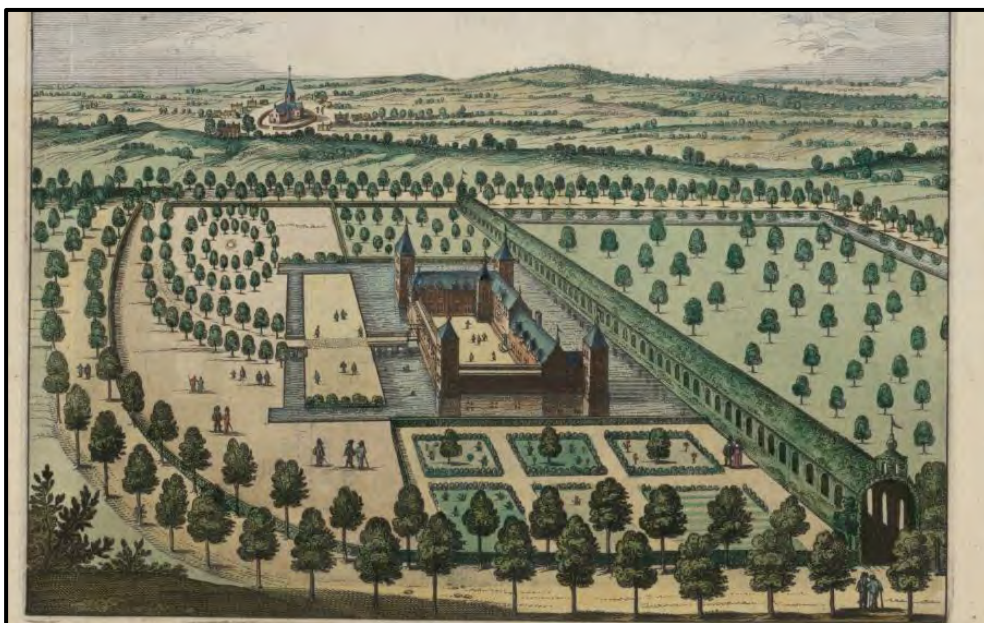
⁷⁴ Clement en Cherreté, Lede Domein Mesen Archeologisch onderzoek.

⁷⁵ <http://www.geopunt.be/>.

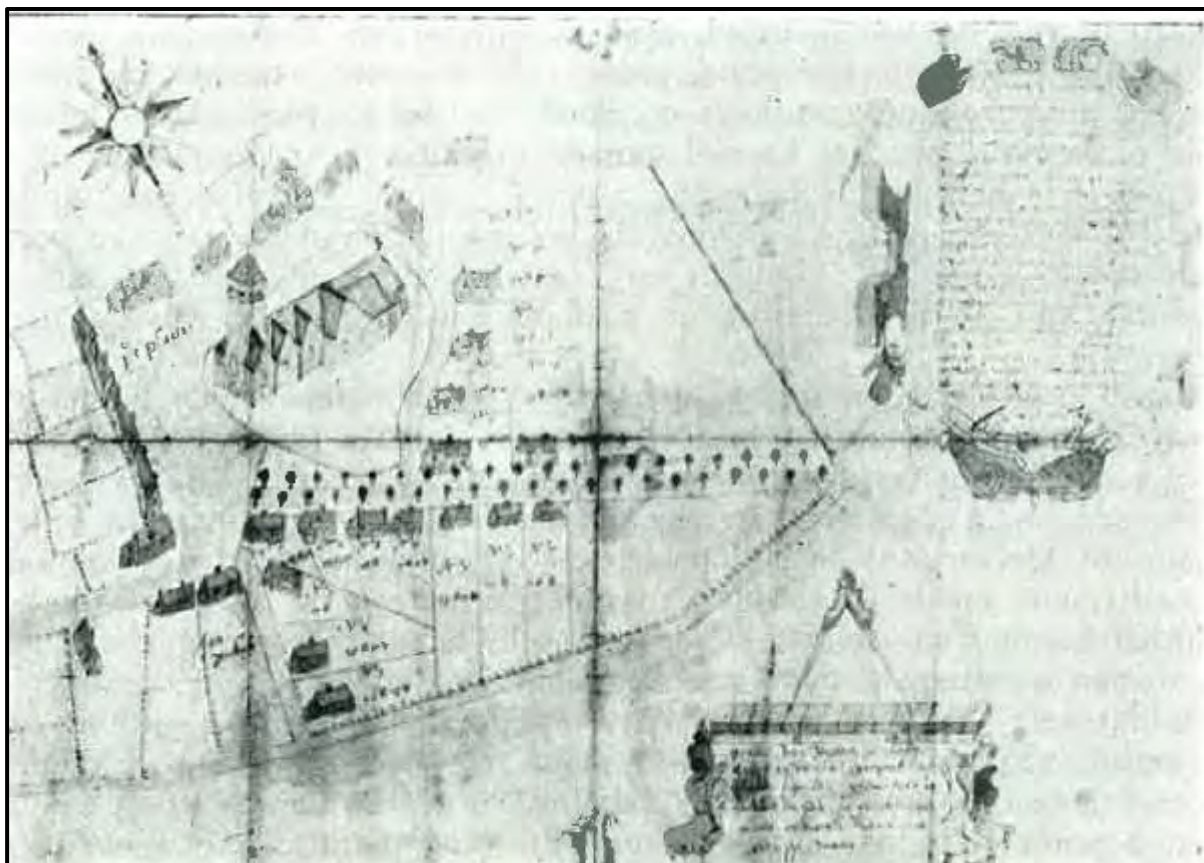
Op de Atlas der Buurtwegen (1841; zie figuur 25 en bijlage 12), blijft de dichtheid van bebouwing min of meer gelijk. Er valt op te merken dat de weg van de kerk naar de kerkvijvers is weggefallen en dat er ter hoogte van de markt op deze plaats werd gebouwd. Het huidige tracé van de Kerkevijverstraat kwam voor deze straat in de plaats. De kerkmuur heeft op deze kaart opnieuw de beperkte omvang van de Ferrariskaart. Ten noorden valt de ligging van de kerkvijvers binnen het projectgebied op. Op de Vandermalenkaart (1846-1854; zie figuur 27 en bijlage 14) is een gelijkaardige situatie vast te stellen. Op de Poppkaart (1842-1879; zie figuur 26 en bijlage 13) is er weinig toename van bewoning vast te stellen, maar valt de uitbreiding van het kerkhof naar het zuiden toe wel op. Dit beslaat nu het gehele zuidelijke deel van de markt.

Op basis van de topografische kaarten valt op te maken dat deze situatie min of meer onveranderd blijft tot 1938 (zie figuur 28 tot 33). De bebouwing neemt langzaam aan toe, en het grafveld blijft in gebruik tot 1877. Op dat moment wordt ze overgebracht naar de begraafplaats ter Overimpe. De aanleg van de weg Administratief Centrum gebeurt pas tijdens de jaren 70 van de 20ste eeuw.

Op de luchtfoto's uit 1970 tot 2015 lijkt er weinig wezenlijk veranderd aan het gebruik van het projectgebied. De grootste verandering is de bouw van een gebouw op het noordelijk deel van het terrein tussen 1970 en 1990 en de afbraak ervan tussen 1990 en 2015. Het noordelijk deel heeft echter steeds zijn onbebouwd karakter behouden (zie figuur 15- 17 en bijlage 34-36).

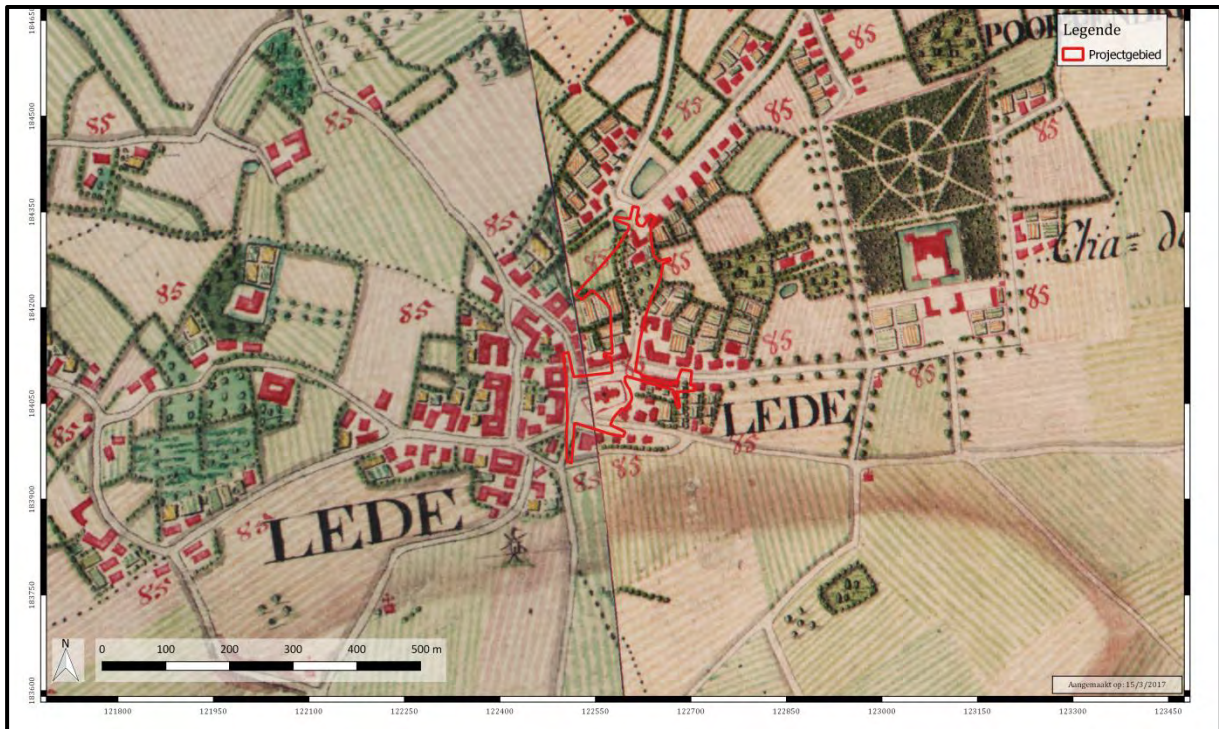
Figuur 21: Afbeelding van Lede uit Flandria Illustrata opgemaakt door Sanderus (bron: <http://www.flandrica.be/flandrica/items/show/765>)

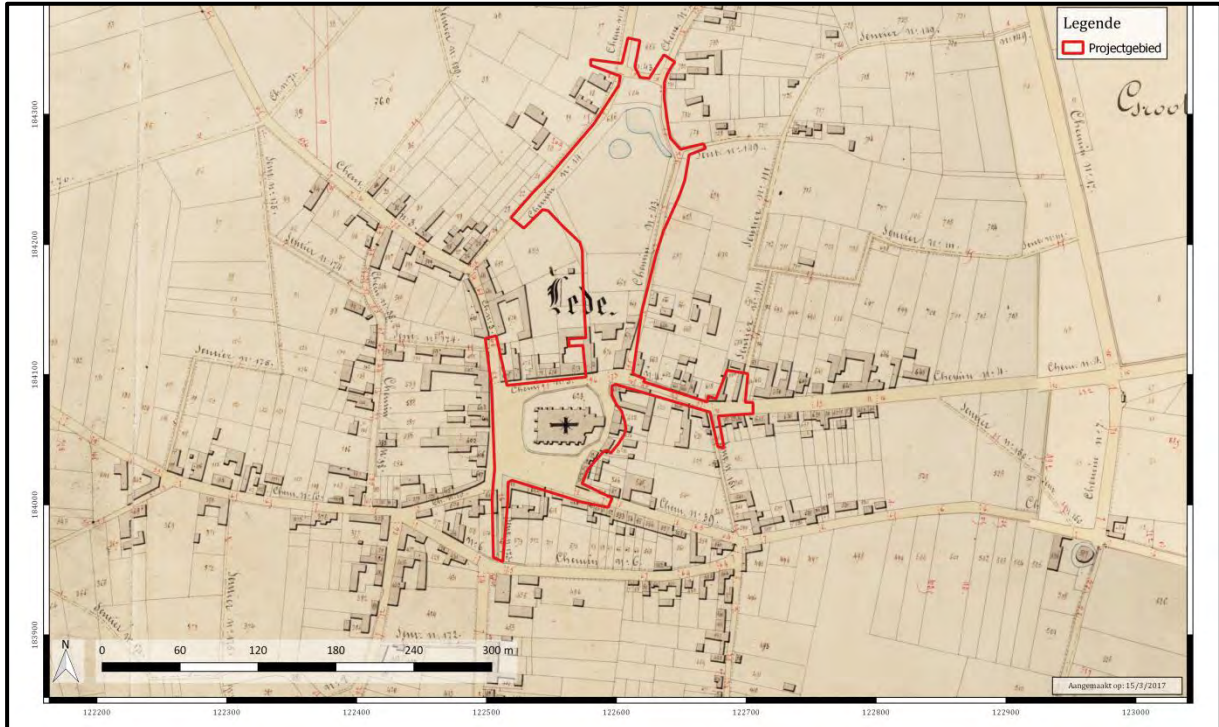
Figuur 22: Kaart 1673 (bron: De Brouwer J. 1983, Geschiedenis van Lede).

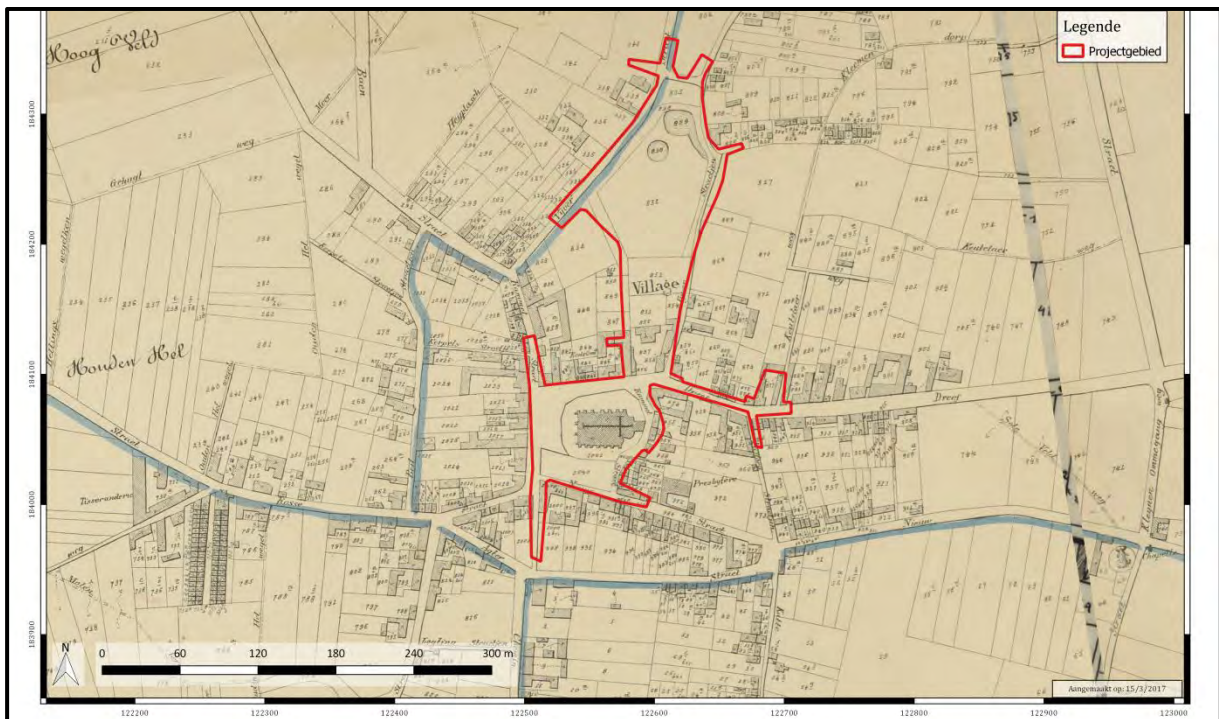
Figuur 23: Kaart 1762 (bron: De Brouwer J. 1983, Geschiedenis van Lede).

Figuur 24: Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 11 (Bron: www.geopunt.be).

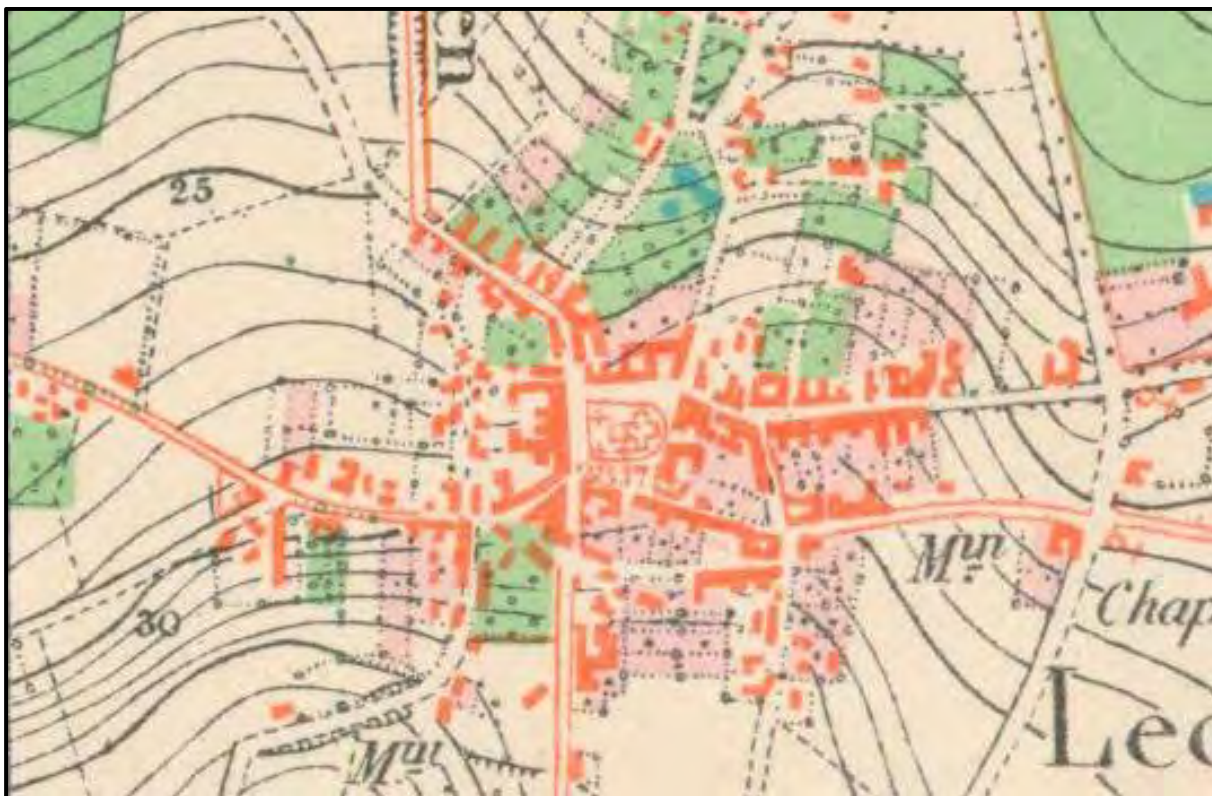
Figuur 25: Uitsnede uit Atlas der Buurtwegen met aanduiding projectgebied, bijlage 12 (bron: www.geopunt.be).

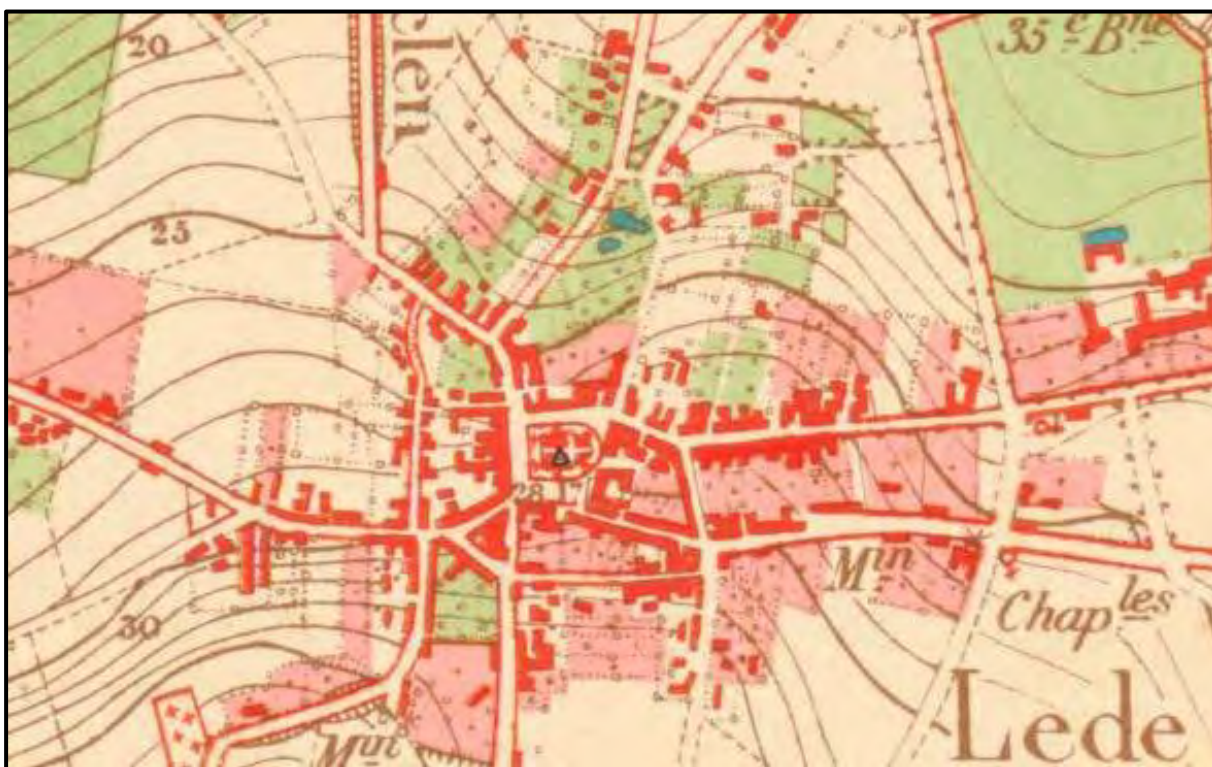
Figuur 26: Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 13 (bron: www.geopunt.be).

Figuur 27: Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied, bijlage 14 (bron: www.geopunt.be).

Figuur 28: Belgische Topografische kaart uit 1864 (bron: www.Cartesius.be)

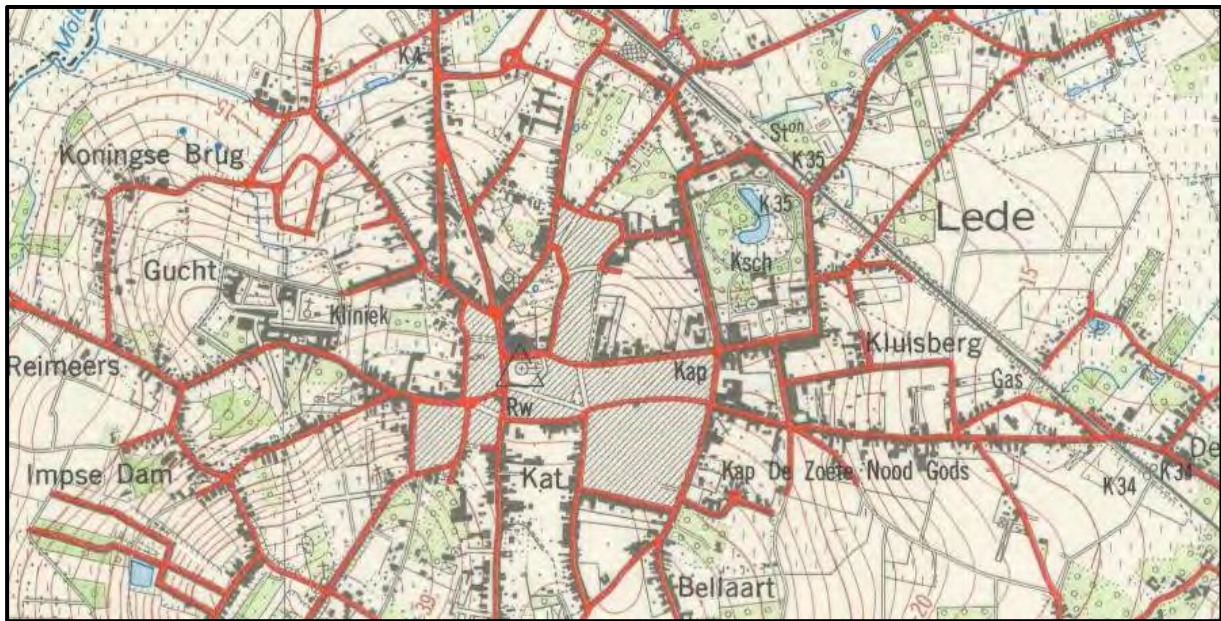
Figuur 29: Belgische Topografische kaart uit 1879 (bron: www.cartesius.be).

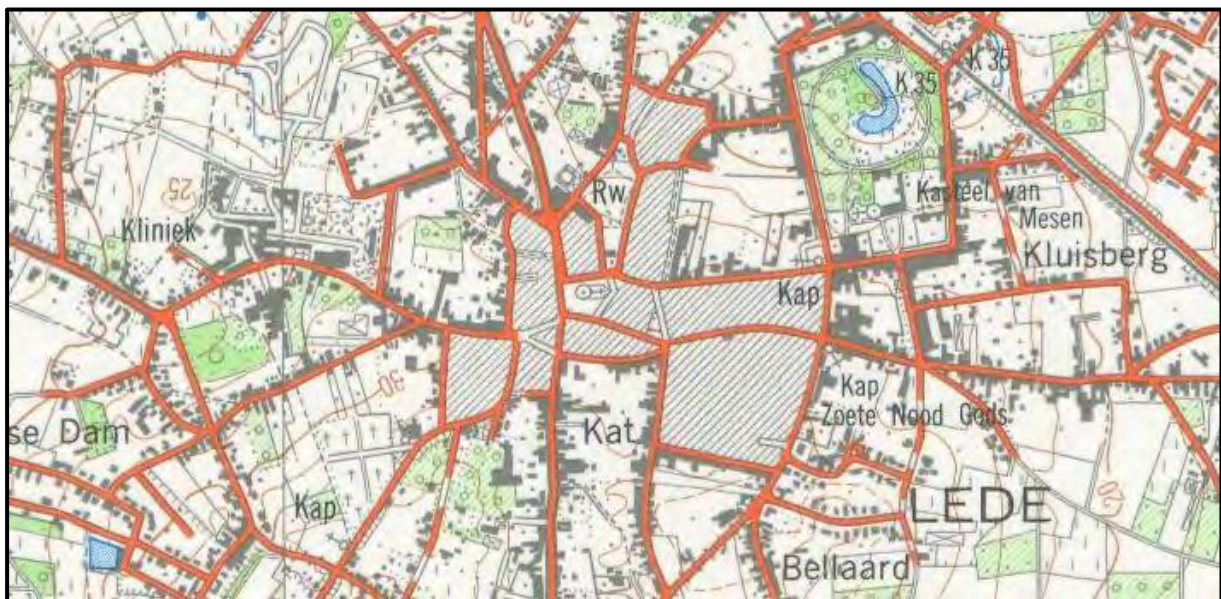
Figuur 30: Belgische Topografische kaart uit 1893 (bron: www.Cartesius.be).

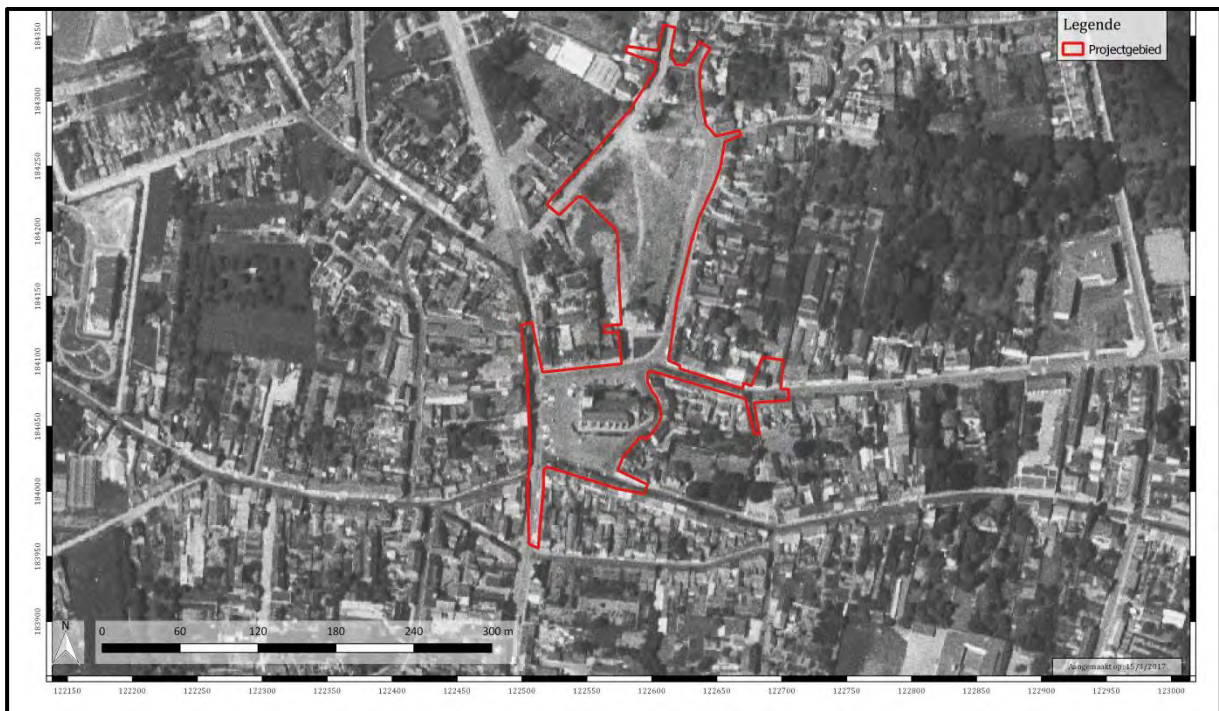
Figuur 31: Belgische Topografische kaart uit 1911 (bron: www.cartesius.be).

Figuur 32: Belgische Topografische kaart uit 1952-1969 (bron: www.cartesius.be).

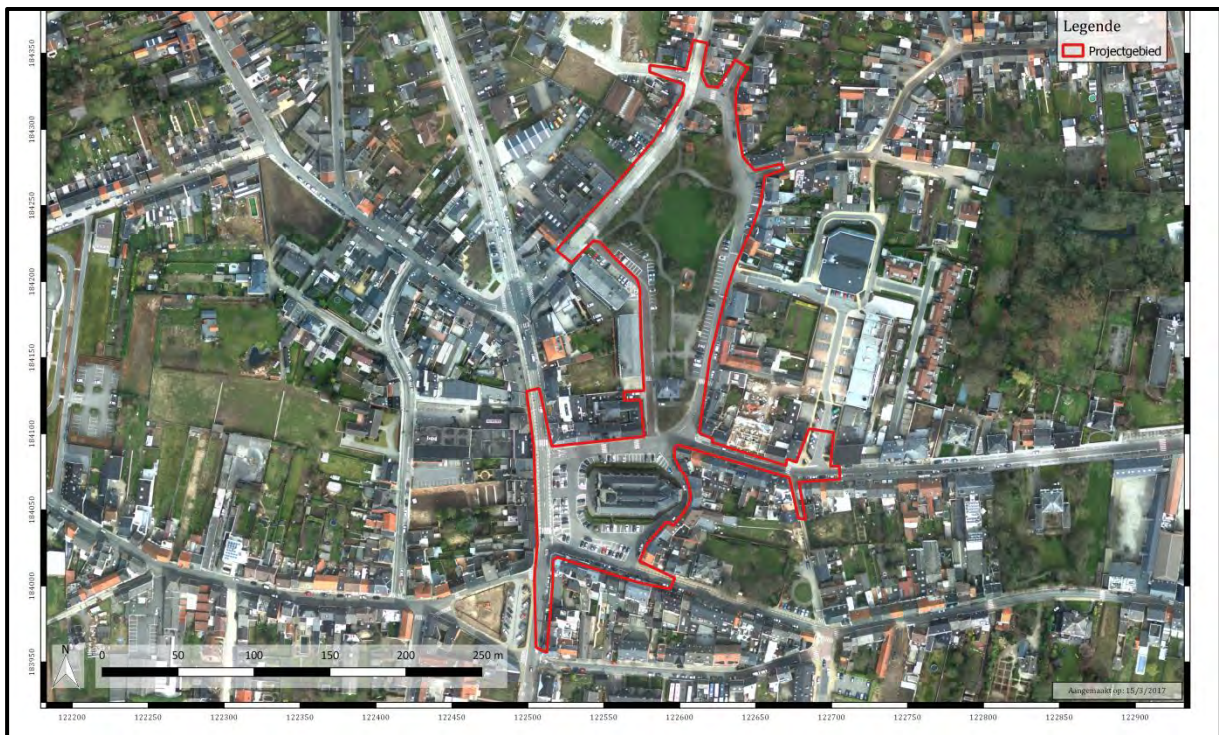
Figuur 33: Belgische Topografische kaart uit 1961-1981 (bron: www.cartesius.be).

Figuur 34: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied, bijlage 15 (bron: www.geopunt.be).

Figuur 35: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied, bijlage 16 (bron: www.geopunt.be).

Figuur 36: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het projectgebied, bijlage 17 (bron: www.geopunt.be).

2.2.2.1. De Sint-Martinuskerk

Midden in het projectgebied ligt de Markt van Lede met daarop de Sint-Martinuskerk. Zoals hierboven vermeld wordt de kerk voor het eerst vernoemd in een oorkonde van de Sint-Baafsabdij, opgesteld tussen 1019 en 1030⁷⁶. De titularis van de kerk, Sint-Martinus, wijst echter op een Karolingische oorsprong en de ligging, langs oude verkeerswegen en eind weg van de bezittingen van de adellijke families, pleit voor een oorsprong als dorpkerk. De huidige parochiekerk bevindt zich op de plaats waar vermoedelijk eerst een houten kerkje werd opgericht en later, in de 10de of 11de eeuw, een stenen romaans kerkje. Het middenschip en de zijbeuken van de huidige kerk gaan terug op 14de-eeuwse structuren, de overige elementen zijn later toegevoegd (zie figuur 37). Op heden is de kerk een zandstenen laatgotische hallenkerk van het ontwikkelde type⁷⁷. Het is opgebouwd in zandsteen (voornamelijk Ledesteen en witte natuursteen voor de voorgevel) en baksteen voor de sacristie onder een leien bedaking.

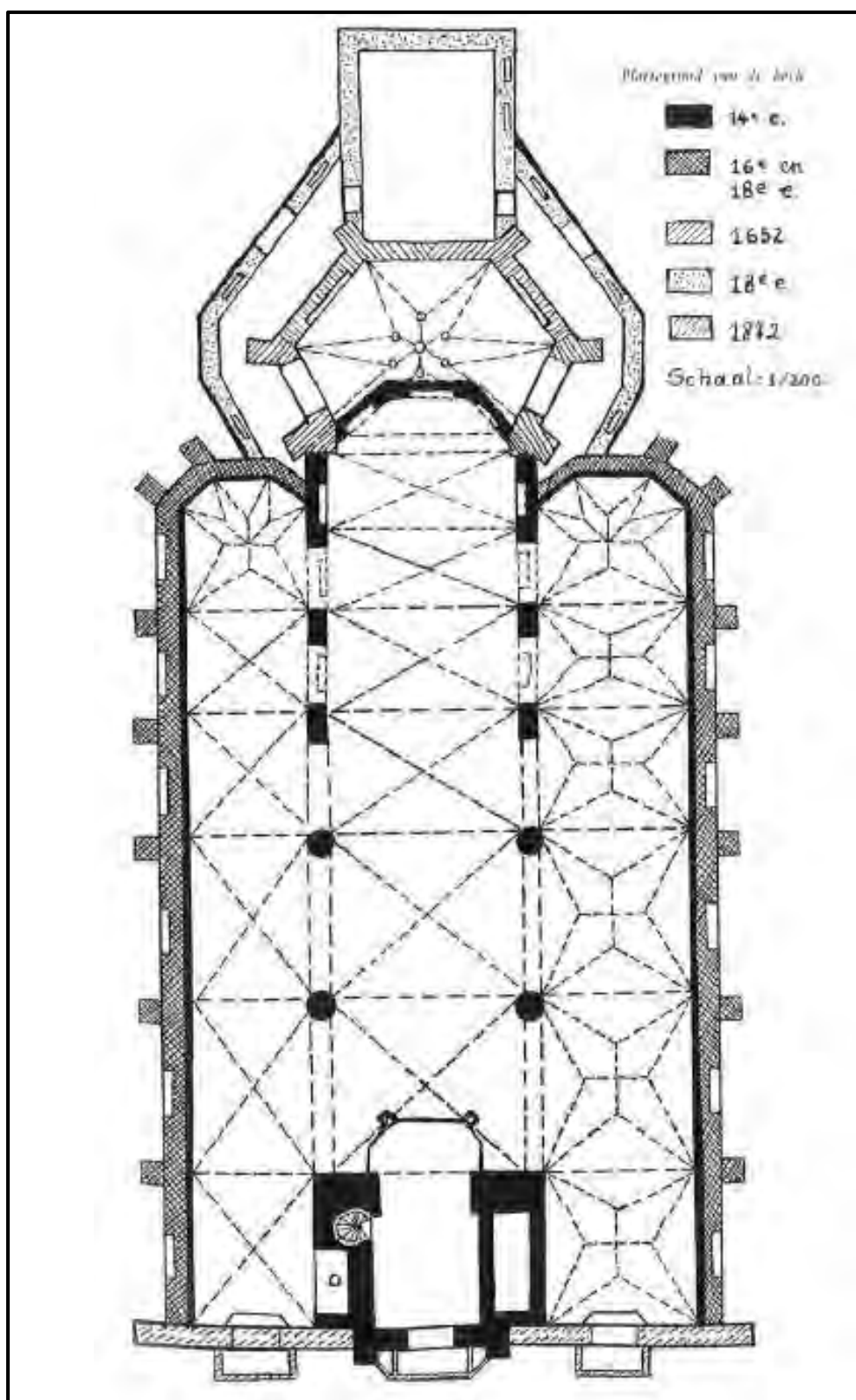
⁷⁶ De Brouwer, Geschiedenis van Lede.

⁷⁷ Parochiekerk Sint-Martinus: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/9079>: laatst geraadpleegd op 20/03/2017.

De Sint-Martinuskerk is een bedevaartsoord voor Onze-Lieve-Vrouw van Lede⁷⁸. Deze bedevaart gaat terug op bronnen uit de 15de eeuw, waarbij Matheus van Neste een houten beeld van der Moeder Gods uit Keulen naar Lede zou gebracht hebben in het jaar 1414. Vanaf deze periode werd naar de kerk te lede ook verwezen als de O.L.-Vrouwekerk, hoewel de parochie toegewijd was aan Sint-Martinus. De toeloop naar het bedevaartsoord was zo groot, dat Karel van Croy, bisschop van Doornik, in het begin van de 16de eeuw toeliet dat het beeld in al de kerken van zijn bisdom werd rond gedragen. Dit leidde onder meer tot de bouw van de imposante westtoren in 1569⁷⁹.

⁷⁸ De Potter en Broeckaert, Geschiedenis der Gemeente Lede.

⁷⁹ Parochiekerk Sint-Martinus: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/9079>: laatst geraadpleegd op 20/03/2017.

Figuur 37: Grondplan Sint-Martinuskerk (bron: De Brouwer J. 1983, Geschiedenis van Lede)

2.3. Synthese

2.3.1. *Verwachtingspatroon*

Op basis van het voorgaande assessment kan volgend verwachtingspatroon naar voor geschoven worden:

- Voor de Romeinse periode zijn er aanwijzingen dat er op bewoning aanwezig is op de heuvel waarop Lede gelegen is. De bewoning zou zich volgens in het verleden uitgevoerd archeologisch onderzoek bevinden tussen het Domein Mesen en de dorpskern van Leden. Deze waren wel gedeeltelijk overdekt door een laag colluvium.
- Voor de vroege middeleeuwen zijn er eveneens bewijzen voor bewoning. Deze uiten zich zowel in het aantreffen van een Merovingische grafveld in de tweede helft van de 19de eeuw en enkele toponiemen die een vroeg middeleeuwse herkomst zouden hebben.
- Voor de middeleeuwen geeft het bureauonderzoek aan dat Lede vanaf 1019 Vermeld wordt. Het is bijgevolg niet onwaarschijnlijk dat er middeleeuwse sporen kunnen worden aangetroffen binnen het plangebied.
- Voor de periode na de late middeleeuwen beschikt men over enig kaartmateriaal dat er op wijst dat de functie van dit gebied weinig veranderde en steeds gebruikt werd als Markt en locatie voor de Sint-Martinuskerk en kerkhof. Dit kerkhof kent in de eerste helft van de 19de eeuw een uitbreiding.
- Deze functie blijft onveranderd tot in 1877 de begraafplaats wordt overgeplaatst naar Overimpe

Besluitend kan gesteld dat er voor zowel voor de Romeinse periode als de vroeg middeleeuwse periode aanwijzingen zijn dat er mogelijk bewoning aanwezig was op het projectgebied. De oudste delen van de Sint-Martinuskerk dateren uit de 14de eeuw, maar de kerk werd waarschijnlijk gesticht tijdens de Karolingische periode. Vanaf 1641 (kaart van Sanderus) zijn er cartografische gegevens beschikbaar waarop Lede wordt afgebeeld. Voorgaande gegevens maken dat de aanwezigheid van een archeologische site zeer waarschijnlijk is.

2.3.2 Inplanting Proefputten

Het doel van de proefputten is te achterhalen wat de bodemopbouw is van het terrein en welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de ontwikkeling van het projectgebied. Hieronder worden de specifieke (niet limitatieve) onderzoeksvragen weergegeven. De onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord.

- Zijn er sporen van het vroegere kerkhof bewaard? In welke mate werd het kerkhof geruimd? Bevinden zich er verschillende begravningsniveaus? Welke in inschatting kan er gemaakt worden van de ouderdom van de waargenomen begravingen?
- Kan er een inschatting gemaakt worden van het aantal geschatte individuen bij de geplande versterking?
- Zijn er sporen van de voorganger van de huidige kerk bewaard? Zoja, de welke? Kunnen er bouwfases worden onderscheiden? En hoe kunnen deze fasen gedateerd worden?
- Kan er een inschatting gemaakt worden van de omvang van het voormalige kerkhof?
- Wat is de begravningsdensiteit? Hoeveel geschatte aantal individuen zijn er begraven per vierkante meter?
- Watis de bewaringstoestand van de skeletten en de aanverwante sporen?
 - o Wat is het geslacht, de leeftijd, de lichaamslengte? Kunnen er uitspraken gedaan worden over de gezondheid van de verschillende individuen?
 - o Betreft het primaire of secundaire begravingen en waaruit valt dit af te leiden?
 - o Betreft het begravingen in volle grond, kisten, bekiste grafkuil, grafkelders, ...?
 - o Zijn er elementen die kunnen wijzen op een begrafenisritueel (bijgiften, positie van het lichaam en ledematen, balseming,...) en zo ja, welke informatie valt hieruit af te leiden?
 - o Zijn er aanwijzingen voor een begraving met kledij of in een lijkwade?
 - o Kan er sprake zijn van een spatiale organisatie? Werden vrouwen anders behandeld dan mannen, volwassenen anders dan kinderen?
 - o Kunnen er paleopathologieën en traumata (waaronder sporen van geweld) waargenomen worden?
 - o Welke post-depositionele processen kunnen waargenomen worden?

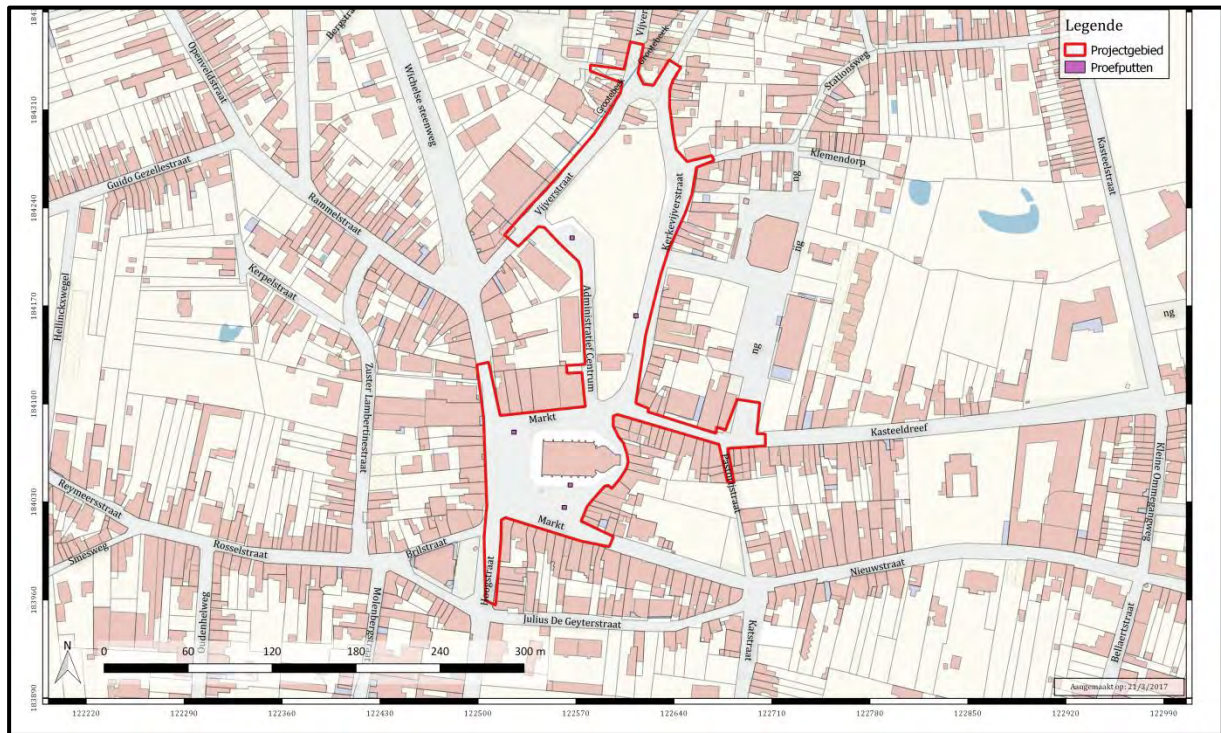
- Zijn er sporen bewaard die niet gerelateerd zijn een kerk of kerkhof? Zo ja, hoe kunnen deze geïnterpreteerd worden? Worden ze bedreigd door de geplande werken?
 - o Is er een “zwarte laag” aanwezig op de Markt?
- Kunnen er sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?
 - o Zijn er sporen van bewoning of gebruik van het projectgebied uit de Romeinse periode?
 - o Zijn er sporen van bewoning of gebruik van het projectgebied uit de vroeg middeleeuwse periode?
- Is er colluvium aanwezig?
- Zijn er antropogene ophogingslagen aanwezig?
- Zullen de geplande werken een impact hebben op het aangetroffen archeologisch erfgoed?
 - o Welke maatregelen kunnen genomen worden om deze impact te vermijden of te mideren?
 - o Indien behoud in situ technisch of planmatig niet haalbaar is, hoe kan een vervolgonderzoek ingeschat worden qua oppervlakte, tijdsbesteding en personeelsbezetting? Zijn er specifieke aandachtspunten?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welk type staalnames zijn hiervoor noodzakelijke en in welke hoeveelheid?

Teneinde na te gaan wat de bodemopbouw is binnen het projectgebied zullen er vijf proefputten worden aangelegd, elk van 9m². De diepte van de proefputten zal worden bepaald door het eerste archeologische niveau dat wordt aangetroffen. Het uitgraven dient in alle veiligheid te kunnen gebeuren waarbij men getrapt verdiept. De diepte van de moederbodem zal worden bepaald door een profielput die in iedere proefput zal worden aangelegd.

Deze proefputten zullen worden aangelegd op de plaats van het oorspronkelijke kerkhof rond de Sint-Martinuskerk, op de uitbreiding van dit kerkhof, op de Markt zelf en op de plaatsen waar parkeerplaatsen gepland worden langs de Kerkevijverstraat en het Administratief Centrum (zie figuur 38 en bijlage 19).

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start

van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 38: Locatie proefputten op het GRB (bron: www.geopunt.be).

3. Samenvatting

Het plangebied situeert zich in het centrum van de dorpskom van Lede. Het projectgebied omvat de Markt, een deel van de Nieuwstraat, het volledige tracé van het Administratief Centrum, een groot deel van het tracé van de Kerkevijverstraat, het tracé van de Kasteeldreef tussen de markt en de Pastorijstraat en een deeltje van de Pastorijstraat. Het projectgebied ligt op de noordelijke flank van een naamloze heuvel in het centrum van de gemeente Lede. De Grootebeek kent zijn bron 25m ten westen van de noordelijke grens van het projectgebied. De molenbeek, die de gemeente domineert, ligt een kleine anderhalve kilometer naar het westen.

Het projectgebied helt af in noordoostelijke richting. Het hoogste punt bevindt zich ter hoogte van de overgang tussen de Markt en de Nieuwstraat. Daar bedraagt de hoogte +30m TAW. Het projectgebied daalt geleidelijk aan naar het noorden toe en volgt de natuurlijke helling van de heuvel om haar laagste punten te bereiken op het einde van het Administratief Centrum en midden in de Kerkevijverstraat op +23.1m TAW. Op de markt zelf schommelt de hoogte tussen de +27 en +29m TAW. Het gehele plangebied staat op de bodemkaart gekarteerd als een kunstmatige grond van het type Bebouwde Bodem. De omliggende gronden zijn voornamelijk te verdelen in twee types: droge zandleembodems van het type Lba en vochtige zandleembodems van het type Ldc. Er is geen informatie voorhanden over de erosiegevoeligheid van de bodem.

Op het plangebied zelf is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd, maar zowel voor de Romeinse periode als de vroeg middeleeuwse zijn er aanwijzingen dat er bewoning aanwezig was op het projectgebied. De oudste delen van de Sint-Martinuskerk dateren uit de 14de eeuw, maar de kerk werd waarschijnlijk gesticht tijdens de Karolingische periode. Vanaf 1641 (kaart van Sanderus) zijn er cartografische gegevens beschikbaar waarop Lede wordt afgebeeld. Deze gegevens maken dat de aanwezigheid van een archeologische site zeer waarschijnlijk is.

Het gebied dat zal ontwikkeld worden is ca. 1.5ha groot. De Markt en de belendende straten te Lede zullen heraangelegd worden. Hierbij wordt nieuwe riolering aangelegd en nieuwe bomen aangeplant. Nieuwe parkeergelegenheid en bestrating worden eveneens voorzien.

Het doel van de proefputten is te achterhalen wat de bodemopbouw is van het terrein en welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de ontwikkeling van het projectgebied. Hiervoor werden specifieke (niet limitatieve) onderzoeksvragen gesteld.

4. BIBLIOGRAFIE

4.1. Literatuur

- CLEMENT C., PEDE R. & CHERRETÉ B. 2014 *Lede Domein Mesen Archeologisch onderzoek*, SOLVA Rapport 11, Aalst.
- DE BROUWER J. 1983, *Geschiedenis van Lede*, Lede.
- DE GRAUWE A. 1999, *Als de muren konden spreken*, Ken uw dorp, Jaarboek van de heemkundige kring Heemschut-Lede, 26, 50-70.
- DE MAEYER R. 1979, *De overblijfselen der Romeinse villa's in België*. In: Acta Archaeologica Lovaniensia, 18, 1979, p. 69.
- DE MAEYER W. & CHERRETÉ B. 2009, *Lede Vijverstraat archeologisch vooronderzoek*, SOLVA Rapport 10, Aalst.
- DE POTTER F. & BROECKAERT J. 1897, *Geschiedenis der Gemeente Lede, Ken uw dorp, Jaarboek van de heemkundige kring Heemschut-Lede*, 23, 7-100.
- DE SWAEF W. & BOURGEOIS J. 1986, *Un habitat du La Tène à Lede (Aalst, Flandre orientale)*, in: Scholae Archaeologicae 3.
- DE SWAEF W., VAN LANGENHOVEN B. 1999, *Lede ondersteboven, een kijk op het verleden*, Lede.
- DEJONGHE Y., SLENTER C., VAN EYLEN I., D'HONT D. EN THOMAS P. 2008, *Grondwater in Vlaanderen: Het centraal Vlaams Systeem*, Aalst, p 19.

- FAIDER-FEYTMANS G. 1979, *Les bronzes romains de Belgique*, Mainz am Rhein.
- HAECK A. 1996, *Middeleeuwse muntschatten gevonden in België (750-1433)*, Cercle d'études numismatiques travaux 13, Brussel.
- MOENS J. 1905, *Promenade archéologique d' Alost à Wanzele*. In: Annales de la Société Archéologique de la ville et de l'ancien Pays d 'Alost, p 19.
- REYNS N., DIERCKX L., EN CLEDA B. 2013, *Archeologisch vooronderzoek Lede - Kleine Kouterrede*, All-Archeo.
- VAN DER GUCHT K. 1983, *De Merovingische periode in Oost-Vlaanderen*, *VOBOV-Info* 8-9, 16-20.
- VAN DER GUCHT K. 1991, *Het Merovingisch grafveld van Lede (O.-Vl.)*, Bulletin van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 62, 1991, pp. 157-220.
- VAN DER GUCHT K. 1991, *Het Merovingisch grafveld van Lede*. In Bulletin van het KMKG, 62, p 160.

4.2. Internetbronnen

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.flandrica.be/flandrica/items/show/765>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.hln.be/regio/nieuws-uit-lede/sloop-kasteel-van-mesen-gaat-van-start-a2285865/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- http://www.so-lva.be/projecten/detail_nl.phtml?pid=184
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120153>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/9079>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/9096>

5. BIJLAGEN

Bijlage 1: Topografische kaart

Bijlage 2: Topografische kaart – detail

Bijlage 3: Kadasterplan

Bijlage 4a: Geplande werken geplande riolering aangepaste studie

Bijlage 4b: Geplande werken heraanleg wegdek aangepaste studie

Bijlage 4c: Geplande werken huidige staat

Bijlage 4d: Profiel Markt Lede

Bijlage 4e: Profiel Kerkevijverstraat

Bijlage 4f: Profiel langs Sint-Martinuskerk

Bijlage 5: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen

Bijlage 5b: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen – dorpskom Lede

Bijlage 6: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen - detail

Bijlage 7: Potentiële bodemerosiekaart

Bijlage 8: Tertiair geologische kaart

Bijlage 9: Quartair geologische kaart

Bijlage 10: Bodemkaart

Bijlage 11: Ferraris

Bijlage 12: Atlas der Buurtwegen

Bijlage 13: Popp-kaart

Bijlage 14: Vandermaelen

Bijlage 15: Luchtfoto 1971

Bijlage 16: Luchtfoto 1990

Bijlage 17: Luchtfoto 2015

Bijlage 18: CAI

Bijlage 19: Locatie proefputten

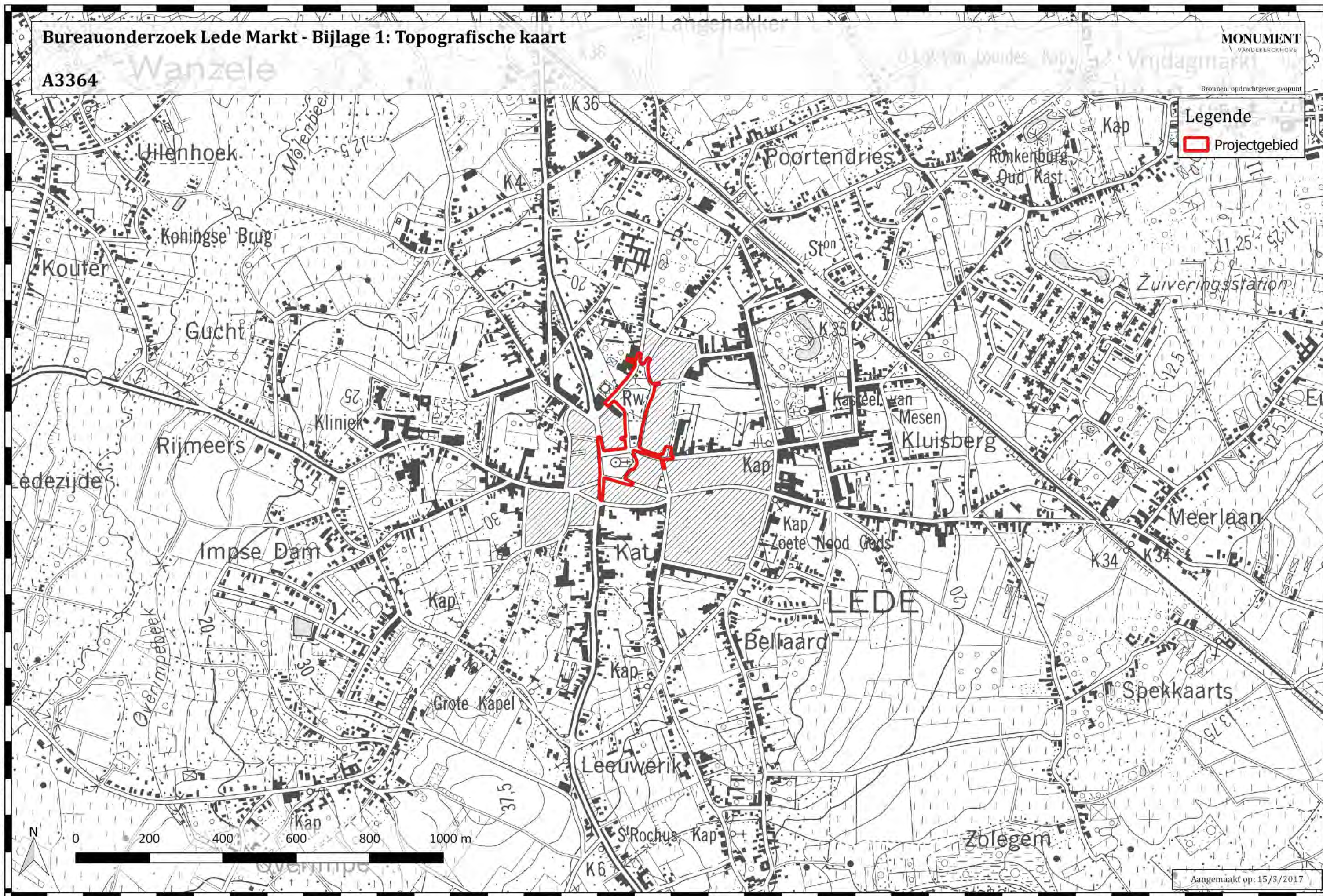
Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 1: Topografische kaart

A3364

MONUMENT
VANDERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende
Projectgebied

Aangemaakt op: 15/3/2017

121000 121100 121200 121300 121400 121500 121600 121700 121800 121900 122000 122100 122200 122300 122400 122500 122600 122700 122800 122900 123000 123100 123200 123300 123400 123500 123600 123700 123800 123900 124000 124100 124200 124300 124400

182900 183000 183100 183200 183300 183400 183500 183600 183700 183800 183900 184000 184100 184200 184300 184400 184500 184600 184700 184800 184900 185000 185100 185200

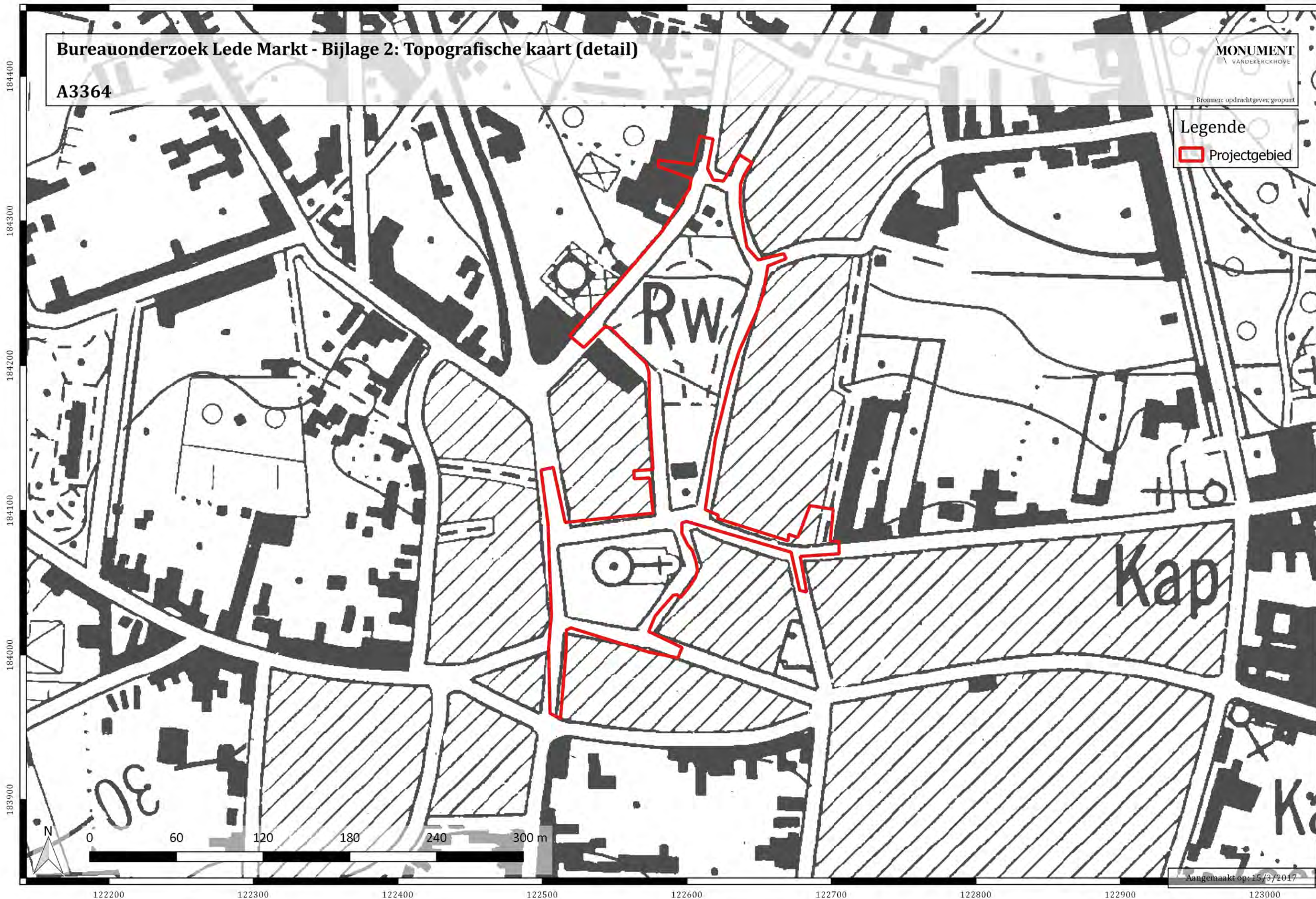
Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 2: Topografische kaart (detail)

A3364

MONUMENT
VANDERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende
 Projectgebied

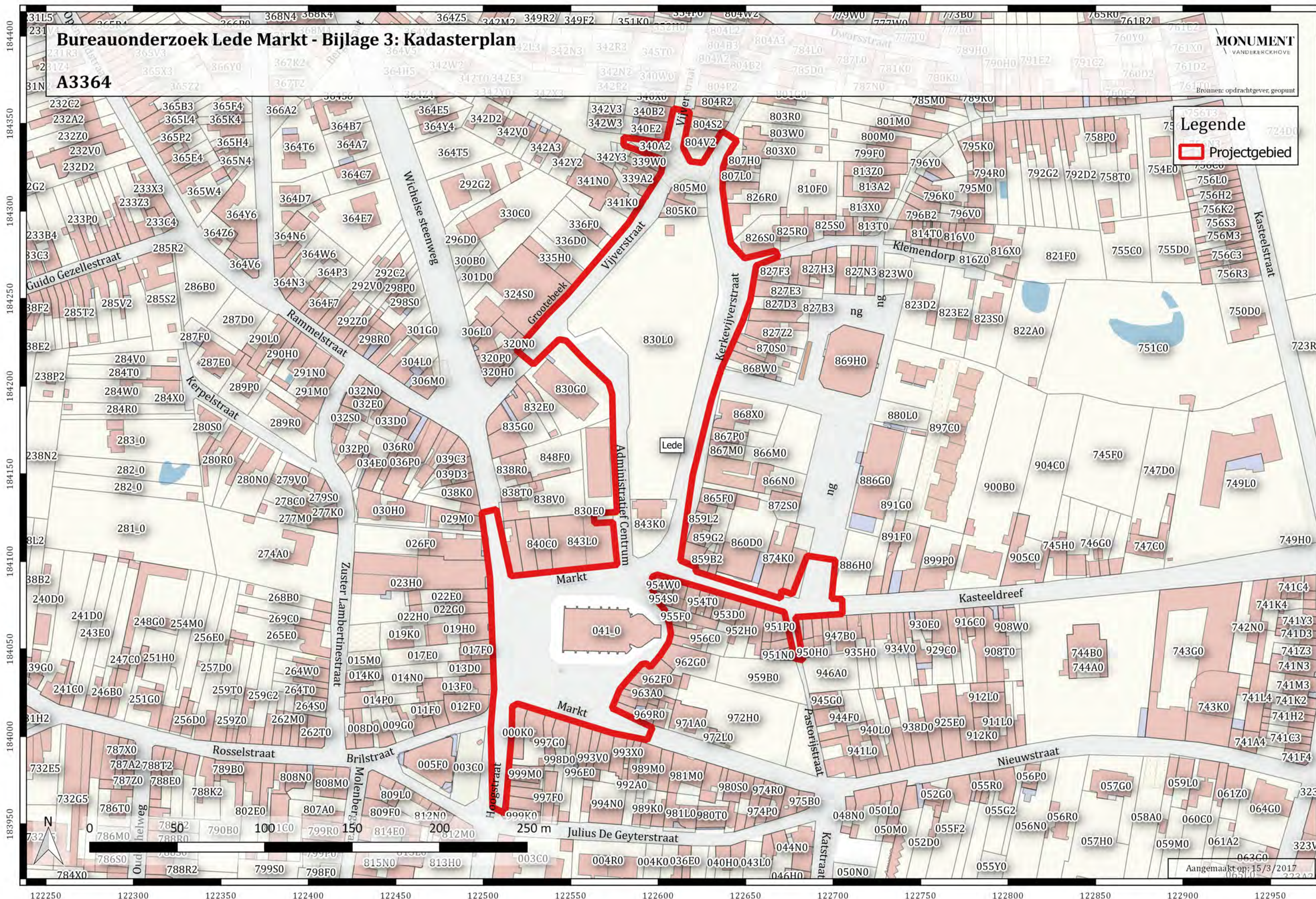
Aangemaakt op: 15/3/2017

A3364

VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

☐ Projektgebiet

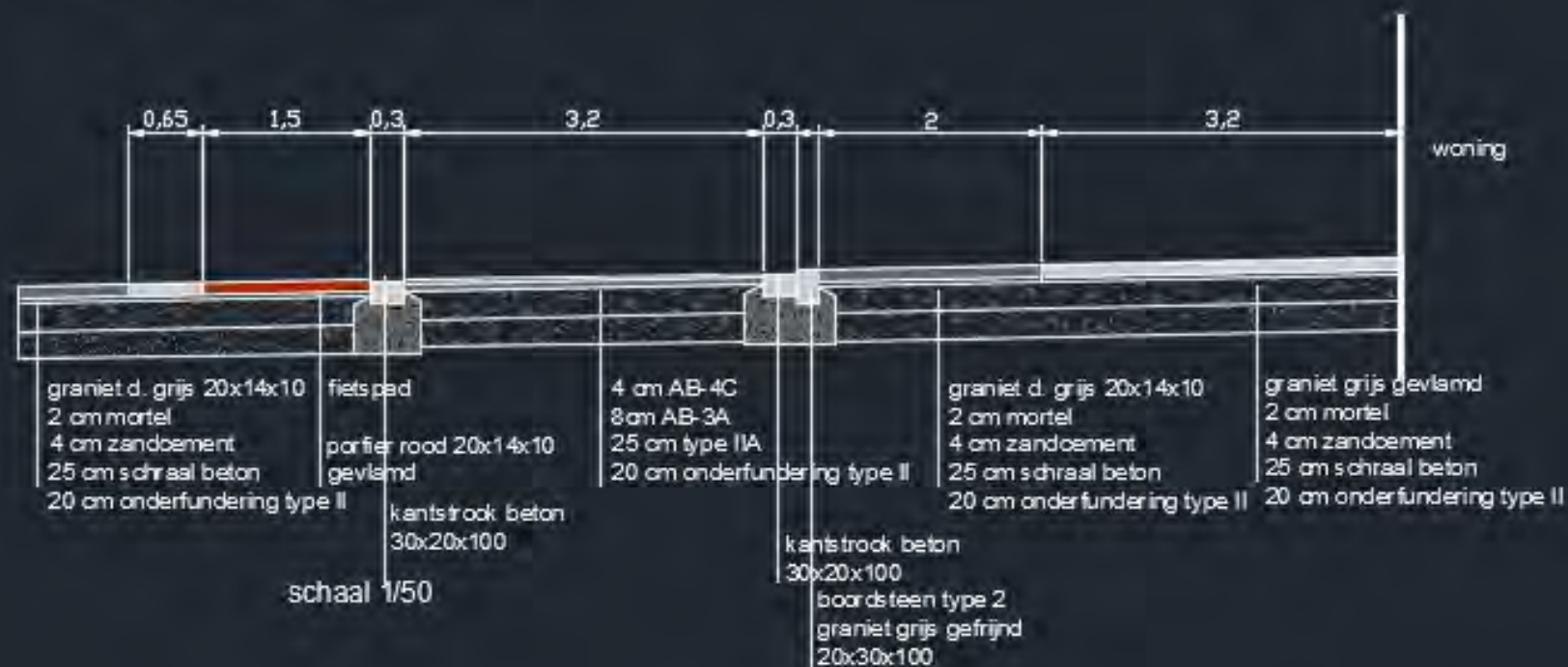

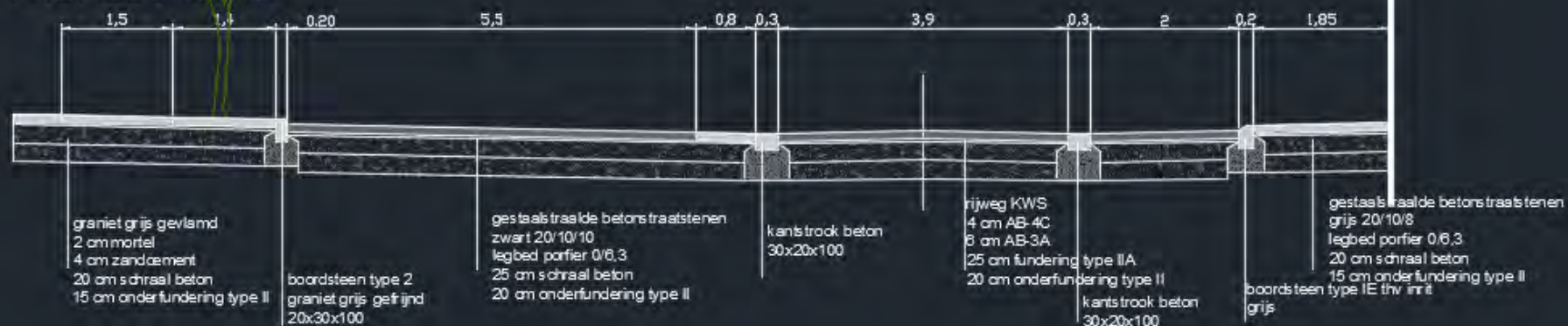

PROFIEL 1 schaal 1/50

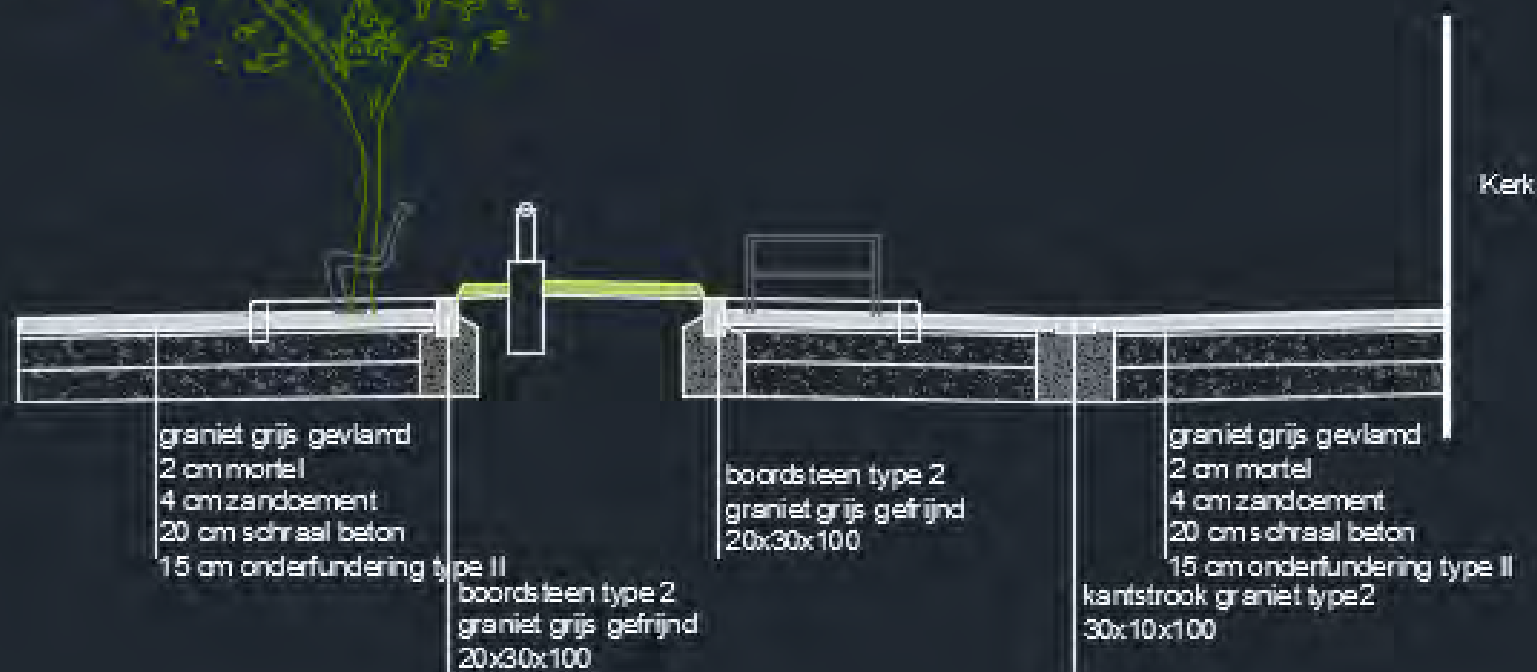

PROFIEL 6 schaal 1/50

PROFIEL 9

schaal 1/50

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 5 : Digitaal terreinmodel Vlaanderen

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

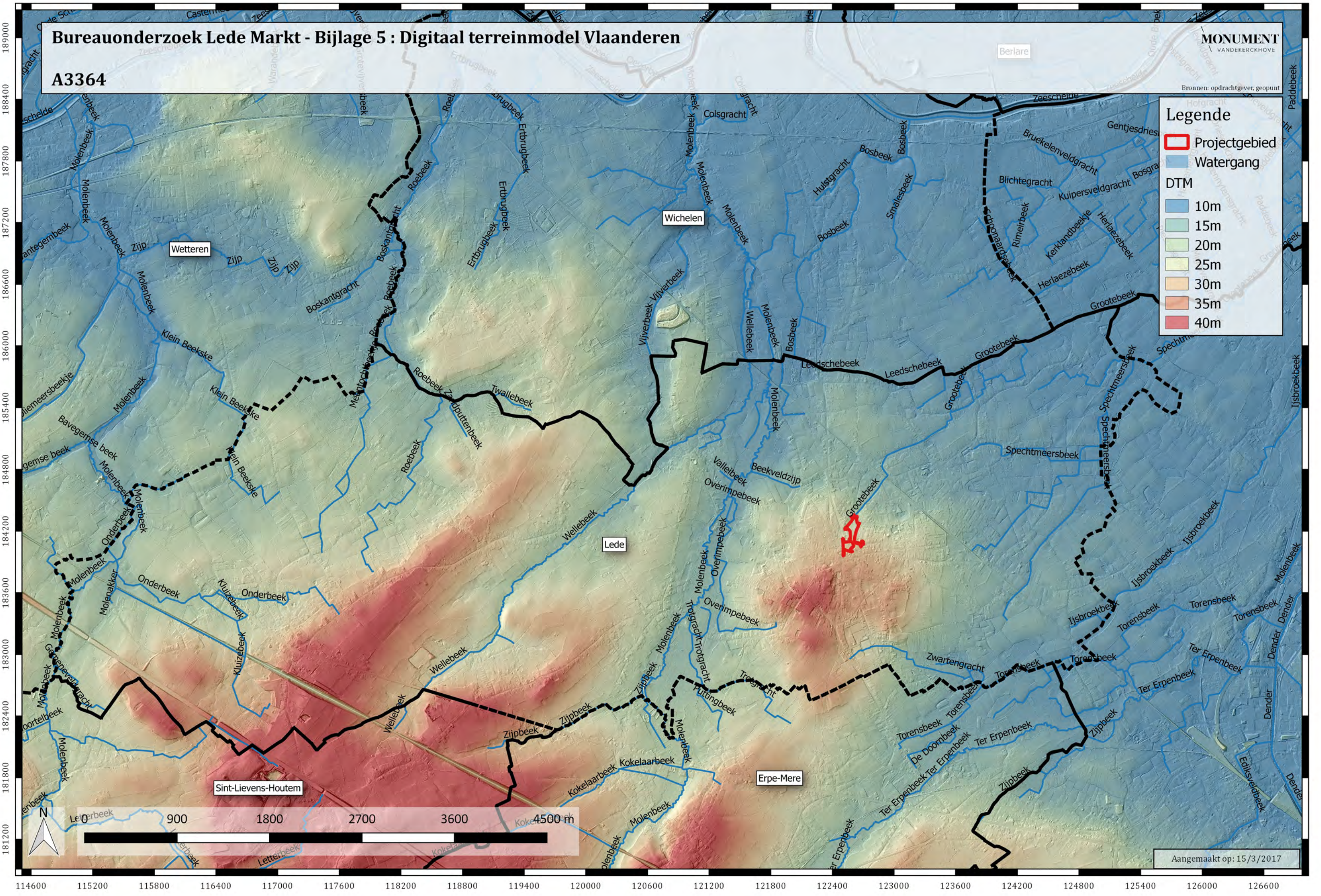
Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- Projectgebied
- Watergang

DTM

- 10m
- 15m
- 20m
- 25m
- 30m
- 35m
- 40m

Aangemaakt op: 15/3/2017

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopen

Projectgebiet

 Watergang

DTM

10m

 15m

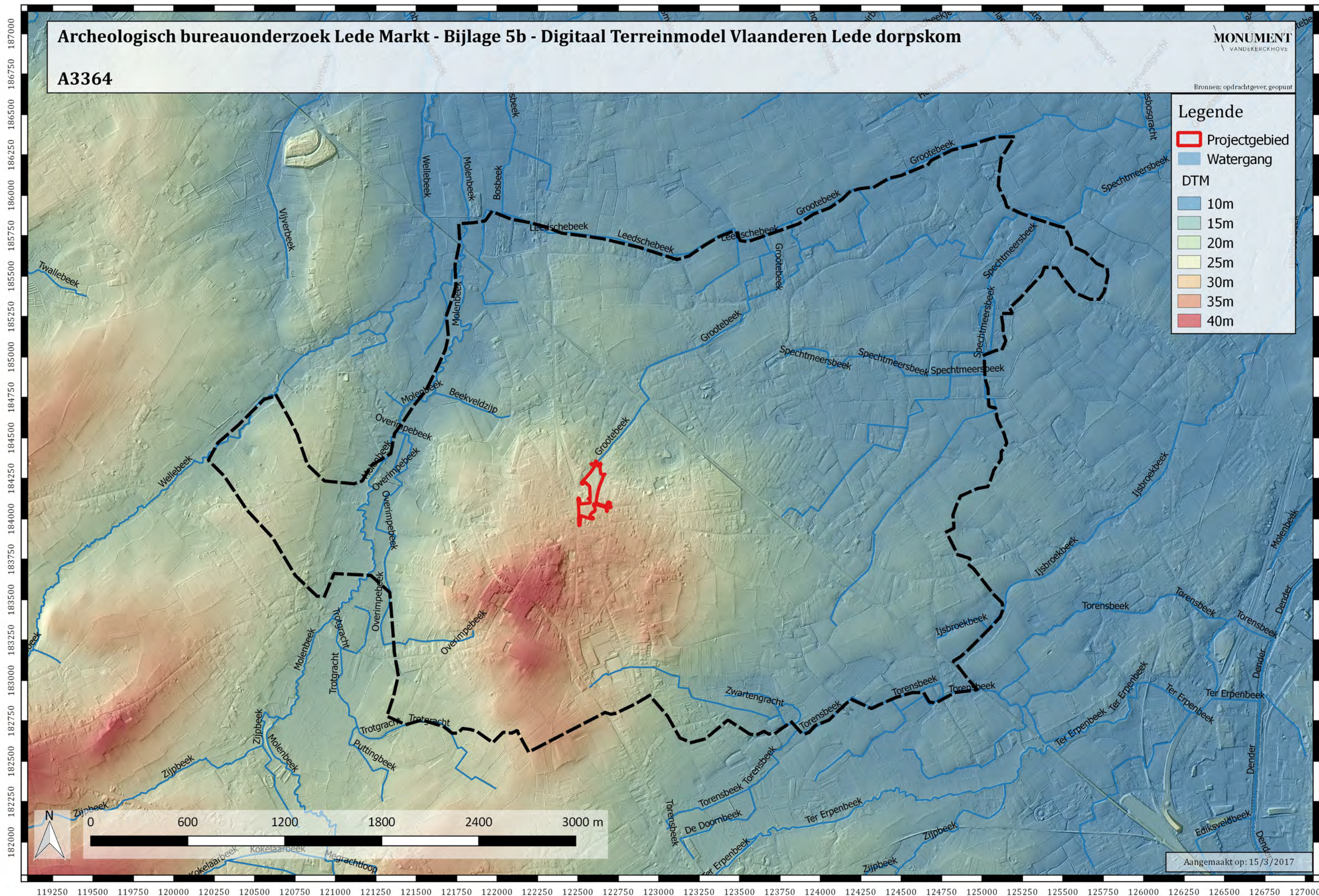
20m

 25m

 30m

 35m

 40m

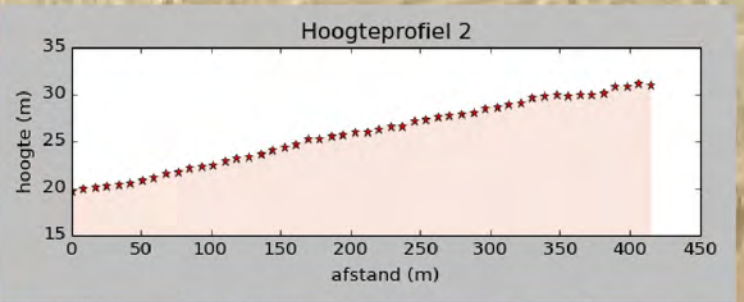
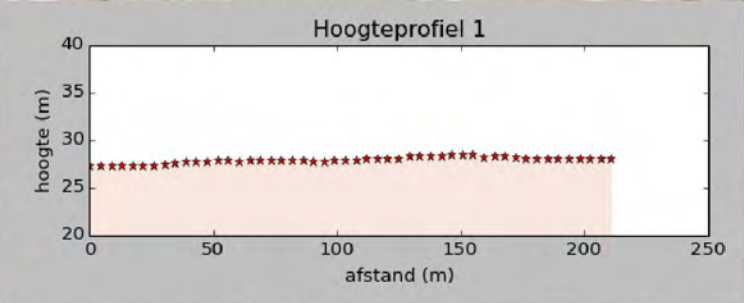
183940 183960 183980 184000 184020 184040 184060 184080 184100 184120 184140 184160 184180 184200 184220 184240 184260 184280 184300 184320 184340 184360 184380 184400 184420

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 6: Digitaal terreinmodel Vlaanderen (Detail) met hoogteverloop

A3364

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

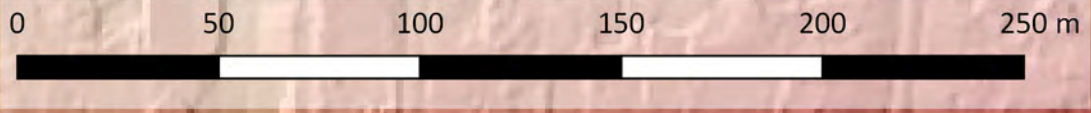

Legende

- Projectgebied
- Watergang

DTM

- 19m
- 20.6m
- 22.2m
- 23.9m
- 25.5m
- 27.1m
- 28.8m
- 30.4m
- 32m

Aangemaakt op: 15/3/2017

122180 122200 122220 122240 122260 122280 122300 122320 122340 122360 122380 122400 122420 122440 122460 122480 122500 122520 122540 122560 122580 122600 122620 122640 122660 122680 122700 122720 122740 122760 122780 122800 122820 122840 122860 122880 122900

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 7: Potentiële Bodemerosiekaart

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- Projectgebied
- Potentielle Bodemerosiekaart
 - zeer hoog
 - hoog
 - medium
 - laag
 - zeer laag
 - verwaarloosbaar
 - geen info
 - bijzondere strook
 - niet van toepassing

184750

184500

184250

184000

183750

183500

121500

121750

122000

122250

122500

122750

123000

123250

123500

123750

Aangemaakt op: 15/3/2017

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 8: Tertiair geologische kaart

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

 Projectgebied

Tertiair geologische kaart

 Formatie van Gentbrugge Lid van Merelbeke

 Formatie van Gentbrugge Lid van Vlierzele

 Formatie van Lede

 Formatie van Maldegem Lid van Asse

 Formatie van Maldegem Lid van Ussel

 Formatie van Tielt Lid van Egem

0 100 200 300 400 500 m

Aangemaakt op: 15/3/2017

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 9: Quartair geologische kaart

A3364

MONUMENT
VANDERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

Projectgebied

Quartair geologische kaart

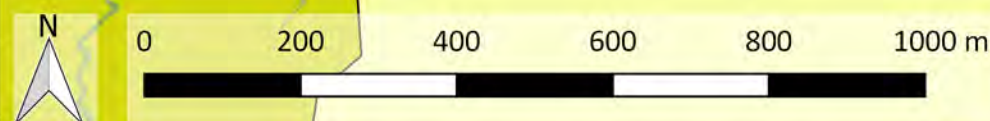
1

3a

9

9a

3

Aangemaakt op: 15/3/2017

120700 120800 120900 121000 121100 121200 121300 121400 121500 121600 121700 121800 121900 122000 122100 122200 122300 122400 122500 122600 122700 122800 122900 123000 123100 123200 123300 123400 123500 123600 123700 123800 123900 124000 124100 124200 124300 124400

182900 183000 183100 183200 183300 183400 183500 183600 183700 183800 183900 184000 184100 184200 184300 184400 184500 184600 184700 184800 184900 185000 185100 185200 185300 185400

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 10: Bodemkaart

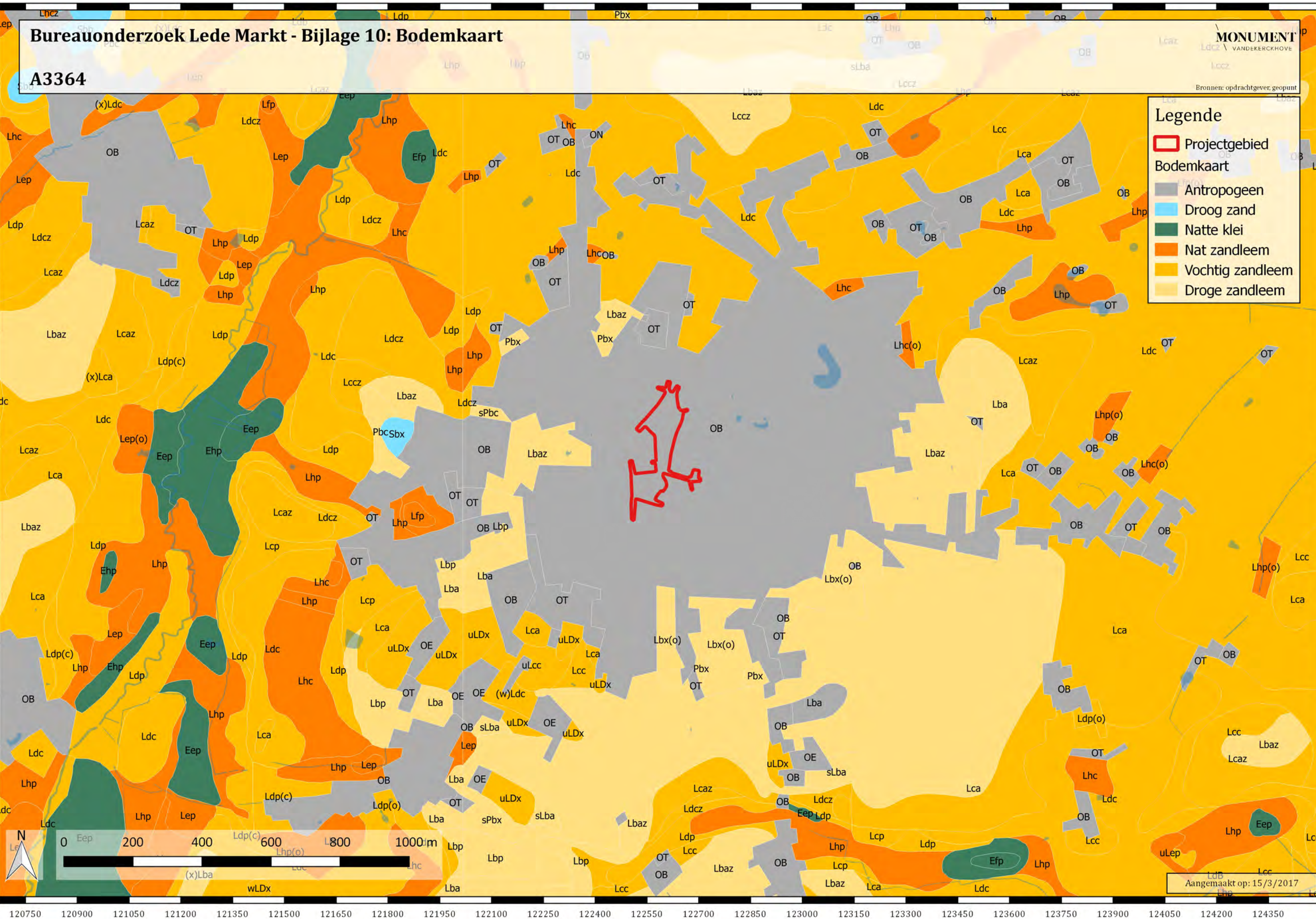
A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- Projectgebied
- Bodemkaart**
 - Antropogeen
 - Droog zand
 - Natte klei
 - Nat zandleem
 - Vochtig zandleem
 - Droge zandleem

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 11: Ferrariskaart (1771-1778)

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

 Projectgebied

184650
184500
184350
184200
184050
183900
183750
183600

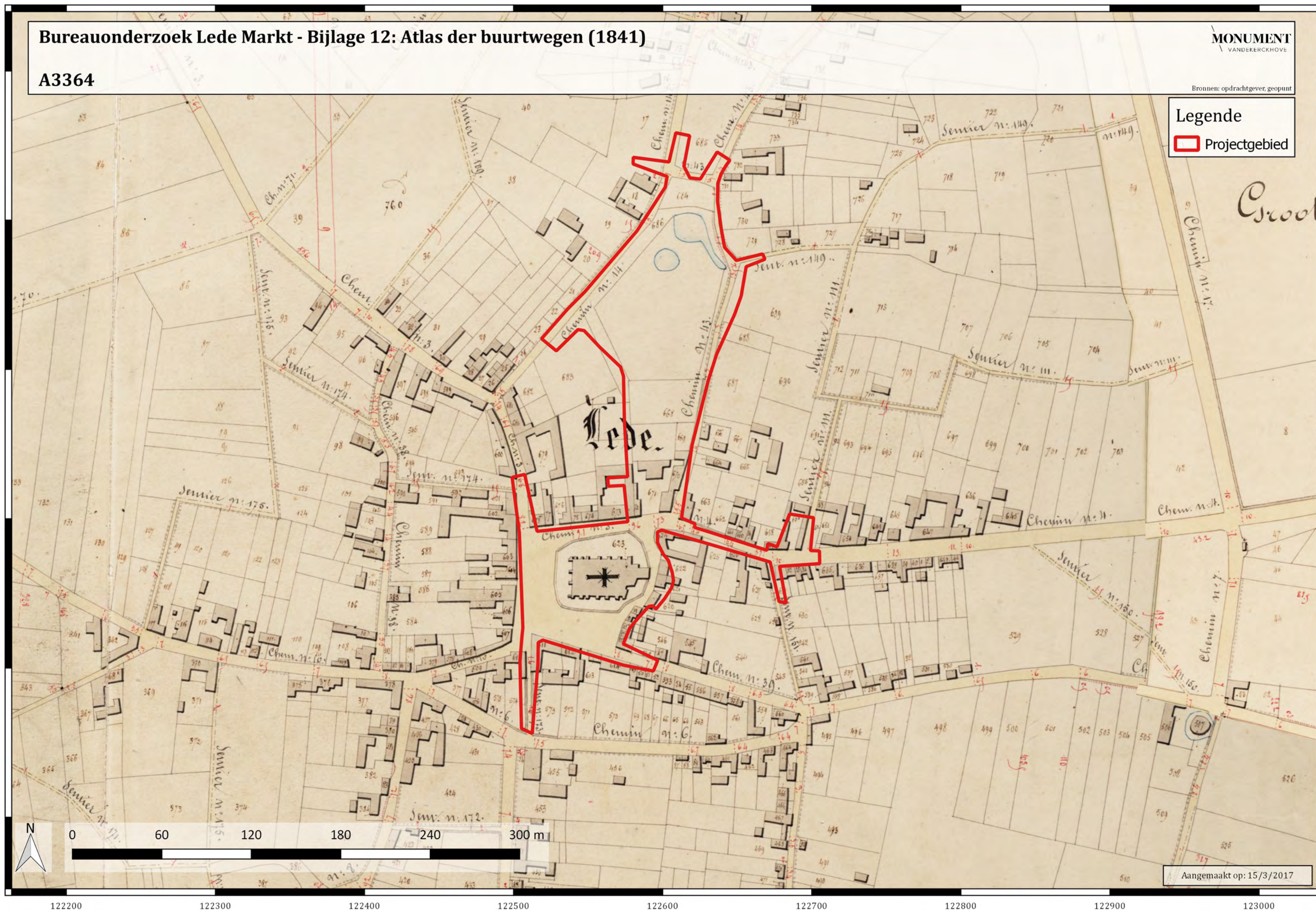

0 100 200 300 400 500 m

Aangemaakt op: 15/3/2017

121800 121950 122100 122250 122400 122550 122700 122850 123000 123150 123300 123450

 Projectgebiet

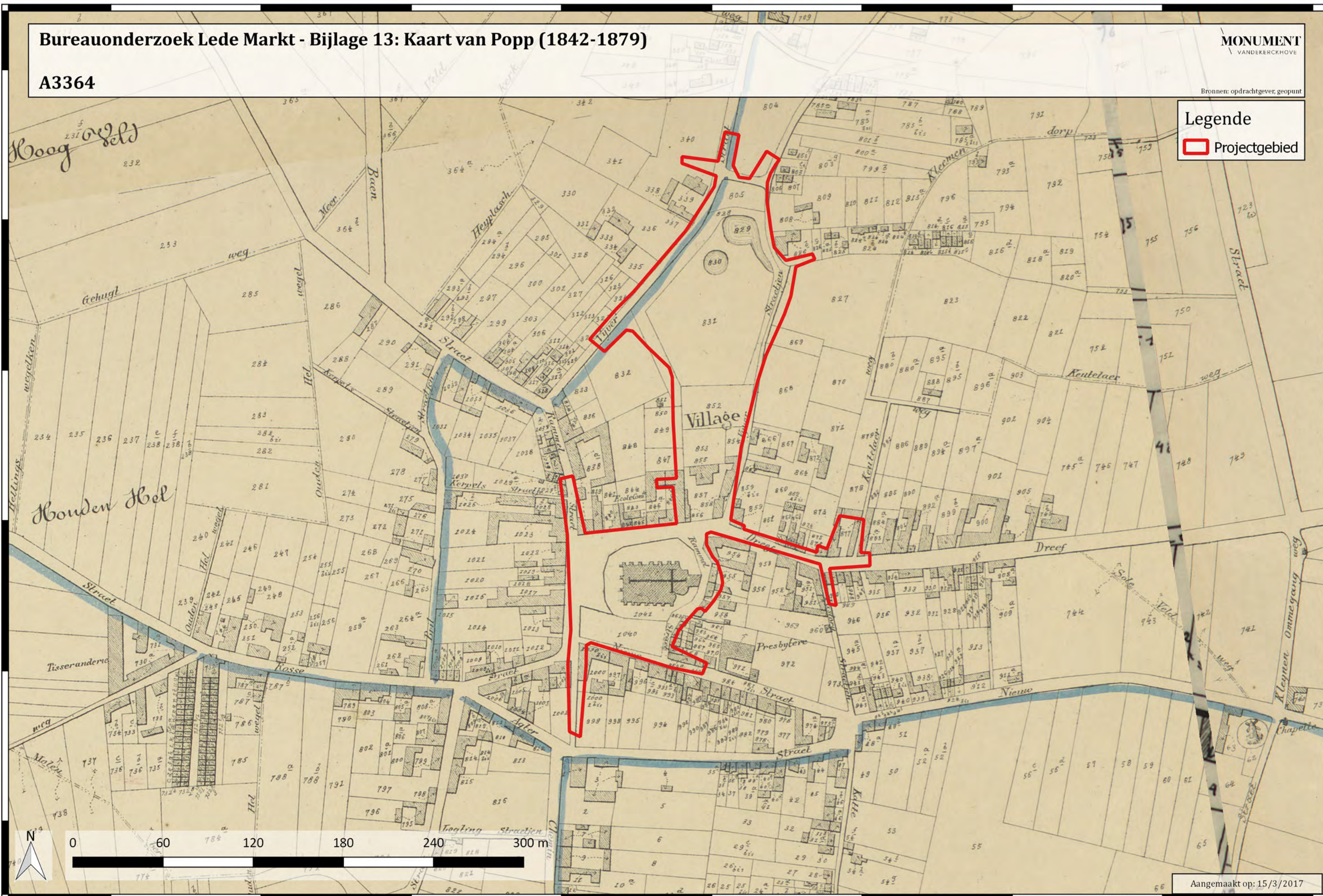
Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 13: Kaart van Popp (1842-1879)

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende
 Projectgebied

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 14: Kaart Vandermaelen (1846-1854)

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

 Projectgebied

Aangemaakt op: 15/3/2017

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 15: Luchtfoto 1971

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

 Projectgebied

0 60 120 180 240 300 m

Aangemaakt op: 15/3/2017

122150 122200 122250 122300 122350 122400 122450 122500 122550 122600 122650 122700 122750 122800 122850 122900 122950 123000

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 16: Luchtfoto 1990

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

 Projectgebied

Aangemaakt op: 15/3/2017

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 17: Luchtfoto 2015 - Winteropname

A3364

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

 Projectgebied

Aangemaakt op: 15/3/2017

122200 122250 122300 122350 122400 122450 122500 122550 122600 122650 122700 122750 122800 122850 122900

183950 184000 184050 184100 184150 184200 184250 184300 184350 184400

Bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 18: Centrale Archeologische Inventaris op GRB en DTM

A3364

MONUMENT

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

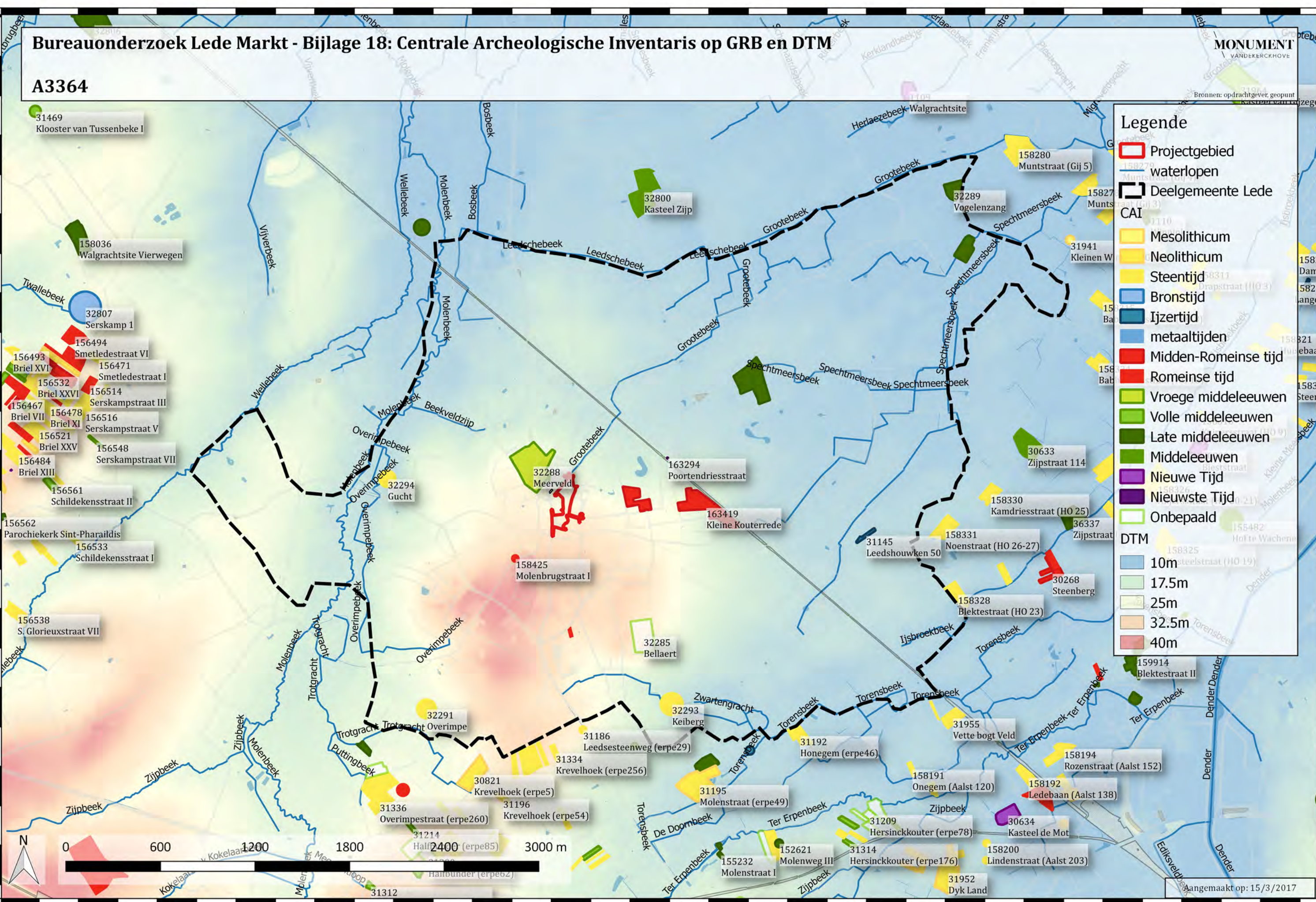
Legende

- Projectgebied
- waterlopen
- Deelgemeente Lede
- CAI

- Mesolithicum
- Neolithicum
- Steentijd
- Bronstijd
- Ijzertijd
- metaaltijden
- Midden-Romeinse tijd
- Romeinse tijd
- Vroege middeleeuwen
- Volle middeleeuwen
- Late middeleeuwen
- Middeleeuwen
- Nieuwe Tijd
- Nieuwste Tijd
- Onbepaald

DTM

- 10m
- 17.5m
- 25m
- 32.5m
- 40m

Aangemaakt op: 15/3/2017

Archeologisch bureauonderzoek Lede Markt - Bijlage 19: locatie geplande proefputten

A3364

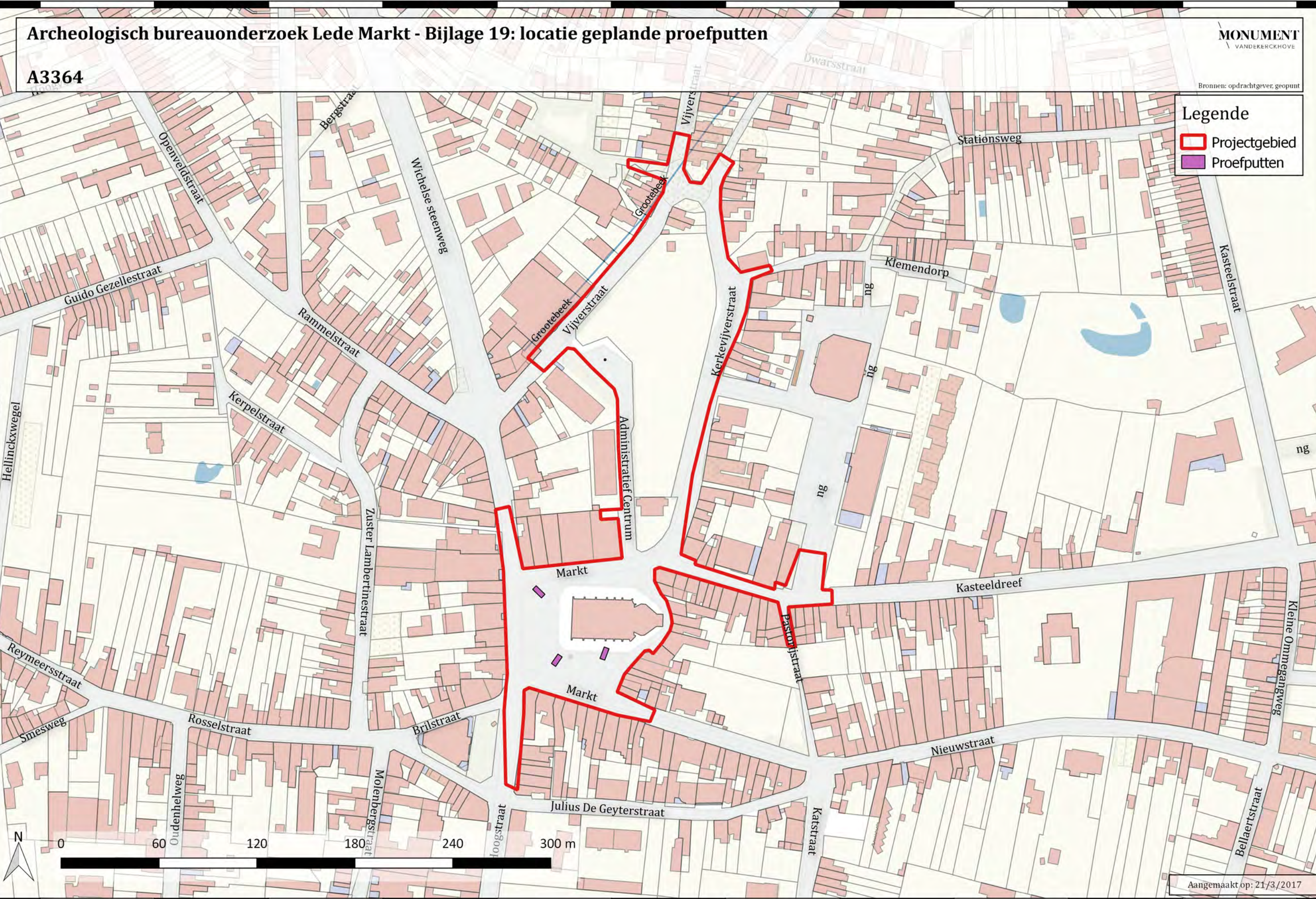
MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- Projectgebied
- Proefputten

184380
184310
184240
184170
184100
184030
183960
183890

Aangemaakt op: 21/3/2017

122220 122290 122360 122430 122500 122570 122640 122710 122780 122850 122920 122990

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

Lede - Markt 2017

BIJLAGE FOTOLIJST

Monument
Vandekerckhove N.V.

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Auteurs:

Redactie:

DSCN8784.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8775.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8771.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8769.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8768.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8766.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8762.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8744.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 100 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8740.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 100 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8738.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 100 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8734.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 100 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8732.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 100 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8729.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8727.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8649.JPG - Spoornummer(s): 63, 90 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8645.JPG - Spoornummer(s): 63, 90 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8641.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8639.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8638.JPG - Spoornummer(s): 100 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8636.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8634.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8632.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8631.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8630.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8464.JPG - Spoornummer(s): 77, 89 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8461.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8460.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8459.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8452.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8450.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8448.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8448.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8444.JPG - Spoornummer(s): 77, 89 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8438.JPG - Spoornummer(s): 77, 89 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8433.JPG - Spoornummer(s): 77, 89 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8431.JPG - Spoornummer(s): 88 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8423.JPG - Spoornummer(s): 88 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8422.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8417.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8410.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8406.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8403.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8401.JPG - Spoornummer(s): 82, 83, 84, 85, 86, 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8395.JPG - Spoornummer(s): 84, 85, 86, 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8392.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8373.JPG - Spoornummer(s): 82, 83, 84, 85, 86, 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8370.JPG - Spoornummer(s): 82, 83 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8369.JPG - Spoornummer(s): 82, 83 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8366.JPG - Spoornummer(s): 83, 84, 85, 86, 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8365.JPG - Spoornummer(s): 82, 83, 84, 85, 86, 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8363.JPG - Spoornummer(s): 82, 83, 84, 85, 86, 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8358.JPG - Spoornummer(s): 82, 83, 84, 85, 86, 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8352.JPG - Spoornummer(s): 82 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8350.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8346.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8345.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 7 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8338.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8337.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8333.JPG - Spoornummer(s): 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82 -
Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8332.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8330.JPG - Spoornummer(s): 68, 69, 70, 71, 72, 73 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8329.JPG - Spoornummer(s): 68, 69, 70, 71, 72, 73 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8328.JPG - Spoornummer(s): 68, 69, 70, 71, 72, 73 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8326.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8324.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8323.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8319.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8317.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8313.JPG - Spoornummer(s): 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8311.JPG - Spoornummer(s): 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8308.JPG - Spoornummer(s): 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8306.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8304.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8300.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8299.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8296.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8295.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8294.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8292.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8291.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8289.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8288.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8285.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8283.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8280.JPG - Spoornummer(s): 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8279.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8277.JPG - Spoornummer(s): 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8276.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8269.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8268.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8265.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8263.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8262.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8256.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /3//1

DSCN8248.JPG - Spoornummer(s): 50, 53 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8235.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8234.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8232.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8231.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8228.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8221.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8220.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8219.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8217.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8216.JPG - Spoornummer(s): 29, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8214.JPG - Spoornummer(s): 29, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8213.JPG - Spoornummer(s): 29, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8212.JPG - Spoornummer(s): 29, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8210.JPG - Spoornummer(s): 29, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8209.JPG - Spoornummer(s): 29, 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8208.JPG - Spoornummer(s): 29, 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8207.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8205.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8204.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8203.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8201.JPG - Spoornummer(s): 29, 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8200.JPG - Spoornummer(s): 29, 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8195.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8194.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8193.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8189.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8188.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8186.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8184.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8183.JPG - Spoornummer(s): 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8182.JPG - Spoornummer(s): 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8181.JPG - Spoornummer(s): 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8180.JPG - Spoornummer(s): 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8178.JPG - Spoornummer(s): 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8177.JPG - Spoornummer(s): 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8176.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32, 46, 47 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8172.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8170.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8168.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8167.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8166.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8164.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8163.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8162.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8161.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8160.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8159.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8157.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8155.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8154.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8152.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8151.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8150.JPG - Spoornummer(s): 32 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8148.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8147.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8144.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8143.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8141.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8137.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8134.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8131.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8127.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8126.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8125.JPG - Spoornummer(s): 40, 41, 42, 43, 44, 45 - Inventarisnummer(s):
/ - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8123.JPG - Spoornummer(s): 40, 41, 42, 43, 44, 45 - Inventarisnummer(s):
/ - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8118.JPG - Spoornummer(s): 40, 41, 42, 43, 44, 45 - Inventarisnummer(s):
/ - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8117.JPG - Spoornummer(s): 40, 41, 42, 43, 44, 45 - Inventarisnummer(s):
/ - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8116.JPG - Spoornummer(s): 40, 41, 42, 43, 44, 45 - Inventarisnummer(s):
/ - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8109.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8108.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8107.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8103.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8101.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8099.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8098.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8096.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8094.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8093.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8092.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8091.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8089.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8088.JPG - Spoornummer(s): 38, 39 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8085.JPG - Spoornummer(s): 38, 39 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8084.JPG - Spoornummer(s): 38, 39 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8076.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8075.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8074.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8073.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8071.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8070.JPG - Spoornummer(s): 33, 34, 35 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8067.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8062.JPG - Spoornummer(s): 15, 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8059.JPG - Spoornummer(s): 15, 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8058.JPG - Spoornummer(s): 15, 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8057.JPG - Spoornummer(s): 15, 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8055.JPG - Spoornummer(s): 15, 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8054.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8052.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8050.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8048.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8047.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8046.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8044.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8043.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8042.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8041.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32, 33 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8040.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32, 33 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8039.JPG - Spoornummer(s): 29, 30, 31, 32, 33 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8037.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8034.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8033.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8032.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8031.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8028.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8026.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8022.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8020.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8017.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8016.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8005.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN8004.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7998.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7996.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7994.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7993.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7992.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7991.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7990.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//2

DSCN7989.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7988.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7987.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7986.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7981.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7980.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7977.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7976.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7972.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7970.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7969.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7967.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7965.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7963.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7962.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7960.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7959.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7957.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7954.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7952.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7951.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7950.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7946.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7945.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7940.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7905.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7903.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7902.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7901.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7899.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7896.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7895.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7891.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7889.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7888.JPG - Spoornummer(s): 16 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7886.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7885.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7880.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7871.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7808.JPG - Spoornummer(s): 17, 28 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7805.JPG - Spoornummer(s): 17, 28 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7804.JPG - Spoornummer(s): 17, 28 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7803.JPG - Spoornummer(s): 17, 28 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7802.JPG - Spoornummer(s): 17, 28 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7800.JPG - Spoornummer(s): 17, 28 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7799.JPG - Spoornummer(s): 17, 28 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7759.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7757.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7756.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7755.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7754.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7752.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7751.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7749.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7748.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7747.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7746.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7745.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7743.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
/ - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7742.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7741.JPG - Spoornummer(s): 20, 22 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7740.JPG - Spoornummer(s): 21 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7739.JPG - Spoornummer(s): 21 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7738.JPG - Spoornummer(s): 21 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7736.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7735.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7734.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7733.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7732.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7731.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7730.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7729.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7728.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7727.JPG - Spoornummer(s): 20 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7726.JPG - Spoornummer(s): 20, 21 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7720.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7719.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7717.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7714.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7713.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7712.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7710.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7709.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//2

DSCN7697.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7692.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7681.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7672.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7667.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7665.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7656.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7651.JPG - Spoornummer(s): 10, 15, 17 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7645.JPG - Spoornummer(s): 5, 6, 7, 8 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7644.JPG - Spoornummer(s): 5, 6, 7, 8 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7639.JPG - Spoornummer(s): 9, 10, 11 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7636.JPG - Spoornummer(s): 9, 10, 11 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7634.JPG - Spoornummer(s): 9, 10, 11 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7633.JPG - Spoornummer(s): 5, 6, 7, 8 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7628.JPG - Spoornummer(s): 5, 6, 7, 8 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7627.JPG - Spoornummer(s): 5, 6, 7, 8 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7616.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7614.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7609.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7608.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7607.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7606.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7605.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7604.JPG - Spoornummer(s): 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7602.JPG - Spoornummer(s): 2, 3, 4 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7600.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7599.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7597.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7594.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7592.JPG - Spoornummer(s): 2 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7591.JPG - Spoornummer(s): 1 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7589.JPG - Spoornummer(s): 1 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7587.JPG - Spoornummer(s): 1 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7585.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7583.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7581.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7580.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7576.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7574.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7568.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7504.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7502.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
 Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7500.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7499.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /